

## Nr 324.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om anvisande av medel till beredande av tvångsuppfostran åt minderåriga manliga förbrytare m. m.; given Stockholms slott den 18 mars 1919.*

Under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden för samma dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

*dels* medgiva,

ej mindre att den till Venngarn tillsvidare förlagda allmänna uppfostringsanstaltens karaktär av provisorium må upphöra och där upprättas en permanent statlig uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare;

än även att den under domänstyrelsens förvaltning stående, nu på arrende åt enskild person upplåtna Bäckaskogs kungsgård i Kiaby socken av Kristianstads län må, mot vederbörlig nedskrivning i statens domäners fond, från och med den 14 mars 1920 disponeras för statens egen räkning till upprättande därstädes av ytterligare en allmän uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare;

*dels* anvisa under andra huvudtiteln

*på tilläggsstat för år 1919:*

för utförande vid statens uppfostringsanstalt vid Venngarn av följande byggnads- och ändringsarbeten m. m., nämligen uppförande av ett gymnastikhus, ett verkstadshus och fyra tvåfamiljshus, utvidgning av köksavdelningen, komplettering av kokanordningar och ångpanneavdelningen, reparation av hus vid torpet Vela samt inredning av tre enklerrum å nuvarande anstaltsbyggnadens vind ävensom för anskaffande av inventarier ett reservationsanslag av 414,000 kronor; och

till anordnande vid statens uppfostringsanstalt å Bona av en övervakningsavdelning ett reservationsanslag av 5,000 kronor; samt

*på extra stat för år 1920:*

till beredande åt kungsgården Bäckaskogs nuvarande arrendator av gottgörelse för det arrendatorn måste före nu löpande arrendeperiods utgång

*Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 287 häft. (Nr 324.)*

frånträda arrendet ävensom till inlösen av arrendatorn tillhöriga byggnader samt levande och döda inventarier med mera ett reservationsanslag av 432,355 kronor; och

till reparation av vissa byggnader vid Bäckaskog, avsedda till bostäder för elever och befattningshavare, ävensom till anskaffning av inventarier till elevbostäderna m. m. ett reservationsanslag av 80,000 kronor;

*dels* höja det under andra huvudtiteln till statens uppfostringsanstalt å Bona uppförda *ordinarie* förslagsanslag från dess nuvarande belopp 175,000 kronor med 75,000 kronor till 250,000 kronor;

*dels* till förstärkning av nämnda *ordinarie* förslagsanslag *på extra stat för år 1920* anvisa ett förslagsanslag, högst, 40,000 kronor;

*dels* ytterligare bevilja

*på extra stat för år 1920:*

a) till avlönande av tjänstemän vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn ett förslagsanslag, högst, 49,445 kronor;

b) till kost och beklädnad åt de vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn intagna elever m. m. ett förslagsanslag av 270,000 kronor;

c) till avlönande av tjänstemän vid statens uppfostringsanstalt å Bäckaskog ett förslagsanslag, högst, 5,270 kronor;

d) till kost och beklädnad åt de vid statens uppfostringsanstalt å Bäckaskog intagna elever m. m. ett förslagsanslag av 13,000 kronor; samt

*på tilläggsstat för år 1919:*

till förstärkning av det å extra stat för samma år beviljade förslagsanslaget till kost och beklädnad åt de vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn intagna elever m. m. ett förslagsanslag, högst, 40,000 kronor;

*dels ock* besluta, att andre läraren vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn och läraren vid statens uppfostringsanstalt å Bäckaskog skola vara delaktiga i folkskollärarnas pensionsinrättning i enlighet med de bestämmelser, som i sådant avseende äro gällande beträffande andre läraren och tredje läraren vid statens uppfostringsanstalt å Bona.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

*ElieL Löfgren.*

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,  
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,  
 Statsråden: PETERSSON,  
                   SCHOTTE,  
                   PETRÉN,  
                   NILSON,  
                   LÖFGREN,  
                   friherre PALMSTIERNA,  
                   RYDÉN,  
                   UNDÉN,

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde ärende angående äskande hos riksdagen av medel till *beredande av tvångsuppfostran åt minderåriga manliga förbrytare.*

Därvid anförde föredraganden:

För vårdandet av minderåriga manliga förbrytare, om vilka domstol förordnat att de skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, finnes, som bekant, sedan flera år inrättad en statsanstalt å Bona i Östergötlands län. Denna anstalt, *statens uppfostringsanstalt å Bona*, har allt intill senaste tiden varit den enda inrättningen i sitt slag i vårt land. På förslag av Kungl. Maj:t (proposition nr 338 den 23 april 1918) beslöt emellertid 1918 års lagtima riksdag, att statens vårdanstalt för alkoholister, som för det dåvarande var förlagd till Venngarn i Stockholms län, skulle från tid-

Ang.  
medel till  
beredande  
av tvångs-  
uppfostran åt  
minderåriga  
manliga  
förbrytare.

Nuvarande  
tvångsupp-  
fostrings-  
anstalt. r.

punkt, som Kungl. Maj:t bestämde, vara tills vidare förlagd till Salbohed i Västmanlands län samt att, jämväl från tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämde, till Venngarn skulle tills vidare förläggas en statens uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare. Enligt Kungl. Maj:ts bestämmande har detta beslut trätt i verkställighet med ingången av augusti månad 1918. Från sistnämnda tidpunkt finnes alltså utom Bonaanstalten ännu en inrättning för mottagande av till tvångsuppfostran dömda minderåriga manliga förbrytare, *statens uppfostringsanstalt vid Venngarn*.

Att märka är, att sistnämnda anstalts egenskap av uppfostringsanstalt vid nyssnämnda besluts fattande ansetts innebära allenast ett provisorium.

Nuvarande  
anslag till  
uppfostrings-  
anstalterna  
å Bona och  
vid Venngarn  
samt motsva-  
rande anslags  
beräknande i  
1919 års  
statsverks-  
proposition  
samt propo-  
sitionen om  
tilläggsstat  
för samma år.

För bestridande av driftkostnaderna vid nu nämnda båda statliga uppfostringsanstalter äro i innevarande års riksstat för en var av anstalterna uppförda tvenne anslag, nämligen för Bonaanstalten två ordinarie anslag, ett bestämt anslag å 56,900 kronor till bestridande av de i anstaltens ordinarie avlöningsstat upptagna avlöningar m. m. och ett förslagsanslag å 175,000 kronor, avsett för anstaltens övriga utgifter, samt för Venngarnsanstalten två extra anslag, ett förslagsanslag, högst, till avlönande av tjänstemännen, å 31,470 kronor och ett förslagsanslag utan begränsning uppåt till kost och beklädnad åt eleverna m. m. å 98,000 kronor.

I innevarande års statsverksproposition har Kungl. Maj:t under punkt [39] på i vederbörande statsrådsprotokoll närmare utvecklade skäl föreslagit riksdagen att från och med år 1920 höja det å ordinarie stat uppförda bestämda anslaget till Bonaanstalten från 56,900 kronor med 5,400 kronor till 62,300 kronor. Med avseende å övriga nyssnämnda anslag omnämnde jag vid statsverkspropositionens behandling i statsrådet vid punkterna [40]—[42], att sakkunniga, vilka, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, den 1 juli 1918 av mig tillkallats för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande beredande av ökad möjlighet att å uppfostringsanstalt mottaga till tvångsuppfostran dömda minderåriga manliga förbrytare — de s. k. *tvångsuppfostringssakkunniga* — hos mig anmält, att de ämnade inom kort till Kungl. Maj:t inkomma med förslag, att för mötande av den alltjämt fortgående tillströmningen av till tvångsuppfostran dömda minderåriga förbrytare måtte vidtagas vissa åtgärder, delvis av provisorisk art, i syfte att sätta Bona- och Venngarnsanstalterna i stånd att under den närmaste framtiden mottaga ett väsentligt ökat antal elever. Jag förklarade tillika, att min avsikt vore, att, efter det denna fråga blivit behörigen utredd, före-

slå Kungl. Maj:t att härom avlåta proposition till innevarande års riksdag, samt framhöll, att, i avvaktan på denna proposition, det ordinarie förslagsanslaget till Bonaanstalten och de båda förutnämnda extra anslagen till Venngarnsanstalten för det dåvarande kunde i riksstaten allenast beräknas. I överensstämmelse härmed och med ledning dels av framställningar gjorda av styrelsen för Bona- och Venngarnsanstalterna dels ock uppgifter, lämnade av förutnämnda sakkunniga, blevo ifrågavarande tre anslag i statsverkspropositionen beräknade, ordinarie förslagsanslaget till Bonaanstalten till 425,000 kronor samt de båda extra anslagen till Venngarnsanstalten till respektive 47,000 kronor och 325,000 kronor. För bestridande av kostnaderna för bl. a. vidtagande av nyssberörda av de sakkunniga bebådade åtgärderna för utvinnande av ökat anstaltsutrymme, bestående huvudsakligen i vissa byggnadsarbeten och anskaffande av inventarier, har vidare i propositionen om 1919 års tilläggsstat föreslagits, att i samma stat måtte såsom reservationsanslag beräknas ett belopp av 485,000 kronor.

Sedan nyssnämnda tvångsuppfostringssakkunniga, som utgöras av landshövdingen Axel Ekman såsom ordförande samt vidare direktören vid Bonaanstalten Knut Blomquist (tillika sekreterare), ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren Johan Jönsson i Revinge, ledamoten av riksdagens första kammare, t. f. överinspektören Daniel Alfred Petré och fältläkaren Conrad Fredrik Vahlquist, numera den 31 januari och den 8 mars 1919 såsom första resultat av sitt arbete avgivit särskilda betänkanden, innefattande utredningar och förslag rörande bland annat de åtgärder, som böra vidtagas för att under den närmaste framtiden bringa lättnad i den rådande platsbristen, anhåller jag att få ånyo anmäla de anslagskrav, som med nu förevarande frågor äga samband.

*Tvångsuppfostringssakkunniga avlämna utredningar och förslag.*

Då för bestämmandet av de ifrågavarande anslagens storlek spörsmålet om *graden av det behov av ökat antal anstaltsplatser, som redan nu föreligger eller är att förvänta inom den närmaste framtiden*, spelar en avgörande roll, torde det tillåtas mig att först redogöra för utredningen i denna del. Därpå torde lämpligen böra följa en redogörelse för de *utredningar och förslag om verkställande av byggnadsarbeten eller vidtagande av andra åtgärder, som, främst i syfte att afhjälpa berörda platsbrist, framlagts av de sakkunniga eller eljest föreligga till avgörande*. I sammanhang därmed torde böra redogöras jämväl för *vederbörande anstaltsstyrelser och de sakkunnigas beräkningar av erforderliga anslag*

för uppfostringsanstalternas driftkostnader. Sedan jag därefter till behandling för sig upptagit vissa spörsmål, som äro av primär betydelse för bedömandet av de framkomna förslagen till platsbristens avhjälpande, vill jag slutligen i ett sammanhang angiva min ståndpunkt till samtliga föreliggande anslagsfrågor.

1) Behovet av  
ökat antal  
anstalts-  
platser.

Det spörsmål, som sålunda här först bör upptagas till behandling, är frågan om *graden av det behov av ökat antal anstaltsplatser för minderåriga manliga förbrytare, som redan nu föreligger eller är att förvänta inom den närmaste framtiden.* Den utredning härom, som jag nu vill lämna, baserar sig dels på material, som insamlats av de sakkunniga, dels ock på av mig eljest inhämtade upplysningar.

Nuvarande  
plats utrym-  
met å Bona-  
och Venn-  
garmsanstal-  
terna.

Anstalten å Bona stod färdig att tagas i bruk för sitt ändamål med 1905 års ingång, då det genom 1902 års lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen införda tvångsuppfostringsinstitutet trädde i tillämpning. Anstalten var avsedd för 100 elever och så inrättad, att av dessa 96 kunde nattetid hållas skilda från varandra genom förläggning i så kallade boxar. Därefter hava tid efter annan måst vidtagas utvidgningsarbeten för beredande av sovplatsutrymme åt det ständigt ökade antalet elever. Sålunda beviljade, på framställning av Kungl. Maj:t, 1916 års riksdag medel till utförande av vissa ändrings- och nybyggnadsarbeten vid anstalten, varigenom skulle beredas utrymme för ytterligare 40 elever, så att anstalten därefter skulle stå rustad att mottaga sammanlagt 136 elever. Denna utvidgning skulle åstadkommas på det sätt, att i de delar av de båda elevbyggnaderna, som inrymde bostäder för två avdelningsföreståndare och två förmän, skulle anordnas två sov-salar, rymmande vardera 20 elever, samt att åt de befattningshavare, vilkas bostadslägenheter sålunda togos i anspråk för detta ändamål, i stället skulle inredas bostäder dels i särskilda för sådant ändamål uppförda byggnader — en avdelningsföreståndarbyggnad och två förmansbostäder — dels ock i den skolhusbyggnad, som jämväl skulle uppföras för de beviljade medlen. Likaledes på framställning av Kungl. Maj:t beviljade vidare 1917 års riksdag ytterligare medel till beredande av ökat sovplatsutrymme vid anstalten. Dessa medel avsågo uppförande av en särskild sjukstuga för anstalten. Härigenom skulle de dåvarande sjuksalarna — inrymda i ekonomibyggnaden — kunna apteras till sov-salar för tillhopa 12 elever.

Samtliga nu nämnda omändrings- och nybyggnadsarbeten äro numera genomförda. Alldeles fränsett rent provisoriska åtgärder — så-

som elevers placering i korridorerna utanför sovsalarna samt i sovsalarnas förrum — finnes alltså för närvarande vid Bonaanstalten sovplatsutrymme för 148 elever.

På grund av det beslut om Bonaanstaltens utvidgning, som, på framställning av Kungl. Maj:t (förutnämnda prop. 338), 1918 års lagtima riksdag fattade, är att påräkna, att Bonaanstalten inom kort skall stå rustad att mottaga ett väsentligt större antal elever. Nyssnämnda beslut gick nämligen, så vitt nu är av intresse, ut på dels uppförande vid anstalten av en ny elevavdelning, avsedd för 80 elever, dels ock uppförande av en kolonibyggnad och verkställande av visst annat byggnadsarbete vid en till anstalten hörande utgård Bockfall, varigenom möjlighet skulle beredas att dit förlägga en elevkoloni om 8 elever. Av dessa byggnadsarbeten äro de vid Bockfall att förvänta färdiga under senare hälften av innevarande års sommar, under det att den nya elevavdelningen å själva Bona kan beräknas kunna tagas i anspråk för sitt ändamål i början av nästa år.

I detta sammanhang är att erinra om den ökning av platsutrymmet för elever vid anstalten, som skulle vinnas genom ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 124 till innevarande års riksdag angående utvidgning av Bonaanstaltens jordområde m. m. Denna proposition går nämligen ut på bl. a., att till Bonaanstalten skulle läggas viss del av tvenne närbelägna, för Kungl. Maj:ts och kronans räkning inköpta fastigheter,  $\frac{3}{4}$  mantal Stora Rösiö och  $\frac{3}{8}$  mantal Lilla Rösiö, samt om beviljande av medel till utförande därstädes av vissa byggnadsarbeten, varigenom det skulle bliva möjligt att dit förlägga en elevkoloni på 10 à 12 elever. Att märka är emellertid, att den ökning i platsutrymmet, som sålunda skulle utvinnas, fullt motväges av en minskning däri, som är avsedd att ske på annat håll. Såsom förut nämnts hava de i ekonomibyggnaden inrymda förutvarande sjuksalarna apterats till sovsalar för tillhoppa 12 elever. Denna anordning är emellertid, på sätt också framhölls vid fattandet av beslut om dess genomförande, allenast av provisorisk natur. Dessa salar äro nämligen avsedda att tagas i anspråk som arbetssalar för den övervakningsavdelning, om vars inrättande vid anstalten förslag väckts under punkt [39] i årets statsverksproposition vid behandling av frågan om utökning av anstaltens ordinarie personal och för vars förverkligande jag senare i dag kommer att hemställa, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen begära ett mindre belopp, avsett för vissa för ändamålet erforderliga ändringsarbeten.

Då nu senast nämnda väntade ökning och minskning i anstaltsutrymmet å Bona — genom tillkomsten av en elevkoloni å Rösiöfastigheterna

respektive förvandling av de förutvarande sjuksalarna, dit nu en del elever äro förlagda, till arbetssalar för en särskild övervakningsavdelning — torde kunna antagas komma att inträda ungefär samtidigt samt, på sätt nyss påpekats, uppväga varandra, lärer något avseende icke behöva vid dem fästas, då det, såsom nu, gäller att beräkna platsutrymmet å Bonaanstalten sådant detta efter genomförande av samtliga i detta avseende beslutade åtgärder kommer att ställa sig under den närmaste framtiden. Detta platsutrymme torde därför kunna fastställas till att i bästa fall omfatta under senare hälften av innevarande år, efter tillkomsten av elevkolonien vid Bockfall, 156 platser samt vid början av år 1920, efter fullbordandet av den nya elevavdelningen vid själva Bona, 236 platser.

Detta angående platsutrymmet vid Bonaanstalten. Vad därefter beträffar den nya uppfostringsanstalten vid Venngarn, vars verksamhet, som nämnt, tagit sin början med ingången av augusti månad 1918, är det ordinarie platsutrymmet där beräknat till 100. Dock har, på sätt framgår av förutnämnda proposition nr 338 till 1918 års lagtima riksdag, antagits, att genom de befintliga sovrummens utnyttjande till det yttersta därstädes skulle kunna i händelse av behov inrymmas ytterligare 30 elever eller således sammanlagt 130 elever.

Den nu förebragta utredningen giver sålunda till resultat, att — fränsett nyssnämnda 30 elevplatser vid Venngarn, som torde få betraktas allenast som en nödfallsutväg — *ordinarie platsutrymmet vid de båda anstalterna för närvarande omfattar vid Bonaanstalten 148 och vid Venngarnsanstalten 100 eller tillhoppa 248 platser samt kan väntas komma att uppgå under loppet av innevarande års senare hälft, efter tillkomsten av elevkolonien vid Bockfall, till sammanlagt 256 samt tidigast vid ingången av år 1920, efter det den nya elevavdelningen vid Bona trätt i kraft, till sammanlagt 336 platser. Om förutnämnda 30 extra tilläggsplatser vid Venngarn medräknas, bliva motsvarande, båda anstalterna omfattande siffror respektive 278, 286 och 366. Tvångsuppfostringssakkunniga, vilka ej tagit hänsyn till det platsutrymme för 10 à 12 elever som skulle komma att beredas vid Rösiöhemmanen, hava, eljest i nära överensstämmelse med vad nu sagts, vid sina beräkningar av platsbristen utgått från ett platsutrymme å båda anstalterna under år 1920 av omkring 350.*

Huru otillräckliga de nuvarande båda uppfostringsanstalterna äro och, jämväl efter genomförandet av de beslutade utvidgningarna vid Bona, kunna väntas bliva redan under den närmaste framtiden, torde med full tydlighet framgå av den redogörelse för den hittillsvarande och

den väntade stegringen i antalet till tvångsuppfostran dömda minderåriga manliga förbrytare, till vilken jag nu vill övergå.

Enligt tillgängliga uppgifter har under den senaste tioårsperioden tillkomst och avgång av elever vid Bonaanstalten samt, såvitt angår 1918 års fyra sista månader, jämväl Venngarnsanstalten, ställt sig på följande sätt (därvid såsom + till de under året tillkomna angivits de villkorligt utskrivna elever, som måst under året återtagas till anstalten):

*Elevantalets  
tillväxt.*

| År         | Kvarvarande<br>vid årets början | Tillkomna<br>under året | Avgångna<br>under året | Kvarvarande<br>vid årets slut |
|------------|---------------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------------|
| 1909 ..... | 95                              | 26 + 1 = 27             | 48                     | 74                            |
| 1910 ..... | 74                              | 38 + 1 = 39             | 41                     | 72                            |
| 1911 ..... | 72                              | 43 + 3 = 46             | 41                     | 77                            |
| 1912 ..... | 77                              | 46 + 6 = 52             | 31                     | 98                            |
| 1913 ..... | 98                              | 67 + 8 = 75             | 52                     | 121                           |
| 1914 ..... | 121                             | 48 + 7 = 55             | 50                     | 126                           |
| 1915 ..... | 126                             | 59 + 8 = 67             | 72                     | 121                           |
| 1916 ..... | 121                             | 79 + 6 = 85             | 64                     | 142                           |
| 1917 ..... | 142                             | 156 + 11 = 167          | 83                     | 226                           |
| 1918 ..... | 226                             | 172 + 19 = 191          | 111                    | 306                           |

Under förut angivna år har medeltalet elever per dag och högsta antalet under någon dag intagna elever varit:

| År        | Medeltalet elever<br>per dag | Högsta antalet under<br>någon dag intagna elever |
|-----------|------------------------------|--------------------------------------------------|
| 1909..... | 84                           | 102                                              |
| 1910..... | 76                           | 82                                               |
| 1911..... | 76                           | 82                                               |
| 1912..... | 88                           | 98                                               |
| 1913..... | 109.4                        | 122                                              |
| 1914..... | 122.2                        | 131                                              |
| 1915..... | 129.77                       | 142                                              |
| 1916..... | 127                          | 142                                              |
| 1917..... | 173.2                        | 226                                              |
| 1918..... | 249.8                        | 306                                              |

Av nu lämnade statistiska siffror framgår, att det antal 100, för vilket Bonaanstalten ursprungligen beräknats, praktiskt taget överskridits först under år 1913, i det att under nämnda år medeltalet elever uppgått till 109.4

och högsta antalet under någon dag av året intagna elever stigit till 122, samt att elevantalet därefter varit statt i en ständig stegring, så att under år 1918 medeltalet i båda anstalterna intagna elever utgjort 249.8 samt högsta antalet under någon dag av året å anstalterna intagna elever belöpt sig till ej mindre än 306.

Att märka är, att år 1918 skulle haft att i nu ifrågavarande avseenden uppvisa än högre siffror, därest ej bristen å platsutrymmen nödvändiggjort viss åtgärd i syfte att minska tilloppet av elever. Denna åtgärd bestod däri, att Kungl. Maj:t, på framställning av Bonastyrelsen, den 31 december 1917 till samtliga Kungl. Maj:ts befallningshavande utfärdade ett cirkulär med anmodan till dem att, innan minderårig förbrytare, som enligt domstols förordnande skulle överlämnas till allmän uppfostringsanstalt, avsändes dit, genom hänvändelse till anstalten förvissa sig om att personen i fråga kunde mottagas därstädes. Detta cirkulär hade den verkan, att under en avsevärd tid framåt ett flertal till tvångsuppfostran dömda minderåriga manliga förbrytare måste stanna i hemorterna, till dess att platser för dem kunde genom motsvarande avgång från Bonaanstalten beredas. Vid avlättandet till riksdagen den 23 april 1918 av förutnämnda proposition nr 338 omnämndes, att det antal, med avseende å vilket detta var förhållandet, då uppgick till ett tjugutal. Enligt till Bonaanstalten ingångna underättelser begingo åtskilliga av dessa minderåriga förbrytare under väntetiden nya lagöverträdelser och dömdes härför till frihetsstraff, till följd varav de beträffande dem meddelade förordnanden om insättande i allmän uppfostringsanstalt förföllo. En annan beklagansvärd och för rättsväsendets auktoritet skadlig följd av platsbristen å Bona blev, att flera unga lagöverträdare beredde sig tillfälle att hålla sig undan och ännu icke kunnat till anstalten överföras. Med visshet kan därjämte antagas, att efter utfärdandet av nyssnämnda cirkulär domstolarna i ett flertal fall avhållit sig från att förordna om tvångsuppfostran av vetskapen om, att ett dylikt förordnande i allt fall ej kunde omedelbart verkställas.

Sedan, på sätt förut nämnts, beslut fattats om upprättandet av en ny uppfostringsanstalt vid Venngarn, meddelades under loppet av juli månad 1918 från Bonaanstalten till vederbörande länsstyrelser, att de minderåriga manliga förbrytare, för vilka platser av länsstyrelserna begärts, finge till Bona avsändas, och den 10 augusti 1918 överfördes till Venngarn ett antal av 38 elever av de 244, som sistnämnda dag voro å Bona intagna. Därvid iaktogs, att endast de yngsta och, såvitt man kunde bedöma, mest bildbara och lätthanterliga elementen förflyttades från Bona. Med iakttagande av samma princip överfördes

sedermera i mindre grupper allt flera elever till Venngarn, i mån som man där hann inrätta sig för den nya uppgiften, och voro vid 1918 års utgång å Venngarn intagna 103 elever, under det att å Bona kvarvoro 203. Trots största möjliga tillämpning beträffande eleverna å Bona av s. k. villkorlig utskrivning belöpte sig sålunda sammanlagda antalet elever å de båda uppfostringsanstalterna vid angivna tidpunkt till 306.

Med avseende å frågan, hur förhållandena i nu ifrågavarande avseende gestaltat sig under den hittills förflutna delen av innevarande år kan nämnas, att elevantalet å båda anstalterna den 10 mars 1919 uppgick till sammanlagt 329, därav 211 å Bona och 118 vid Venngarn. Antalet sistnämnda dag å anstalterna intagna elever översteg alltså med ej mindre än 81 det antal av 248 ordinarie platser, för vilka anstalterna för närvarande äro beräknade.

Jag övergår härefter till behandling av frågan, huru behovet av anstaltsplatser för till tvångsuppfostran dömda minderåriga förbrytare kan väntas komma att ställa sig under den närmaste tiden eller under innevarande år och år 1920. Att verkställa beräkningar i nu nämnt avseende är givetvis en i hög grad vanskelig sak. Denna fråga sammanhänger intimt med spørsmålet om anledningarna till den synnerligen starka tillväxt av nu ifrågavarande slag av förbrytare, som de senaste åren haft att uppvisa.

Beträffande sistnämnda spørsmål yttra tvångsuppfostringssakkunniga i sitt den 31 januari 1919 avgivna betänkande:

Den ökning av antalet nykomna elever, som från och med år 1913 — bortsett från åren 1914 och 1915 — fortgått, torde till en början hava haft sin grund i en växande benägenhet hos domstolarna att för ungdomsbrottslighetens bekämpande föreskriva uppfostringsåtgärd i stället för straff. I den mån världskrigets verkningar började göra sig gällande i vårt land hade, såsom torde vara allmänt känt, kriminaliteten bland yngre år-klasser tilltagit i hittills oanad grad, vilket bland annat framginge av det stora tilloppet av elever till Bonaanstalten. Antalet dit nykomna hade, på sätt framginge av förut meddelad tablå, utgjort:

|              |        |              |        |
|--------------|--------|--------------|--------|
| år 1913..... | 67 st. | år 1916..... | 79 st. |
| » 1914.....  | 48 »   | » 1917.....  | 156 »  |
| » 1915.....  | 59 »   | » 1918.....  | 172 »  |

Antalet nykomna under sistnämnda år skulle hava blivit än högre, därest icke på grund av omständigheter, som förut berörts, dels ett antal förordnanden om insättande i allmän uppfostringsanstalt förfallit, dels domstolarna avhållit sig från

*Tvångsuppfostringssakkunnigas beräkning av behovet av anstaltsplatser under åren 1919 och 1920.*

*Anledningarna till elevantalets tillväxt.*

*Kristidens inverkan.*

att meddela dylika förordnanden i vetskap om, att de icke kunde till följd av platsbrist bringas i verkställighet.

Längre fram i sitt betänkande yttra de sakkunniga i samma fråga:

Det vore för närvarande synnerligen svårt att bilda sig en föreställning om varaktigheten av kristidens verkningar, i den mån de tagit sig uttryck i ökad ungdomsbrottslighet. Det torde väl dock vara att befara, att de omvälvningar i samhällslivet och de sociala missförhållanden, som världskriget orsakat, komme att medföra följder, vilka ännu icke kunde överblickas. Att den upplösning och förvirring av de sedliga begreppen, som tydligt givit sig tillkänna, komme att upphöra i och med att världskriget avslutades genom fred, torde icke vara att hoppas på. Med tämligen stor säkerhet torde man därför hava att räkna med, att den ökade ungdomsbrottsligheten för en avsevärd tid bleve ett bestående samhällsont.

Tillkomst och  
avgång av  
elever under  
år 1918.

Med hänsyn till den uppfattning, som de sakkunniga sålunda gjort gällande med avseende å kristidens inverkan på ungdomsbrottsligheten, uttala de sakkunniga som sin åsikt, att försiktigheten bjöde, att man i avseende å de minderåriga förbrytare, på vilka domstolarna under åren 1919 och 1920 komme att tillämpa tvångsuppföstringsförfarandet i dess nu gällande utsträckning, räknade med ett antal, som snarare något över- än understeg 1918 års siffra. De sakkunniga åberopa i sådant avseende följande tablå över

*Tillgång och avgång av elever under år 1918:*

|                                                            |               |
|------------------------------------------------------------|---------------|
| Kvarvarande vid årets början .....                         | 226           |
| Nykomna .....                                              | 172           |
| Efter villkorlig utskrivning återförda .....               | 19            |
| Efter rymning återförda .....                              | 4             |
|                                                            | tillhopa 421. |
| Definitivt utskrivna .....                                 | 7             |
| Villkorligt utskrivna .....                                | 86            |
| Olovligen avvikna och ej återförda .....                   | 13            |
| Tvångsuppföstringsförordnandet förfallit beträffande ..... | 8             |
| Överförd till hospital .....                               | 1             |
| Överförda till Venn garn och där kvarvarande .....         | 103           |
| Kvarvarande vid Bona vid årets utgång .....                | 203           |
|                                                            | tillhopa 421. |

Beräknad  
tillkomst av  
elever under  
år 1919.

Med ledning av nu nämnda siffror komma de sakkunniga till den slutsatsen, att *tillkomsten av nya elever under år 1919*, häri inberäknade de olovligen avvikna som komme att återföras samt återinsatta villkorligt utskrivna, *ej kunde räknas till lägre antal än 200.*

Emellertid är att uppmärksamma, att behovet av anstaltsutrymme är beroende icke blott av tilloppet av elever, utan även av längden å elevernas anstaltsvistelse. Rörande detta sistnämnda spörsmål yttra de sakkunniga:

Tiden för elevernas vistelse inom själva anstalten, som under tidsperioden 1905—1913 i medeltal för varje år varit högst 2 år 4 månader 14 dagar och lägst 2 år 1 månad och 2 dagar, hade med år 1914 måst begränsas för att bereda rum för nykomna elever.

Nämnda tid hade utgjort i medeltal:

|              |   |    |   |       |    |       |
|--------------|---|----|---|-------|----|-------|
| år 1914..... | 2 | år | 1 | månad | 11 | dagar |
| » 1915.....  | 2 | »  | 1 | »     | 26 | »     |
| » 1916.....  | 2 | »  | 1 | »     | 24 | »     |
| » 1917.....  | 2 | »  | — | »     | 15 | »     |
| » 1918.....  | 1 | »  | 9 | »     | 23 | »     |

Det torde böra anmärkas, att 1896 års tvångsuppfostringskommitté räknat med att elev behövde vistas inom anstalt under i allmänhet 3 år.

I motiven till de av 1896 års tvångsuppfostringskommitté föreslagna bestämmelserna rörande dels elevs utskrivning och dels utplacering, utan definitiv utskrivning, i anställning utanför anstalten hade bland annat påpekats, att ändamålet med minderårigs insättande i allmän uppfostringsanstalt avsåge hans rättelse och vinnande av sådan stadga, att något återfall i brott icke längre syntes vara att befara. Den vidtagna åtgärden borde därför upphöra, så snart detta mål kunde anses vara uppnått. Utöver den tid, som härför vore nödvändig, borde icke en elev kvarhållas å anstalt, utan måste det tvärtom vara av vikt att, så snart det utan fara för återfall kunde ske, låta honom lämna anstalten samt i tid lära honom sköta sig själv och icke lita på andra personers omtanke och ledning. Till följd härav borde anstalts styrelse icke blott vara befogad att utskriva en elev, vilken vunnit erforderlig stadga, utan även äga skyldighet därtill.

Då emellertid med stadga i detta sammanhang icke blott menades ett tadel-fritt uppförande inom anstalten, utan en viss inre omdaning av den minderåriges väsen, måste enligt de sakkunniga alltid någon längre tid åtgå, innan detta ändamål kunde vinnas.

Under Bonaanstaltens hittillsvarande verksamhet hade den praxis utbildat sig, att elev, innan han definitivt utskreves, i regel sattes ut villkorligt i tjänst eller anställning med tillämpning av § 4 i lag om verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran, enligt vilken bestämmelse elev, då anledning härtill förefunnes, kunde återföras till anstalten. Dylik villkorlig utskrivning kunde enligt bestämmelserna i nyss anförda lagrum ske, 'därest sådant finnes för eleven gagneligt'.

Tillämpning härav hade skett i största möjliga utsträckning. De villkorligt utskrivna elevernas ändamålsenliga placering och den ävenledes i förberörda lag föreskrivna tillsynen över dem hade varit en mycket viktig och krävande del av anstaltens verksamhet.

Men av väl så stor betydelse för uppnående av säkra uppfostringsresultat,

som det kunde vara, att elev i tid lärdes att, så att säga, stå på egna ben, hade det ock visat sig vara, att han icke släpptes ut för tidigt, även om det skedde villkorligt.

Tiden för  
elevernas  
anstalts-  
vistelse har  
måst förkor-  
tas på grund  
av platsbrist.

Olägenhe-  
terna därav.

De sakkunniga påpeka, att, på sätt framginge av den lämnade översikten över medeltiden för elevs vistelse å anstalt, denna tid måst efter hand förkortas. Det hade blivit ett nödtvång att i förtid placera ut elever för att bereda rum för nyanlända. Det vore emellertid — framhålla de sakkunniga med styrka — önskvärt, att elevers utplacering icke skulle hädanefter behöva ske så tidigt, som under senare tiden på grund av platsbrist varit nödvunget. Att just under den period, då eleverna började stadga sig och som bäst tillgodogöra sig fostran och utbildning, sätta ut dem i det fria livets förhållanden, inebure, enligt de sakkunniga, under den nuvarande tiden stora risker för återfall. Visserligen gjordes allt vad som vore möjligt för att för dem välja en så fördelaktig miljö, som det närvarande samhällstillståndet medgäve, men den moraliska motståndskraften vore ofta för ringa och förvärvsförmågan hade ej heller alltid blivit tillräckligt utvecklad. Härtill komme risken av att husbönder och arbetsgivare till följd av misslyckade utplaceringar bleve mindre villiga att taga sig an de utgående.

De sakkunniga sluta sitt yttrande i denna del med att som sin åsikt göra gällande, att för att ej äventyra den hittills lyckliga utvecklingen av den del av anstaltens verksamhet, som här berörts, *hädanefter torde böra räknas med en medeltid för vistelsen inom anstalten av två år tre månader* eller samma medeltid, som under den första tioårsperioden av Bonaanstaltens verksamhet.

De sakkun-  
nigas sam-  
manfattande  
beräkning av  
platsbristen  
under åren  
1919 och  
1920.

De sakkunniga sammanfatta sina beräkningar med avseende å platsbristen under åren 1919 och 1920 på följande sätt: *Med ett beräknat årligt tillskott av 200 elever skulle, under förutsättning av en medeltid för vistelsen å anstalt av två år tre månader, erfordras 450 platser.* I det föregående hade redan visats att, med fortsatt stark överbeläggning av såväl Bona- som Venngarmsanstalten, högst 350 elever kunde där tillsammans mottagas. *En brist av minst 100 elevplatser torde därför vara att befara år 1919.* Vad år 1920 beträffade skulle, därest ej antalet nykomna ökade sig, den förbättring inträda, att man å Bona, i händelse där kontrakterade nybyggnadsarbeten bleve inom bestämd tid fullbordade, ej behövde längre arbeta under de vanskliga förhållanden, som överbeläggningen medförde. Men då man å Bona räknat med 220 platser (136 ordinarie och 84 provisoriska) under år 1919 och de or-

dinarie platsernas antal under år 1920 skulle enligt förut lämnad redogörelse efter å Bona pågående utbyggnad bliva 224, kunde antagas, att den angivna platsbristen av omkring 100 skulle i det hela komma att kvarstå under år 1920.

De sakkunniga göra vidare gällande, att vid bedömandet av anstalternas platsbehov ej heller finge förbises, att i det föregående icke räknats med det utrymme, som krävdes för att kunna å anstalterna mottaga nya elever, innan de för villkorlig utskrivning mogna ansedda komme därifrån. Utskrivningstiderna måste i viss mån förläggas till vår och höst, då man särskilt på landet plägade byta tjänstefolk. Uppenbart vore därför, att *reservutrymme utöver det beräknade medeltalet vore av nöden.*

Behovet  
av reserv-  
utrymme.

Innan jag lämnar de sakkunnigas utredning rörande behovet av anstaltsutrymme under den närmaste framtiden, vill jag framhålla, att *de sakkunniga vid sina nu nämnda beräkningar utgått allenast från den nu gällande lagstiftningen på ifrågasatt område.* Som bekant har under år 1917 genomförts en lagändring om utvidgning av tvångsuppfostningsinstitutets tillämplighetsområde, gående ut därpå att, under det för närvarande domstol kan meddela förordnande om straffs ersättande med tvångsuppfostran allenast för den händelse straffet inskränkt sig till böter eller fängelse i högst sex månader, dylikt förordnande skall kunna ske, när en minderårig dömts till strängare fängelsestraff än nyss nämnts, nämligen fängelse intill ett år, eller ock till straffarbete intill sex månader. Denna lagändring — lag den 7 maj 1917 om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen — skall träda i kraft först den dag Kungl. Maj:t förordnar. Sådant förordnande har, just till följd av bristen på anstaltsplatser, ännu ej kunnat meddelas. I de sakkunnigas uppdrag ingår även att vid deras utredningsarbete taga hänsyn till det behov av anstaltsvård, som kan väntas uppkomma, därest Kungl. Maj:t förordnar av ikraftträdande av nyssnämnda lag. Undersökningen i denna del har ännu ej slutförts av de sakkunniga. I det nu föreliggande betänkandet hava de sakkunniga emellertid framlagt resultatet av en förberedande undersökning i sådant hänseende. Då detta resultat givetvis är av en viss betydelse jämväl för nu föreliggande spörsmål, torde det tillåtas mig att anföra vad de sakkunniga yttra härom:

1917 års lag  
om ändrad  
lydelse av 5  
kap. 3 §  
strafflagen  
(rörande ut-  
vidgning av  
tvångsupp-  
fostnings-  
institutets  
tillämplig-  
hetsområde.)

Då det för planläggningen av de sakkunnigas arbeten — heter det i deras betänkande den 31 januari 1919 -- vore av särskild betydelse att bilda sig en föreställning om det antal elevplatser, som kunde tänkas erforderliga vid ikraftträdande

av förenämnda lag, varigenom tvångsuppfostringsförfarandets tillämplighetsområde skulle bliva avsevärt utsträckt, hade de sakkunniga redan vid sina första sammanträden till behandling upptagit en av de sakkunnigas sekreterare utarbetad statistisk översikt över antalet minderåriga förbrytare (brottyper, strafftider, åldersklasser, hemorter m. m.) under åren 1915—1918. Det hade därvid visat sig bland annat, att de minderåriga lagöverträdare i åldern 15—18 år, vilka dömts till straffarbete under förberörda tid, varit så talrika, att, därest förutnämnda lag varit i kraft och tvångsuppfostringsförfarande kunnat å dem tillämpas, det skulle krävts så många anstaltsplatser, att det syntes de sakkunniga alldeles uteslutet att så hastigt, som det överhängande behovet krävde, kunna i ett sammanhang åstadkomma utredning och avgiva förslag beträffande de ärenden, som förelagts de sakkunniga. Exempelvis kunde anföras att, medan under åren 1909—1914 — enligt den utredning som verkstälts av fattigvårdslagstiftningskommittén för att läggas till grund för dess beräkning av antalet anstaltsplatser vid en utsträckning av tvångsuppfostringsförfarandet i enlighet med dess förslag — i medeltal 58 om året i åldern 15—18 år dömdes till straffarbete i högst sex månader, hade antalet sådana av samma åldersklasser utgjort

|                                        |      |
|----------------------------------------|------|
| år 1915 .....                          | 58   |
| » 1916 .....                           | 69   |
| » 1917 .....                           | 239  |
| » 1918 t. o. m. den 30 juni 1918 ..... | 300. |

Nödvändigt  
att vidtaga  
omedelbara  
åtgärder för  
platsbristens  
avhjälpan.

De sakkunniga avsluta sin utredning rörande behovet av platsutrymme med att som sin åsikt göra gällande, att, till följd av den alltjämt fortgående stegringen av antalet lagöverträdare, på vilka tvångsuppfostringsförfarandet *enligt nu gällande lag* vore tillämpligt, åtgärder måste *omedelbart* vidtagas för att möjliggöra, att domstols förordnande om tvångsuppfostran skulle kunna i laga ordning verkställas utan sådana uppskov, som under förra hälften av 1918 — på sätt förut meddelats — förorsakats av bristen på anstaltsplatser.

Departement-  
schefen.

Till komplettering av förut lämnade statistiska uppgifter vill jag till en början omnämna, att tilloppet av nya elever, häri inberäknade de olovligen avvikna som återförts samt återinsatta villkorligt utskrivna, under innevarande år intill mitten av mars månad belöpt sig till sammanlagt 36. Denna siffra är icke ägnad att jäva de sakkunnigas beräkningar, att hela antalet under år 1919 nykomna elever kommer att uppgå till 200. Med utgångspunkt härifrån samt under antagande, att, såsom jag i likhet med de sakkunniga anser önskvärt, medeltiden för varje elevs anstaltsvistelse sättes till 2 år 3 månader, kommer man, på sätt de sakkunniga också framhållit, till ett platsbehov av 450 platser eller 100 mer än de sammanlagt omkring 350 platser, som efter genomförandet av samtliga redan beslutade utvidgningsarbeten skulle komma att finnas å våra båda nuvarande uppfostringsanstalter. En brist på

omkring 100 platser skulle alltså vara att förvänta under den närmaste tiden, därest ej särskilda åtgärder vidtagas. Då man, på sätt förut framhållits, kommit till denna siffra genom att räkna med *medeltal* på år och således utan att taga någon hänsyn till det reservutrymme, som på grund av en oundviklig ojämnhet i tillopp och avgång av elever givetvis måste på ett eller annat sätt finnas att tillgå, måste, även om den planerade elevkolonien å Rösiöhemmanen med 10 å 12 elever blir en verklighet, den sålunda beräknade bristen å 100 platser betraktas som ett minimum.

I detta sammanhang vill jag framhålla en sak, som visserligen påpekats av de sakkunniga, men dock enligt min mening förtjänar att än ytterligare poängteras, nämligen att den utökning av platsutrymmet, som inrättandet av den beslutade elevkolonien vid Bonas utgård Bockfall samt det till början av år 1920 bebadade öppnandet av den under byggnad varande nya elevavdelningen vid själva Bona komma att medföra, visserligen kommer att öka Bonaanstaltens *ordinarie* elevplatser från dess nuvarande antal 136 med 88 till 224, men icke kommer att i motsvarande mån höja Bonaanstaltens kapacitet att mottaga elever. Denna anstalt är nämligen, såsom förut framhållits, i hög grad överbelagd — för närvarande med anlitan av förrum och korridorer med, alldeles oavsett förläggningen till de gamla sjuksalarna, över 60 elever — och antagligt är, att en ytterligare överbeläggning av anstalten blir under de närmaste månaderna oundviklig. En dylik överbeläggning kan ej få fortfa. Den är ägnad att äventyra hela nyttan av tvångsuppfostringsinstitutet. Efter tillkomsten av förutnämnda 88 nya platser, vilka i stort sett torde motsvara den överbeläggning av Bonaanstalten, som kan befaras förefinnas vid årsskiftet 1919—20, bör någon överbeläggning å Bona icke få förekomma, åtminstone icke i nämnvärd omfattning. Anstalten har då med sina omkring 235 ordinarie platser, däri utrymmet vid den planerade Rösiökolonien medräknats, erhållit det omfång, att en överbeläggning därefter av hittillsvarande art givetvis måste vara ägnad att i än högre grad än för närvarande omöjliggöra en ändamålsenlig anstaltsvård.

Såsom ett resultat av den förebragta utredningen tillåter jag mig alltså konstatera, att det får betraktas som en *oavvislig nödvändighet*, att åtgärder med det snaraste vidtagas för anskaffande av minst 100 nya anstaltsplatser.

På sätt förut nämnts hava de tvångsuppfostringssakkunniga den 31 januari och den 8 mars 1919 överlämnat betänkanden med utredningar och förslag rörande bland annat vidtagande av vissa åtgärder

II) Olika förslag till platsbristens avhjälpande.

för avhjälpande av den rådande platsbristen på ifrågavarande område. Betänkandet av den 31 januari 1919 utmynnar i förslag dels därom, att den till Venn garn tillsvidare förlagda allmänna uppfostringsanstaltens karaktär av provisorium måtte upphöra och där upprättas en permanent anstalt av angiven art, dels ock om vidtagande å Bona och vid Venn garn av vissa åtgärder för beredande av möjlighet att å anstalterna därstädes provisoriskt mottaga ett väsentligt ökat antal elever.

I betänkandet av den 8 mars 1919 åter hemställa de sakkunniga om åtgärder i ändamål, att kronodomänen Bäckaskog i Kristianstads län, som för närvarande är utarrenderad, måtte den 14 mars 1920 bliva ställd till Kungl. Maj:ts och kronans fria disposition. Huvudsyftet härmed skulle vara att därstädes framdeles få upprättad en ny uppfostringsanstalt av nu ifrågavarande slag för mötande av det ökade platsbehov, som skulle bliva en följd därav, att Kungl. Maj:t förordnade om trädande i kraft av förutnämnda lag av den 7 maj 1917 om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen. Genom egendomens ställande till disposition redan den 14 mars 1920 skulle emellertid vinnas, bland annat, den fördelen, att dit skulle efter vidtagande allenast av några mindre ändringsarbeten kunna redan på våren 1920 provisoriskt förläggas en del elever.

Vid den redogörelse för de sakkunnigas omförmälda förslag, som jag nu går att lämna, vill jag även, i behörigt sammanhang, närmare ingå på ett av Venn garnstyrelsen — alldeles oberoende av den utredning de sakkunniga förebragt — framfört förslag om vissa nybyggnader vid Venn garn (bostadshus för förmän).

A) Av tvångs-  
uppfostrings-  
sakkunniga  
verkställda  
förberedande  
undersök-  
ningar.

Innebörden  
av de sak-  
kunnigas  
uppdrag.

De förslag de tvångsuppfostringssakkunniga, på sätt nyss nämnts, framfört utgöra resultatet av en del ganska omfattande förberedande undersökningar, som de sakkunniga verkställt i syfte att komma till en uppfattning om vilka huvudsakliga utvägar över huvud taget stå till buds för platsbristens skyndsamma avhjälpande. Såsom en inledning till en närmare redogörelse för gången av dessa undersökningar torde det vara lämpligt att något utförligare än hittills skett angiva innebörden av det dem lämnade uppdraget. För sådant ändamål torde det tillåtas mig att påminna om vad jag i statsrådet yttrade den 28 juni 1918, då jag utverkade Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla de sakkunniga. Jag anförde därvid, efter det jag påmint om beslutet om Venn garnsanstaltens apterande tillsvidare till uppfostringsanstalt, bland annat:

»Genom tillkomsten av denna nya anstalt vinnes emellertid endast en viss lättnad på ifrågarande område. På grund av den alltmer tilltagande brottsligheten

bland ungdomen är nämligen tillströmningen till uppfostringsanstalterna så stark, att utrymmet vid desamma allt fortfarande kommer att tagas i anspråk till det yttersta. På någon förändring till det bättre härutinnan torde icke vara att hoppas. Under sådana omständigheter torde omedelbart böra vidtagas åtgärder för beredande av ökad möjlighet att å uppfostringsanstalt mottaga till tvångsuppfostran dömda minderåriga manliga förbrytare. Vid det härav föranledda utredningsarbetet bör enligt min mening jämväl tagas hänsyn till det behov av anstaltsvård, som kan väntas uppkomma, därest Kungl. Maj:t förordnar, att bestämmelserna i 5 kap. 3 § strafflagen, såsom detta lagrum lyder enligt lagen den 7 maj 1917, skola träda i kraft. Ytterligare bör tagas under öfvervägande frågan, huruvida eventuella nya anstalter böra ställas under särskilda styrelser samt i vad mån anstaltsvården bör på skilda sätt anordnas med hänsyn till elevernas olika ålder och anlag.»

Den tid, som förflutit sedan de sakkunnigas tillsättande, har givetvis varit för kort för att de sakkunniga skola hava kunnat under desamma slutföra sitt uppdrag i dess helhet. De sakkunniga hava därför, på sätt redan förut anytts, under den hittills gångna tiden, måst inskränka sig till att, jämsides med det att de planlagt och vidtagit förberedande undersökningar för fullgörandet av sitt uppdrag i dess helhet, huvudsakligen koncentrera sig på att finna utvägar, varigenom den alltmera hotande platsbristen skulle kunna på ett, låt vara provisoriskt, men dock skyndsamt och någorlunda effektivt sätt afhjälpas. Härom yttra de sakkunniga i betänkandet den 31 januari 1919, sedan de lämnat den av mig förut (sid. 16) omnämnda redogörelsen för den av dem vidtagna förberedande undersökningen rörande behovet av anstaltsplatser, därest 1917 års lag om utvidgning av tvångsuppfostringsförfarandets tillämplighetsområde skulle träda i kraft, i huvudsak följande:

Att genom uppförandet av *nya* anstaltskomplex fylla det behov av utrymme, som kunde väntas uppstå inom den närmaste tiden, hade de sakkunniga funnit ogörligt. Deras första strävanden hade därför gått ut på att finna kronodomäner, så bebyggda, att därstädes kunde i redan befintliga lokaler anordnas ett antal provisoriska platser och uppförande av för ändamålet fullt lämpade byggnader ske i den mån de sakkunniga bleve i tillfälle att, med tagen hänsyn till det totala behovet av anstaltsplatser efter den beslutade utsträckningen av tvångsuppfostringsförfarandet samt med tillgodoseende av olika åldersklassers krav och skilda utbildningsmöjligheter utarbета ett fullständigt system, i vilket de så småningom utbyggda anstalterna kunde inpassas. Härvid hade de sakkunniga jämväl haft i sikte önskvärdheten av att de skilda anstalterna finge — såsom fallet varit med Bonanstanstalten — på ett organiskt sätt växa ut och tilltaga i inre styrka, innan kraven på desamma allt för mycket ökades.

Efter det de sakkunniga sålunda för sig klargjort sitt närmaste arbetsprogram, företogo de samfällt eller i grupper resor till sådana kronodomäner, vilka enligt tillgängliga upplysningar kunde tänkas lämpa

*De sakkunniga begränsa tillståndet vidare sin uppgift till att avgiva förslag till skyndsamma provisoriska åtgärder.*

*De sakkunniga besöka vissa kronodomäner.*

sig för nu antydda ändamål. Därvid togos i första hand i betraktande sådana domäner, beträffande vilka möjligheter ansågos föreligga att utan för höga kostnader för arrendenas frånträdande få dem disponibla för statsverkets räkning inom erforderlig tid.

Med avseende på de fordringar, som borde ställas på en egendom, lämplig till förläggning av en uppfostringsanstalt, hava de sakkunniga förklarat, att de anslöte sig till vad 1896 års tvångsuppfostningskommitté i sådant avseende uttalat. Nämda kommitté gjorde gällande, att vid valet av plats för anläggande av anstalter av ifrågasatt slag »måste med omsorg tagas hänsyn till det ändamål, för vilket egendomen skall anlitas. Således bör den icke ligga i närheten av någon större stad eller samlingsplats, men å andra sidan icke heller vara belägen i en allt för avlägsen, goda kommunikationer saknande ort, i vilket fall transportkostnader komme att uppgå till onödigt stora belopp. Läget bör vara friskt och sunt samt, om möjligt, så beskaffat, att anstaltens avskiljande från den kringliggande nejden redan av naturen underlättas. Dessutom bör finnas god tillgång till vatten.»

a) *Tuna.*

De sakkunnigas första besök gällde *kronodomänen Tuna* i Rystads socken av Östergötlands län, vilken egendom är belägen 1.2 mil från Linköping vid sjön Roxen.

Bonastyrelsen i skrivelse den 26 januari 1918.

Förslag om förläggande till Tuna av en tvångsuppfostningsanstalt framfördes av Bonastyrelsen redan i en skrivelse av den 26 januari 1918. Efter remiss till byggnadsstyrelsen anmälades detta förslag inför Kungl. Maj:t den 23 april 1918 i sammanhang med avlåtet av förutnämnda proposition nr 338 till 1918 års lagtima riksdag. Rörande den närmare behandling detta projekt sålunda redan förut undergått tillåter jag mig att hänvisa till sid. 45—48 samt 50 och 51 i det till berörda proposition fogade statsrådsprotokollet. Här må nu endast i sådant avseende anföras följande.

Bonastyrelsens nyssnämnda framställning utmynnade i en anhållan, att Kungl. Maj:t måtte igångsätta en närmare utredning beträffande sättet och kostnaderna för anordnande vid Tuna av en allmän uppfostringsanstalt av åtminstone till att börja med provisorisk art. Samtidigt borde enligt styrelsens förmenande utredas, i vad mån och på vad sätt nya byggnader borde vid Tuna uppföras och åtgärder vidtagas för att åstadkomma en permanent, fullständig och för sitt ändamål fullt utrustad uppfostringsanstalt samt beräkningar uppgöras beträffande kostnader och erforderlig byggnadstid. Härför erfordrades sakkunnigt biträde

och syntes särskilt i frågan om slottsbyggnadens vid Tuna restaurering byggnadsstyrelsens mening böra inhämtas.

Genom nådig remiss anbefalldes därefter byggnadsstyrelsen att avgiva yttrande rörande lämpligheten — särskilt med hänsyn till den å Tuna befintliga slottsbyggnaden — av sådan utredning, som Bonastyrelsen sålunda föreslagit. Sedan i anledning härav föredraganden för byggnadsstyrelsens kulturhistoriska byrå tillsammans med Bonastyrelsens ordförande och anstaltens direktör studerat förhållandena å platsen, avgav byggnadsstyrelsen den 19 februari 1918 utlåtande i berörda ärende. I detta utlåtande hemställde byggnadsstyrelsen efter en utförlig motivering, att Kungl. Maj:t icke måtte tillåta upplåtandet av Tuna kronodomän med den därå befintliga gamla slottsanläggningen till blott ett *provisiskt* apterande för en uppfostringsanstalt för minderåriga förbrytare. Skulle däremot en dylik anstalt av mera *permanent* natur prövas nödig på annat ställe än vid Boua eller dess omedelbara närhet, tillstyrkte byggnadsstyrelsen den av Bonastyrelsen ifrågasatta närmare undersökningen av sättet och kostnaderna för Tuna kronodomäns disponeraude för dylikt ändamål, under förutsättning att vid denna undersökning och planläggning noggrann hänsyn toges till den å Tuna befintliga slottsanläggningens kulturhistoriska värde, samt att, för att möjliggöra detta, en noggrann undersökning av nämnda anläggning av kompetent person ägde rum i samband med den övriga ifrågasatta undersökningen.

Byggnads-  
styrelsen.

Då ärendet därefter, på sätt förut nämnts, anmälades inför Kungl. Maj:t den 23 april 1918, tog jag på grund av den sena tidpunkt, vid vilken förslaget framförts, ävensom den omfattning, som måste givas åt förslaget för den händelse att detsamma skulle vara ägnat att på ett stadigvarande sätt bringa en mera avsevärd lindring i den då föreliggande platsbristen, bestämt avstånd från tanken på att förslaget skulle underställas den då sittande riksdagen. Jag förklarade dock, att jag därmed ej ville säga, att icke Tunaprojektet i sig innebure ett uppslag, som borde tillvaratagas. Jag slutade med att förklara, att, då förslaget om upprättande å Tuna av en ny uppfostringsanstalt — ej minst därigenom att en dylik anstalt skulle kunna utan olägenhet läggas under samma styrelse som Bonaanstalten — syntes erbjuda beaktansvärda fördelar, jag vore fullt ense med Bonastyrelsen och byggnadsstyrelsen om lämpligheten därav, att en utredning i nu ifrågavarande avseende med det snaraste igångsattes.

Departement-  
schefen  
den 23 april  
1918.

Tvångsupp-  
fostringssak-  
kunniga.

Beträffande sitt besök vid Tuna yttra de sakkunniga nu följande:

Denna kronodomän hade av de sakkunniga befunnits äga ganska stora förutsättningar för att därav skapa en uppfostringsinstitution för elevernas utbildning huvudsakligen i lantmannagöromål. Dess läge hade syntts fördelaktigt och i allt väsentligt motsvara de fordringar, som 1896 års tvångsuppfostringskommitté, på sätt förut nämnts, ställt på en egendom, för att den skulle vara lämplig till förläggning av en allmän uppfostringsanstalt. Vid besök å Tuna av ledamöter i Bonastyrelsen under början av år 1918 skulle nuvarande arrendatorn, efter vad de sakkunniga förspott, hava framställt ganska moderata anspråk på avträdesersättning i händelse egendomen skulle av statsverket självt disponeras. Vid de sakkunnigas besök i november samma år hade samme person, som innehade arrendekontrakt på tjugo år från och med den 14 mars 1918, under återopande av den vinst på jordbruksdriften, som han under nu rådande konjunkture kunde göra sig, fordrat ett belopp av 160,000 kronor såsom ersättning för arrendets frånträdande.

Resultatet av de sakkunnigas besök vid Tuna blev det, att, då de sakkunniga funno det sålunda fordrade ersättningsbeloppet för högt i förhållande till egendomens värde, de sakkunniga sågo sig nödsakade att tillsvidare helt och hållet lämna Tunaprojektet åsido.

b) Leckö, La-  
holm, Härde-  
rup och  
Bäckaskog.

De sakkunniga hava vidare besökt *kronodomänerna Leckö* i Skaraborgs län, *Laholm* i Hallands län, *Hårderup* i Malmöhus län och *Bäckaskog* i Kristianstads län.

Rörande sina vid dessa besök vunna erfarenheter yttra de sakkunniga:

Ingen av nu nämnda egendomar med undantag av Bäckaskog vore försedd med byggnader av sådan beskaffenhet, att provisorisk förläggning av elever under den närmaste tiden kunde i desamma anordnas. Laholm och Hårderup lämpade sig vid närmare besiktning i övrigt icke för nu ifrågavarande ändamål. Med innehavaren av arrendet av Leckö kungsgård hade underhandlingar förts, hittills dock utan tillfredsställande resultat, för att eventuellt kunna föreslå denna kronodomän, beträffande vilken arrendet utlöpte den 14 mars 1922, att göras disponibel för förläggning dit av en uppfostringsanstalt redan före nämnda tid. Då i allt fall denna egendom icke vore så bebyggd, att den utan uppförande av nya byggnader kunde ens provisoriskt användas såsom uppfostringsanstalt, hade densamma för närvarande måst lämnas ur räkningen av de sakkunniga. De sakkunniga ville emellertid beträffande det å egendomen belägna slottet redan nu — efter ingående undersökning av detsamma — såsom sin åsikt uttala, att det icke lämpade sig att omändra för det här ifrågavarande ändamålet, även om detta överhuvudtaget låte sig göra utan åsidosättande av de pietetshänsyn, som ett historiskt minnesmärke av Lecköslottets art krävde.

Vad anginge Bäckaskogs kungsgård hade underhandlingar förts med arrendeinnehavaren om preliminär överenskommelse angående arrendets frånträdande så tidigt, att egendomen kunde föreslås disponerad av statsverket redan under år 1919. Till dessa underhandlingar skulle de sakkunniga återkomma i annat sam-

manhang. Här borde endast nämnas, att varje möjlighet att under år 1919 tillgodogöra sig det utrymme och de fördelar i övrigt, som egendomen otvivelaktigt erbjöde, syntes utesluten.

De sakkunniga sammanfatta resultatet av sina undersökningar i c) *Resultat.* Inga nya kronodomäner lämpliga för erforderliga provisoriska anordningar redan under år 1919. nu förevarande avseende genom att konstatera, att de hittills icke lyckats i sina strävanden att finna en kronodomän av sådan beskaffenhet och med sådana förhållanden beträffande arrendet, att där kunde med provisoriska anordningar redan under år 1919 förläggas det antal elever, för vilka platser icke kunde beredas å Bona samt på den tillsvarende upplåtna Venngarmsanstalten.

Sedan de sakkunniga därefter gjort gällande, att Bonaanstalten ej lämpade sig för ytterligare utbyggnad av permanenta anordningar, utöver de redan beslutade, samt att, då Bonaanstalten under år 1919 med där pågående omfattande byggnadsarbeten och dit för dessa sammandragna arbetarskaror, förlagda i baracker invid anstalten, näppeligen torde tåla vid större belastning än den nuvarande, det vore önskvärt, att en ytterligare, mera stadigvarande överbeläggning av denna anstalt icke ifrågakomme, övergå de sakkunniga till frågan om möjligheten och lämpligheten av en *utvidgning av Venngarmsanstalten*. De förklara, att de vid sina besök å denna anstalt icke kunnat undgå att finna denna, under förutsättning av vissa förändringar och utbyggnader av till att börja med mindre omfattande och därför snabbt genomförbar art, *ägnad att lämna den hastigaste och bästa hjälpen* utur de svårigheter, som platsbristen måste vålla.

De sakkunniga framhålla emellertid, att, då några dylika nybyggnader icke vore behöfliga för en alkoholistanstalt, ett beslut om de av de sakkunniga planerade byggnadsarbetenas genomförande med nödvändighet måste innebära, att Venngarms icke återtoges i bruk som alkoholistanstalt, utan även för framtiden finge disponeras såsom allmän uppfostringsanstalt. Sedan varje möjlighet visat sig utesluten att å annan plats inom erforderlig tid erhålla tillräckligt antal elevplatser, hade de sakkunniga därför sett sig nödsakade att taga frågan om Venngarmsanstaltens ombildning till en permanent uppfostringsanstalt för minderåriga förbrytare i övervägande.

En utvidgning av Venngarmsanstalten däremot lämplig.

En nödvändig förutsättning för Venngarmsanstaltens utvidgning: att denna anstalt förvandlas från en provisorisk till en permanent uppfostringsanstalt.

Venngarns-  
anstalten bör  
framdeles  
utbyggas  
med perma-  
nenta an-  
ordningar.

På detta viktiga spörsmål vill jag dock ej nu närmare ingå. Med dess behandling torde nämligen lämpligen böra anstå till längre fram, efter det en mera fullständig redogörelse lämnats för den närmare inbörden av samtliga de för platsbristens avhjälpande framställda förslagen. Här må endast nämnas, att de sakkunniga, på sätt redan förut antytts, i nu förevarande avseende kommit till det resultatet, att *Venngarnsanstalten bör ombildas till en permanent uppfostringsanstalt*, samt att de sakkunniga vidare som sin åsikt göra gällande, att, därest Venngarnsanstaltens egenskap av en allenast provisorisk uppfostringsanstalt sålunda komme att upphöra, *anstalten borde i sinom tid utbyggas med permanenta anordningar av den omfuttning, att den bleve i stånd att mottaga omkring 200 elever* eller 100 flera än det antal, för vilka ordinarie platser för närvarande finnas. De hålla till och med före, att uppförandet av för ändamålet lämpligt inredda elevbyggnader, utöver den nu befintliga anstaltsbyggnaden, måste betecknas som en nödvändig förutsättning för Venngarnsanstaltens ombildning till en permanent uppfostringsanstalt för minderåriga lagöverträdare. Då de sakkunniga av redan angivna skäl i första hand måst ägna sig åt utredning av sättet för *provisoriska* anordningars genomförande, hade de dock hittills icke kunnat i sin helhet upptaga frågan om fullständig plan för Venngarnsanstaltens omändring i ovanberörda syfte, men hade för avsikt att, så snart omständigheterna det medgäve, gripa sig an därmed. De av de sakkunniga nu ifrågasatta nybyggnaderna vore emellertid planerade med hänsyn till deras lämplighet att ingå i ett komplex av byggnader, behövligen för Venngarnsanstaltens ombildning till en *permanent* uppfostringsanstalt för minderåriga förbrytare.

B) Av tvångs-  
uppfostrings-  
sakkunniga  
eller eljest  
föreslagna  
byggnads-  
arbeten vid  
Venngarn och  
Bo 12.

1) Huvud-  
dragen av  
tvångsupp-  
fostrings-  
sakkunni-  
gas bygg-  
nadsförslag.

Tvångsupp-  
fostr. n. s. sak-  
kunniga.

Med nu nämnda utgångspunkter hava de sakkunniga kommit till det resultatet, att de åtgärder, som för platsfrågans lösning måste nu vidtagas *vid Venngarnsanstalten*, borde bestå däri, att anstalten utbyggdes med sådana hus av trä, vilka kunde uppföras på kortast möjliga tid och vore av sådan art, att de, innan de efter anstaltens utvidgning med nya permanenta elevbyggnader toges i bruk för sina egentliga ändamål, kunde provisoriskt användas för beredande av elevplatser. De byggnader, vilkas uppförande vid Venngarn de för sådant ändamål föreslår, utgöras av ett *gymnastikhus* och en *verkstadsbyggnad*. Enligt de sakkunnigas beräkningar skulle i dessa byggnader kunna provisoriskt inrymmas, i gymnastikhuset 32 och i verkstadsbyggnaden 38 elever eller således sammanlagt 70 elever. De övriga byggnadsarbeten, som skulle bliva en följd av denna utvidgning av anstalten, skulle bestå i en *ut-*

vidgning av kökslokalerna samt uppförande av en del befattningshavarebostäder.

Då enligt förut lämnad utredning platsbristen uppskattats komma att inom den närmaste framtiden omfatta minst 100 platser, skulle efter tillkomsten av nyssnämnda 70 platser vid Venngarn dock återstå en brist av minst 30 platser. Denna brist hava de sakkunniga tänkt sig täckt på det sätt, att även å Bona skulle uppföras ett liknande gymnastikhus som det för Venngarnsanstalten föreslagna, jämväl det ävsett att kunna — åtminstone tidvis — provisoriskt användas till elevförläggning.

Som viktiga led i de förslag till platsbristens avhjälpande, som de tvångsuppföstringssakkunniga sålunda framfört, ingå som synes uppförandet såväl vid Venngarn som å Bona av gymnastikhus. En nödvändig förutsättning för ett bifall till förslagen härom är givetvis, att nu ifrågakvarande anstalters utrustande med dylika byggnader är dikterat av ett verkligt behov. Jämväl till spörsmålet härom anhåller jag att få återkomma senare, efter det fullständig redogörelse lämnats för samtliga nu till avgörande föreliggande förslag.

Innan jag ingår på en redogörelse mera i detalj för de särskilda byggnadsförslagen, vill jag omnämna vad några i ärendet hörda myndigheter haft att erinra i anledning av de framkomna förslagens huvuddrag.

Byggnadsstyrelsen har i sitt i ärendet den 20 februari 1919 avgivna utlåtande förklarat sig böra framhålla, att de vid Venngarn ifrågasatta provisoriska åtgärderna förutsatte ett iångsättande snarast möjligt, helst omedelbart, även av den permanenta anläggningen i hela dess omfattning. Den av de sakkunniga framhävda principen, att de föreslagna byggnaderna borde ingå som ett led i den tillämnade permanenta anläggningen syntes styrelsen sund. Enellertid förutsatte detta, att byggnaderna även arkitektoniskt inginge organiskt lämpligt i det fullt utbyggda komplexets situationsplan. Någon utarbetad dylik plan åtföljde ej förslaget, varför styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreskriva, att, innan ett bebyggande vidtoges, en sådan plan skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning.

För de smärre erinringar, som byggnadsstyrelsen i övrigt haft att göra mot de framkomna förslagen, vill jag i det följande i vederbörligt sammanhang lämna meddelande.

Den för Bona- och Venngarnsanstalterna gemensamma styrelsen, vilken den 24 februari 1919 avgivit yttrande i ärendet, har ansett sig böra

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 287 häft. (Nr 324)

4

Byggnads-  
styrelsen.

Bona- och  
Venngarns-  
styrelsen.

understryka, att de av de sakkunniga föreslagna förläggningen av elever i gymnastiksal och verkstadshus ej kunde bli tillfredsställande ur uppfostrings- och övervakningssynpunkt. Det vore också endast under förutsättning, att förläggningen i fråga bleve av blott tillfällig och i möjligaste mån kortvarig natur, som styrelsen ansåge sig kunna tillstyrka densamma. Vidare ville styrelsen framhålla, att, då för närvarande icke vid Venngarn finnes några familjebostäder för lärarpersonalen och då anstaltens sjukstuga — redan i och för sig liten för sitt ändamål — delvis måst tagas i anspråk för beredande av tillfällig bostad åt förste läraren, frågan om uppförandet av lärarebostäder samt anordnandet av större sjukhusutrymme givetvis måste fortast möjligt upptagas till behandling.

Länsstyrelsen  
i Östergöt-  
lands län.

Länsstyrelsen i Östergötlands län, under vars inspektion Bonanstanstalten lyder, har i sitt den 27 februari 1919 i ärendet avgivna yttrande delvis gjort gällande liknande synpunkter, i det att länsstyrelsen betonat, att det för elevernas behöriga övervakning och fostran syntes nödvändigt, att de föreslagna provisoriska åtgärderna med avseende å förläggning m. m. snarast möjligt efterträdades av anordningar av mera stadigvarande natur.

2) Byggnads-  
arbeten m. m.  
vid Venngarn.

Vid den redogörelse, som jag härefter vill lämna för den föreliggande utredningen rörande de särskilda byggnadsförslagen och vad därmed äger samband, torde det tillåtas mig att först uppehålla mig vid de förslag i sådant hänseende, som avse *Venngarnsanstalten*.

a) Gymna-  
stikhus.

Beträffande *gymnastikhuset vid Venngarn*, där, som förut nämnts, 32 elever beräknats kunna provisoriskt inrymmas, hänvisa de sakkunniga till en av arkitekten Dav. Lundegårdh på uppdrag av de sakkunniga uppgjord, betänkandet bilagd ritning, utvisande på vad sätt förläggningen dit av elever skulle ordnas och den provisoriska inredningen utföras. De sakkunniga yttra vidare i denna del:

Kostnaden för gymnastikhuset med provisorisk inredning, vatten, avlopp och elektriskt ljus hade av arkitekten Lundegårdh beräknats till 79,000 kronor. I kostnaden inginge icke gymnastikattiralj, vare sig fast eller lös, då med anskaffande av dylik torde kunna anstå intill dess byggnaden kunde bli disponibel för sitt ändamål. Uppvärmningen skulle ske med kaminer, vadan värmeledning icke beräknats.

Givetvis bleve utrymmet det minsta möjliga, och anordningarna för elevernas trevnad måste naturligtvis lämna åtskilligt övrigt att önska, ifall det skulle låta sig göra att inom erforderlig tid åstadkomma de tillfälliga elevplatser, som icke kunde avvaras.

Jämväl med avseende å den nya *verkstadshygggnaden* samt utvidgningen av de nuvarande kökslokalerna vid *Venngarn* hänvisa de sakkunniga till av Lundegårdh uppgjorda, betänkandet vidfogade ritningar. I fråga om verkstadshuset yttra de sakkunniga:

b) Verkstadsbyggnad.

Då den för 200 elever utbyggda anstalten i varje fall skulle få behov av ökat verkstadsutrymme för yrkes- och hantverksarbete, föreslog de sakkunniga, såsom redan blivit nämnt, att i enlighet med de av arkitekten Lundegårdh uppgjorda ritningarna uppfördes en verkstadsbyggnad av i huvudsak samma typ, som den, till vilken 1918 års lagtima riksdag beviljade medel för dess byggande vid Bona. Vid utbudande därstädes av entreprenad å denna byggnad hade den betingat en kostnad av 91,000 kronor, vadan anslaget till densamma, uppförd vid Venngarn, torde böra upptagas till enahanda belopp. I denna byggnad med dess fyra arbets-salar hade ansetts, att med tillfälliga anordningar skulle kunna beredas sovplatsutrymme för 38 elever och att därjämte i någon av dessa salar skulle kunna erhållas en provisorisk skollokal. I beräknade kostnaden inginge ledningar och övriga anordningar för värme, vatten, avlopp och elektriskt ljus.

Beträffande den föreslagna *utvidgningen av kökslokalerna och kompletteringen av kokanordningarna vid Venngarn* utlåta sig de sakkunniga:

c) Utvidgning av kökslokalerna och komplettering av kokanordningarna.

Med den ökning av antalet elever vid Venngarn, som nu framlagda förslag innebure, måste det nuvarande anstalts-köket därstädes utvidgas. Detta torde lämpligast och billigast ske genom att lägga nuvarande skafferilokaler till köksavdelningen och för ersättande av nämnda lokaler på ekonomiflygelns gavel göra en tillbyggnad av trä, i vilken erforderliga förrådsrum skulle inrymmas. Kostnaden för dessa anordningar hade av Lundegårdh uppskattats till 23,000 kronor.

Två ångapp-fostrings-sakkunniga.

Kokanordningarna behöfde kompletteras dels genom insättning i ångpannerummet av ytterligare en ångpanna, dels genom inmontering i köket av flera kokapparater enligt ett betänkandet bilagt förslag av Albin Svenssons konstruktionsbyrå i Stockholm. Kostnaderna skulle uppgå till 22,000 kronor enligt följande beräkning:

- 1 st. 19.5 m m ångpanna, lik de nu insatta, uppställas bredvid dessa på härför reserverad plats och förses med alla tillbehör.

I köket uppsättas:

- 1 st. potatiskokare i skåpform, rymmande 240 liter, med korgar användbara även för fiskkokning, med alla tillbehör.
- 1 st. köttgryta, rymmande cirka 250 liter, med innergryta av slipat gjutjärn och tätt lock. Grytan utföres stjälpbar.
- 2 st. såskokare med bord, rymmande cirka 50 liter vardera. De utföres stjälpbara och av koppar, invändigt förtenta, utvändigt polerade.
- 1 st. insats för kaffekokning av förnicklad mässingsduk för den befintliga 150-litergrytan.

Erforderliga rörledningar med isolering samt omändring av de befintliga ledningarna för ångköket, där så erfordras. Kostnaden för denna utökning torde efter nuvarande marknadspris belöpa sig till cirka 22,000 kronor.

Tvättanläggningen torde ej vara nödvändig utöka. Den enda föränd-

ringen, som härvidlag blir nödvändig, är, att tvättanläggningen får användas oftare än vad hittills varit fallet. Några obehag härav torde ej vara att befara.

Byggnads-  
styrelsen.

Byggnadsstyrelsen har anmärkt, att, då den föreslagna tillbyggnaden av köksavdelningen syntes hava en permanent natur, åt den samma borde i fasadutbildningen givas en något större överensstämmelse med det nuvarande huset.

d) Förmans-  
bostäder.

Med avseende å uppförande av *förmansbostäder vid Venngarn* föreligga till avgörande tvenne framställningar. Den ena innefattas i styrelsens för Venngarnsanstalten skrivelse den 31 augusti 1918 rörande denna anstalts anslagsbehov å 1920 års riksstat och 1919 års tilläggsstat samt går ut på uppförande vid anstalten av tvenne bostadshus för gifta förmän, vardera med 2 lägenheter om två rum och kök. Den andra framställningen har gjorts av tvångsuppfostringssakkunniga i deras betänkande den 31 januari 1919 och utmynnar i förslag om dels byggande av, utöver nyssnämnda två bostadsbyggnader, ytterligare två bostadshus av samma typ, dels ock vidtagande av vissa mindre ändringsarbeten till utvinnande av än mer ökade bostadsmöjligheter.

Venngarns-  
styrelsen i  
skrivels: den  
31 augusti  
1918.

Venngarnsstyrelsens byggnadsförslag sammanhänger därmed, att den, på sätt jag får tillfälle att närmare omnämna längre fram, i sin nyssberörda skrivelse föreslagit anstaltens tjänstemannakår utökad med, förutom en avdelningsföreståndare, 2 förmän, så att antalet ordinarie förmän vid anstalten skulle uppbringas från dess nuvarande antal 13 till 15. Rörande behovet av de två av styrelsen föreslagna bostadshusen yttrar styrelsen:

För närvarande disponerade anstalten över följande antal bostadslägenheter för förmän, nämligen 3 lägenheter om två rum och kök, 2 lägenheter om ett rum och kök samt 6 enkelrum, varav 5 i anstaltsbyggnaden och 1 i slottet, eller tillsammans bostäder för 5 gifta och 6 ogifta förmän, summa 11. Bostäder skulle således behövas för ytterligare 4 förmän. Då det torde vara ett oomstritt faktum, att en anstalt vore bäst betjänt av, att större delen av dess befattningshavare kunde ingå äktenskap och bilda egna hem, tvekade styrelsen icke att för dessa fyra förmän föreslå uppförandet av familjebostäder. Vardera av de sålunda föreslagna bostadshusen skulle enligt gjorda beräkningar betinga en kostnad av 30,000 kronor eller tillsammans 60,000 kronor, och föresloge styrelsen, att denna summa ställdes till dess disposition för angivet ändamål.

Tvångsupp-  
fostrings-  
sakkunniga.

Att tvångsuppfostringssakkunniga ansett sig böra föreslå uppförandet vid Venngarn av ytterligare två bostadshus för förmän ävensom vidtagandet av en del andra byggnadsarbeten för erhållande av förmans-

bostäder, har sin grund däri, att de sakkunniga till följd av det utvidgade elevantal, som anstalten skulle erhålla enligt deras förut omförmälda förslag, på sätt jag vill närmare omnämna längre fram, sett sig nödsakade att hemställa om en ökning i anstaltens personal, utöver vad Venngarnsstyrelsen i sådant avseende föreslagit, med en avdelningsföreståndare och 7 förmän, så att sammanlagda antalet ordinarie förmän vid anstalten sålunda skulle komma att uppgå till 22. De sakkunniga yttra om det sålunda uppkomna ytterligare bostadsbehovet:

Utöver av Venngarnsstyrelsen föreslagna två bostadshus skulle för att bereda familjebostäder för fyra förmän byggas två tvåfamiljshus av samma art som de nyssberörda, till vilka ritningar funnes betänkandet vidfogade. Kostnaden för de sålunda ytterligare föreslagna bostadshusen, inberäknat installation av elektriskt ljus, hade ansetts böra upptagas till samma belopp, som hus av samma typ, utbudna på entreprenad vid Bona under senare hälften av förlidet år, betingat, eller 39,000 kronor för vardera, alltså tillhoppa 78,000 kronor.

För tre ogifta förmän skulle å den nuvarande anstaltsbyggnadens vind inredas tre enkelrum för en kostnad av sammanlagt 3,000 kronor.

Genom reparation av hus vid torpet Vela för ett belopp av 1,000 kronor ansåges en provisorisk förmansbostad om ett rum och kök kunna erhållas 20 minuters väg från nuvarande anstaltsbyggnaden.

I till de sakkunniga avgiven promemoria hade Venngarnsdirektören förklarat sig kunna tillsvidare bereda utrymme för föreslagna nytillkommande befattningshavare, därest nu omförmälda bostadsutrymmen åstadkommes.

Till komplettering av inventarierna vid Venngarnsanstalten särskilt på grund av tillkomsten av de nya provisoriska elevavdelningarna hava de sakkunniga beräknat skola erfordras ett belopp av 27,000 kronor.

e) Inventarier.

Till bestridande av oförutsedda utgifter vid utförande av byggnadsarbetena vid Venngarn hava de tvångsuppföringssakkunniga beräknat ett belopp av 3,000 kronor.

f) Oförutsedda utgifter m. m.

Sakkunniga.

Byggnadsstyrelsen håller före, att denna post bör höjas till 30,000 kronor för att lämna tillgång till bestridande icke blott av oförutsedda utgifter utan även av arkitekt- och kontrollantarvoden.

Byggnadsstyrelsen.

De byggnadsarbeten, som de sakkunniga förorda till utförande vid Bona, utgöras, på sätt redan förut antytts, av byggandet av ett gymnastikhus samt verkställandet av vissa för inrättandet av en övervakningsavdelning erforderliga ändringsarbeten.

g) Byggnadsarbeten m. m. vid Bona.

Förslaget om uppförandet av ett gymnastikhus vid Bona motivera de sakkunniga på följande sätt:

a) Gymnastikhus med inredning och apparatj.

Genom de av de sakkunniga föreslagna anordningarna vid Venngarn skulle på anstalten därstädes med dess i nuvarande anstaltsbyggnad inrymda 100 elevplatser, vilka med starkare utnyttjande av där befintligt utrymme ansetts kunna i nödfall utökas till 130 platser, erhållas möjligheter till provisorisk förläggning av ytterligare 70 elever (32 i gymnastikhuset och 38 i verkstadshuset), vadan alltså på Venngarn skulle kunna mottagas i allt 200 elever.

Av förut lämnad redogörelse för platsbehovet under den närmaste tiden framginge, att med nuvarande anordningar på anstalterna å Bona och Venngarn kunde därstädes med stark överbeläggning av varje disponibelt utrymme mottagas högst 350 elever, under det att möjlighet ansetts bära under den närmaste tiden beredas att å anstalt mottaga minst 450 elever. Såsom förut anförts, kunde genom uppförande av gymnastikhus och verkstadshus vid Venngarn ytterligare 70 elevplatser provisoriskt åstadkommas. Återstode alltså ett behov av ytterligare minst 30 platser att fylla.

I det föregående hade framhållits önskvärdheten av, att Bonaanstalten icke skulle utsättas för den svåra påfrestning, som en ökad, mera stadigvarande överbeläggning av densamma skulle medföra. Då det emellertid icke kunde vara tillräckligt att å Venngarnsanstalten, så nyligen påbörjad som uppfostringsverksamheten därstädes vore och med användning av provisoriska anordningar i så stor utsträckning, som av förhållandenas tvingande makt där föreslagits, placera flera elever än 200, torde det icke kunna undgås att tillfälligt vid behov på Bonaanstalten — utöver de 220 elever, som där med nuvarande anordningar kunde med fortsatt överbeläggning inrymmas — ytterligare mottaga de 30 elever, för vilka platser ansetts behöva beredas. De sakkunniga hade tänkt sig, att detta kunde ske genom uppförande vid Bona av det gymnastikhus, till vilket, enligt vad förut nämnts, anslag begärts av Bonastyrelsen i dess skrivelse den 5 november 1915, och vilken byggnad, enligt dåvarande föredragande departementschefens mening, i sinom tid borde där uppföras.

Såsom den förut åberopade ritningen till ett gymnastikhus vid Venngarn utvisade, skulle denna sistnämnda byggnad förses med två meter höga skiljeväggar och viss provisorisk inredning för sitt tillfälliga ändamål att tjäna dels såsom sovrum för elever och dels såsom uppehållsort under den från arbete fria delen av dagen. Vad det av de sakkunniga föreslagna gymnastikhuset vid Bona beträffade, hade ansetts, att detsamma icke skulle behöva förses med tillfällig inredning av nyss angiven art. Då det nämligen kunde antagas, att, därest man beträffande elevtillloppet under den närmaste tiden finge räkna med hittills gjorda erfarenheter, det endast tidvis — särskilt före de stora utplaceringarna av elever i tjänst under vår och höst — komme att inträffa, att omkring 450 elevplatser behöfde beläggas, skulle nu ifrågavarande gymnastikbyggnad icke ständigt behöva vara i bruk för provisorisk elevförläggning, utan samtidigt som den i viss mån utgjorde ett alltid tillgängligt reservutrymme kunna under en del av året användas för sitt egentliga ändamål.

De sakkunniga hade givitvis upptagit frågan om byggande av ett gymnastikhus vid Bona i första hand för att därigenom bereda ett nödvändigt befunnit provisoriskt utrymme för elevers förläggning. Därest emellertid, såsom redan antytts, möjlighet förefunnes att åtminstone tidvis använda nu ifrågavarande hus för bedrivande av undervisning i gymnastik, hade de sakkunniga ansett detsamma bära från

början förses med härför erforderlig inredning samt med apparelj. Detta skulle nämligen icke hindra byggnadens användande för den mera tillfälliga elevförläggning, som på Bona beräknats ifrågakomma.

Kostnaden för dylik inredning samt fast apparelj skulle enligt vad framginge av en betänkandet bilagd kostnadsberäkning av en specialfirma, E. G. Ekstrands Snickerifabriks Aktiebolag i Stockholm, uppgå till 15,665 kronor 60 öre, vartill för frakter, uppsättarnas resor, oförutsedda omkostnader samt lös apparelj torde böra läggas ett belopp av 2,334 kronor 40 öre, så att i allt borde för ändamålet i fråga upptagas 18.000 kronor. Självva byggnaden torde böra beräknas till samma belopp, som för gymnastikhuset vid Venngarn eller 79,000 kronor, vartill borde komma för planering och väganläggning ett belopp av 1,000 kronor. Sistnämnda belopp avsåge endast direkta utlägg såsom för sprängämnen, körning av grus o. d. Självva arbetet med planeringen och väganläggningen skulle utföras av elever.

Den av de sakkunniga föreslagna gymnastikbyggnaden vid Bonaanstalten skulle alltså med inräkning av dess inredning med mera draga en beräknad kostad av tillhoppa 98,000 kronor.

Redan i årets statsverksproposition har (under punkt [39]) framförts förslag om inrättande av en *överbakningsavdelning vid Bona*. För möjliggörande härav begärdes där, att i anstaltens ordinarie stat måtte från och med år 1920 uppföras ytterligare 4 förmän, darav 1 med förordnande som gruppleddare. Och i propositionen om 1919 års tilläggsstat har (under punkt [13]) äskats medel till uppförande av, bland annat, bostadshus för de sålunda föreslagna nya befattningshavarna. Båda nu nämnda äskanden hos riksdagen hava gjorts i anledning av framställningar i ämnet från Bonastyrelsens sida. Några medel för omändring till överbakningsavdelning av de därtill avsedda förutvarande sjukrummen begärdes däremot icke i sammanhang därmed av Bonastyrelsen. Ett mindre anslag, beräknat till 5,000 kronor, anse de sakkunniga erforderligt för nu ifrågavarande ändamål. Härom heter det i deras nu förevarande skrivelse:

b) Överbakningsavdelning.

Med de sakkunnigas förslag om Venngarnsanstaltens utbyggande till en början endast med provisoriska förlägningsanordningar bleve givetvis Bonaanstaltens betydelse såsom en stödjepunkt för uppfostringsverksamheten än större. Här skulle de mera svåruppfostrade och de vid ankomsten äldre elementen behållas och dit skulle återföras sådana till Venngarn överflyttade elever, vilka visade sig icke lämpligen böra nattetid förläggas i de gemensamma sovrummen eller av andra orsaker borde utsöndras från de å Venngarnsanstalten intagna elevkategorierna. Man borde därför å Bona vara säkert rustad att omhändertaga sådana elever. Den förut meddelade översikten av tillkomst och avgång av elever under år 1918 utvisade, att åtskilliga elever olovligen avvikit, utan att de under året anträffats och återförts. Sådana element bland eleverna — och antalet dylika hade givetvis under kristiden blivit avsevärt — vilka icke ville rätt begagna sig av den fria och välvilliga regim,

som i allmänhet borde råda å en uppfostringsanstalt, måste underkastas särbehandling.

Vid det studiebesök, som de sakkunniga under oktober månad 1918 gjort vid danska uppfostringsinstitutioner av den art, varmed de sakkunniga hade att sysselsätta sig, hade de fått nödvändigheten av nu ifrågasatta anordningar ytterligare bestyrkt. De hade för sin del redan fått sin uppfattning stadgad därom, att behövet härav måste tillgodoses vid upprättandet av de nya anstalter, som efter deras fortsatta utredningsarbete kunde visa sig erforderliga. På vad sätt dessa säravdelningar, vare sig de nu behövdes å varje anstalt eller kunde vara gemensamma för olika grupper av anstalter, skulle vara i detalj inrättade, därom vore de sakkunniga icke ännu beredda att yttra sig. Men därom vore de fullt ense, att den mindre säravdelning, som kunde erhållas genom en ominredning av den förutvarande sjukavdelningen vid Bona, vore av synnerligt behov påkallad under den närmaste tiden. Ovisst vore, om denna säravdelning komme att för framtiden erbjuda tillräckligt utrymme. För närvarande syntes blott den åtgärd böra i nu förevarande avseende från de sakkunnigas sida påkallas, att ett mindre belopp ställdes till förfogande för förutvarande sjukutrymmens aptering till provisorisk säravdelning. Efter samråd med de sakkunnigas byggnadsbiträde hade detta belopp beräknats till 5,000 kronor.

**C) Tvångsuppfostrings-sakkunnigas förslag om upprättande av en tillsvärdare provisorisk uppfostringsanstalt vid Bäckaskog.**

Chefens för justitiedepartementet uttalande till statsrådsprotokollet den 30 december 1916.

På sätt förut nämnts hava tvångsuppfostringssakkunniga avgivit även ett andra betänkande, dagtecknat den 8 mars 1919, innefattande förslag om upprättande vid Bäckaskog av en — tills vidare provisorisk — anstalt. Betänkandet är i huvudsak av följande lyde'se:

»Vid föredragning inför Kungl. Maj:t i statsrådet den 30 december 1916 av förslag till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen och lag om ändrad lydelse av 4, 5, 6 och 8 §§ i lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran anförde dåvarande föredragande departementschefen bland annat följande:

'Det av fattigvårdslagstiftningskommittén avgivna betänkandet rörande minderåriga förbrytare innehöll, utom de nu anmälda, av lagrådet granskade lagförslagen, även utredning och förslag rörande anskaffande av de anstaltsplatser, som erfordrades på grund av den ändrade lydelsen av 5 kap. 3 § strafflagen. Vad angår platser för minderåriga förbrytare av mankön gick kommitténs förslag ut på, att en utvidgning skulle äga rum av den nuvarande uppfostringsanstalten å Bona, för vilket ändamål kommittén låtit uppgöra ritningar och kostnadsberäkningar. Med hänsyn till de höga kostnaderna för ett sådant byggnadsföretag och angelägenheten av att under nuvarande förhållanden inskränka statens utgifter till vad som kan anses oavvisligen nödvändigt, har jag ej trott mig kunna föreslå Kungl. Maj:t att till 1917 års riksdag framlägga proposition i detta ämne. Då den föreslagna lagen om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen emellertid bör träda i tillämpning så fort som möjligt efter antagandet och för tillämpningen därav förutsättes anskaffandet av nya anstaltsplatser, läser byggnadsfrågan böra upptagas så snart lämpningen ske kan, efter det lagen antagits.

Betydelsen med hänsyn till tidsför-

Därest ovanberörda lag den 7 maj 1917 varit i kraft under år 1918, skulle det hava krävts ett mycket betydande antal anstaltsplatser för tillämpning av tvångs-

uppföstringsförfarandet, vilket med all sannolikhet skulle av domstolarna tillgripits i mycket stor utsträckning för att dels undgå att utsätta de unga, för vilka frestelserna i samhället under krisåren varit övermäktiga, för de ytterligare faror, som vistelse inom straffanstalt oomtvistligen visat sig medföra för i bildbarhetsåldern stadda personer, dels giva dem ett tillfälle till fostran och utbildning, så att de bleve moraliskt motståndskraftigare och bättre rustade att upptaga kampen för tillvaron. Det måste ju vara mycket att beklaga, att just under en tid, då åtgärder av förebyggande och rent pedagogisk art bort med hänsyn till de orsaker, som framkallat ungdomsbrottsligheten, användas för dess bekämpande i långt större utsträckning än vad som skett, det till följd av bristande anordningar för tillämpning av en redan under normala tidsförhållanden av behovet påkallad och därför av statsmakterna antagen lag varit omöjligt att på antytt sätt reagera mot det allvarliga samhällsöndet, som växande kriminalitet hos det uppväxande släktet innebär. Enligt vad de sakkunniga förspott, har under kristidens senare skede straffanstalterna varit så överfyllda, att enrumssystemet i realiteten varit upphävt och fängvårdens uppgifter måst begränsas till att verkställa straff.

hållandena  
av åtgärder  
för ungdoms-  
brottslighe-  
tens be-  
kämpande.

Ett av de förnämsta syftena med konsekvent och målmedvetet genomförda åtgärder mot ungdomsbrottsligheten är ju ock att söka motverka uppkomsten av vaneförbrytare. Om man bortser från de av dessa föranledda olägenheterna och farorna för samhället, måste man, när saken ses ekonomiskt, i fråga om de höga kostnaderna att nu åstadkomma de anstalter, som behövas för verkställighet av tvångsuppföstran, dock taga i betraktande, att i samma mån som strävandet att minska vaneförbrytarnas antal lyckas, minskas framtidens kostnader för straffverksamhet och fängvård.

Tvångsuppföstringssakkunniga hava därför såväl på nu anförda skäl som ock i anledning av åt dem genom chefens för justiedepartementet ovan återopade skrivelse den 16 augusti 1918 samt vid sammanträden inför departementschefen och i övrigt lämnade direktiv funnit sig böra vid fullgörande av sitt uppdrag redan nu föreslå sådana förberedande åtgärder, vilka kunde vara ägnade att utan allt för långt uppskov möjliggöra tvångsuppföstringsförfarandets tillämpning i den utsträckning, som skulle bli en följd av ikraftträdandet av förut återopade lag den 7 maj 1917.

Att de sak-  
kunniga sär-  
skilt lämnade  
direktiv.

Därest kungsgården Bäckaskog kunde för nu ifrågavarande ändamål få disponeras redan mot slutet av år 1919 eller i början av år 1920, skulle, enligt de sakkunnigas förmenande, tidpunkten för möjliggörandet av berörda lags ikraftträdande rycka betydligt närmare, än om man skulle i förhoppning på en inträdande sänkning av nu gällande prisnivå avvakta lägre inventarie- och arbetskostnader.

Förslag om  
kungsgården  
Bäckaskogs  
disponerande  
för statsver-  
kets egen  
räkning.

På av de sakkunniga i annat sammanhang angivna skäl är det för närvarande synnerligen vanskligt att beräkna det antal anstaltsplatser, som skulle under ovan angivna förutsättning erfordras. Antalet minderåriga förbrytare, på vilka tvångsuppföstringsförfarandet kunnat tillämpas, om 1917 års lag varit i kraft, har, såsom visats, under år 1918 varit abnormt högt vid jämförelse med motsvarande antal under tiden före krigsåren<sup>1)</sup>. Härtill kommer, att förordnande om uppföstringsåtgärd i stället för straff enligt tvångsuppföstringsinstitutets nuvarande anordning ligger helt och hållet i domstolens skön — domstolen må, där i lagen angivna förutsättningar äro

<sup>1)</sup> Se härom sid. 16.

för handen, meddela förordnande av ovan angiven art. Båda dessa omständigheter göra, att varje beräkning av det antal ungdomsbrottslingar, som kunna väntas bli hänvisade till allmän uppfostringsanstalt efter ikraftträdande av 1917 års lag måste bli i hög grad osäker. Att de sakkunniga anse en sådan beräkning böra göras, har av dem redan framhållits, och givetvis måste vid framläggandet av de sakkunnigas slutliga förslag dessa grunda sig på med hänsyn till olika därpå inverkan faktorer antaget behov av anstaltsplatser. I det föregående har visats, att de sakkunniga ansett sig, innan ännu 1917 års lag börjar tillämpas, böra räkna med platsbehov för 450 elever. Därest på grund av omständigheter, som dock icke ännu börjat göra sig gällande, nedgång av antalet förordnanden om insättande i allmän uppfostringsanstalt skulle visa sig, kan i varje fall med visshet antagas, att de elevplatser, som redan äro disponibla eller av de sakkunniga uti dess betänkande I. av den 31 sistlidne januari föreslagits att provisoriskt inrättas, icke bli tillräckliga att fylla behovet, om merberörda 1917 års lag förklarades träda i kraft.

Härtill kommer, att en utsträckt tillämpning av tvångsuppfostringsförfarandet enligt sist angivna lag icke blott kräver, att behöfligt antal platser finnas tillgängliga utan ock att kompetent uppfostrarepersonal finnes. För vinnande av kompetens på nu ifrågavarande område erfordras att tillfälle beretts i övrigt för uppdraget kvalificerade personer att under icke allt för kort tid förvärva erfarenhet i handhavandet av den särskilda form av pedagogisk verksamhet, som tvångsuppfostran innebär. De sakkunniga hava förut i annat sammanhang påvisat vikten av att en anstalts verksamhet får organiskt växa ut.

Att det hittills lyckats att få Venngarnsanstalten igång såsom uppfostringsanstalt för minderåriga förbrytare och att på några månader kunnat dit översändas så många elever (hittills 113), att anstalten redan är överbelagd, torde bero icke blott på kompetent ledning, utan i icke ringa mån därpå, att dess övriga personal under organisationen av en med nu ifrågavarande uppfostringsarbete besläktad verksamhet hunnit förberedas för sin uppgift. Under den tid av något över ett och ett halvt år, varunder alkoholistverksamheten bedrevs vid Venngarn, innan densamma överflyttades till Salbohed, blev det, enligt vad direktören för uppfostringsanstalten å Venngarn, vilken förut under ovanberörda tid fungerade såsom den dit förlagda alkoholistanstaltens föreståndare, meddelat, möjligt genom anstaltens så småningom skeende beläggning — som bekant blev den blott till hälften upptagen — att även vid den nya verksamheten vänja den arbetarpersonal, som varit anställd vid kronodomänen Venngarn, då den var utarrenderad till enskild person, och som övergått i anstaltens tjänst.

Tillämpas de sålunda gjorda erfarenheterna på den utvecklingsgång, som bleve möjlig, därest kungsgården Bäckaskog finge disponeras såsom förlägningsplats för en för minderåriga förbrytare avsedd uppfostringsanstalt, inses lätt, vilka fördelar som därigenom skulle vinnas, och vilken lättnad skulle ernås vid övervinnande av de svårigheter, som alltid måste vara förbundna med igångsättandet på en ny ort av en verksamhet av nu ifrågavarande art. Sedan riksdagens medgivande utverkats för Bäckaskogs disponerande på angivet sätt, kunde elever från Bona (eventuellt Venngarn), som där under någon tid disciplinerats, överföras till Bäckaskog och börja deltaga i de med egendomens skötsel förenade arbeten. På så sätt bleve tillfälle att pröva redan vid egendomen anställd personal och, i den mån elevernas arbetskraft kunde utnyttjas, möjliggjordes erforderlig utsovrning bland förenämnda personal

(statkarlar, mjölkerskor o. d.). Genom ett sådant tillvägagångssätt kunde ock en välbehövlig avlastning ske av överbeläggningen vid Bona- och Vennngarnsanstalterna. I fall de å dessa anstalter beräknade platserna visade sig icke räcka till — något som under ännu rådande osäkerhet i samhällsförhållandena ingalunda är uteslutet — skulle vidare genom Bäckaskogs användande, tills vidare på angivet sätt, ytterligare möjlighet beredas att verkställa domstols förordnande om tvångsuppfostran. Tvivelsutan komme domstolarna, sedan de erhållit kännedom om de ökade möjligheterna till verkställighet av tvångsuppfostringsförfarandet, att i än större utsträckning än hittills skett tillgripa detta.

Slutligen har vid de sakkunnigas överläggningar om den tid, från vilken Bäckaskog skulle föreslås att disponeras för statsverkets egen räkning påvisats att, om förslag därom icke bleve underställt 1919 års riksdags prövning, ett uppskov av minst ett år därav skulle bliva en följd. Härigenom bleve tillämpningen av 1917 års lag ytterligare fördröjd. Det vore nämligen icke att förvänta, att 1920 års riksdag skulle hinna besluta om kungsgårdens övertagande redan den 14 mars samma år. Det synes därför de sakkunniga ur alla synpunkter önskvärt, att den föreliggande frågan kunde hänskjutas till den nu samlade riksdagen.

Såsom redan inledningsvis meddelats, påbörjades underhandlingarna med innehavarna av arrendet av Bäckaskog om villkoren för deras frånträdande av arrendet redan omedelbart efter de sakkunnigas besök därstädes under sistlidne november månad. Dessa underhandlingar hava sedermera fortgått samtidigt med att de sakkunniga varit sysselsatta med de utredningar och förslag, som innefattas i deras den 31 januari 1919 avgivna betänkande I.

Innan de sakkunniga övergå till redogörelse för resultatet av dessa underhandlingar, torde här böra lämnas en beskrivning av den ifrågavarande egendomen och i samband därmed närmare motivering för dess lämplighet för förläggning dit av en allmän uppfostringsanstalt.

Kungsgården Bäckaskog är belägen i Kiaby socken av Kristianstads län 5 kilometer från Bäckaskogs järnvägsstation å linjen Kristianstad—Sölvesborg. Avståndet till Kristianstad landsvägsledes är cirka 18 kilometer. Dit leder ock en 3 kilometer kortare bygdeväg. Egendomen gränsar i väster till Oppmannasjön och i öster till Ivösjön. Utan att ligga för långt från bekväma kommunikationsleder (utom förenämnda järnvägslinje löper även banan Sölvesborg—Älmhult i närheten) har egendomen mellan de båda sjöarna ett på samma gång avskilt och särdeles naturskönt läge. Karta över egendomen är här bilagd (bil. 1).

Enligt förteckning över statens jordbruksdomäner, vilkas avkastning ingår till domänfonden, utgöres den i arrendet ingående arealen av

|                             |               |
|-----------------------------|---------------|
| tomt och åker .....         | 385 har 20 ar |
| ängs- och odlingsmark ..... | 140 » 12 »    |
| skogs- och hagmark .....    | 205 » 28 »    |
| impediment .....            | 10 » 40 »     |

tillsammans 741 har.

Arrendatorn tillkommande, beräknad skogsavkastning upptages i samma förteckning till 174,60 kubikmeter.

Beskrivning  
av Bäckaskog.

I arrendet ingå icke följande å den av förste lantmätaren Elam Mebius år 1902 över egendomen upprättade karta betecknade ägoområden, nämligen

|                                    |                 |
|------------------------------------|-----------------|
| Kiabykskiftet nr:ris 638—718 ..... | 186 har 90.9 ar |
| Ivön nr 939 .....                  | 117 » 5.0 »     |
| Orehagen nr 940 .....              | 80 » 28.3 »     |

tillsammans 384 har 24.2 ar,

vilka, med undantag av vad därav blivit till järnväg upplåtet eller till vägar använt, avsatts till kronopark, vilken står under kungl. domänstyrelsens omedelbara förvaltning. Till egendomen höra femton torp med arealer i åker växlande mellan högst cirka 11 hektar och lägst cirka 3 hektar, för vilka skola utgöras sammanlagt 1,297 mansdagsverken och 348 kvinnsdagsverken. För ett av dessa torp erlägges utöver dagsverksskyldighet 70 kronor i årlig avgift, varförutom två lägenhetsinnehavare skola lämna tillsammans 103 mandagsverken och 24 kvinnsdagsverken.

Av de till kungl. domänstyrelsens arrendeakt rörande Bäckaskog hörande handlingar, av vilka de sakkunniga tagit del, har framgått, att fråga väckts om kungsgårdens styckande och försäljning vid nu löpande arrendeperiods utgång, och har domänintendenten i Kristianstads län, som vid de sakkunnigas besök å Bäckaskog under sistlidne november månad var dem följaktig, uttalat den åsikt, att vissa torpinnehavare, som i sådant avseende uttryckt önskan, skulle beredas tillfälle att med full äganderätt förvärva av dem brukade torp.

Utan att för närvarande ingå på frågan om huru med sist berörda torp borde förfaras, i händelse kungsgården komme att disponeras för det statsändamål, varom nu är fråga, vilja de sakkunniga i detta sammanhang blott hava erinrat om, att med den tillgång på arbetskraft, som skulle uppkomma genom förläggning till Bäckaskog av en allmän uppfostringsanstalt, torparedagsverken icke komma att erfordras för jordbruksdriften. I varje fall torde emellertid med åtgärder beträffande torpens avskiljande böra anstå till dess frågan om en till Bäckaskog förlagd anstalts organisation blivit prövad och avgjord.

Med avseende å Bäckaskogs beskaffenhet såsom jordbruksegendom har domänintendenten i Kristianstads län på anmodan avgivit följande utlåtande (bil. 2): Åkerjorden till Bäckaskogs kungsgård består av *de's* godartad sandmylla, lämplig för odling av alla kulturväxter, och kunde sannolikt med fördel användas för odling av trädgårdsväxter och fröer, *dels* moss- och dyjord lämplig för rotfrukter, *dels* tyngre lerjord, lämplig för vete och gräs, och *dels* stenbunden mera höglänt jord för potatis och dylikt.

Den mesta åkerjorden är täckdikad, där så varit behövt. Den höglänta jorden kunde genom stembrytning betydligt förbättras, på samma gång vore här rik tillgång till arbete, och stenen bleve användbar för väglagning.

Jordens kultur är medelgod och kunde avkastningen genom intensiv drift betydligt höjas.

Odlingsbar mark finnes å egendomens skogsskifte, den s. k. »djurhagen».

Kungsgårdens åkerjord ligger till  $\frac{1}{3}$  söder om och till  $\frac{2}{3}$  norr om åbyggnaderna, samt begränsas i öster till stor del av Ifösjön och i väster av Oppmannasjön.

Av egendomens ekonomibyggnader är den stora loglängan nybyggd under

år 1918 och så rymligt tilltagen, att den för närvarande rymmer det huvudsakliga av egendomens skörd.

Den är uppförd av stolpvirke med brädklädsel under spåntak och försedd med hiss och mekanisk avlastningsanordning. Ko- och häststallsbyggnaderna äro ganska tillfredsställande, men torde inom närmaste framtiden behöva delvis försees med nya loft.

Tjänstebostäderna äro av såväl bättre som sämre beskaffenhet.

Avståndet från kungsgårdens byggnader till Bäckaskogs järnvägsstation är 5 kilometer, till Kristianstad gamla landsvägen 18 kilometer, och vägen över Hammarby 15 kilometer, till Österlövs järnvägsstation 10 kilometer och till Arkelstorps station 15 kilometer.

I händelse att egendomen komme att användas till en uppfostringsanstalt, kunde den indirekt giva staten större inkomst än vad nu är fallet, ty såsom arrendegård betingar den betydliga nedsättningar i arrendevärdet för ett ordinarie underhåll av park och slott. Den kunde därjämte, rationellt skött med de förutsättningar som härför finnas, bliva ett mönsterbruk för orten.

Kungsgården med utmarken »djurhagen» är bevillningstaxerad till 489,000 kronor och det till kungsgården nu hörande mindre utmarksskiftet 'Mölleröds näs' till 7,000 kronor.

Själva hava de sakkunniga vid sitt förut omförmälda besök å egendomen kommit till den uppfattning, att med den intensiva drift, som skulle möjliggöras genom de å en dit förlagd anstalt intagna elevernas användande i jordbruket under sakkunnig ledning, egendomen bör kunna försåttas i mycket hög kultur och lämna en avsevärd avkastning. Redan nu finnas stora, välskötta och givande åkerfält. På vissa ställen är åkerjorden visserligen belamrad med rätt stora, tätt liggande jordstenar, vilka försvåra brukningen, men såsom ägt rum å Bonaanstalten torde så småningom å Bäckaskog ett omfattande stenbrytningsarbete av eleverna kunna utföras.

De till egendomen hörande beteshagar äro goda och delvis belägna å kalkhaltig grund, vilket förklarar, att sedan gammalt å Bäckaskog bedrivits en lönande och framgångsrik djuruppfödning.

För tvånguppfostringsväsendets vidare utveckling torde det vara av betydelse, att en allmän uppfostringsanstalt är förlagd till landets södra delar. Jämte det att Bäckaskog i jordbrukshänseende erbjuder många av den sydsvenska slättbygdsgårdens fördelar, finnas vid densamma, såsom ovan visats, en icke obetydlig areal med skogsmark, och lämnar den även tillfälle till sådana arbeten för jordens förbättrande, vilka kunna utföras under de tider av året, då egentligt jordbruksarbete icke kan utföras. Detta är av synnerlig betydelse för beredande vintertiden av lämpligt arbete åt det jämförelsevis stora antal av elever, som måste förläggas till en egendom av Bäckaskogs omfattning.

Genom sin belägenhet i en med rik trädvegetation försedd kusttrakt är Bäckaskog även i klimatiskt hänseende lyckligt gynnat. En omfattande odling av frukt samt av trädgårdsprodukter underlättas härigenom. Redan nu finnes å egendomen en större trädgård, vars avkastning torde kunna betydligt uppdrivas. Den ståtliga park, som från kungsgårdens huvudbyggnad sträcker sig ut mot omgivande sjöar, fordrar ock arbetskraft för dess bibehållande i det skick, som kungsgårdens traditioner kräva.

Vid sitt besök å Bäckaskog hava de sakkunniga kommit till den uppfattning att av kronodomäner, vilka kunna tänkas lämpliga till förläggningsplats av allmän uppfostringsanstalt, knappast någon torde vara försedd med byggnader av den beskaffenhet och med de utrymmen, som Bäckaskog erbjuder. De sakkunniga funno sig därför böra snarast låta verkställa undersökning och uppmätning av befinnliga byggnader. Uppdraget lämnades åt arkitekten C. A. Danielsson Bååk i Stockholm, som den 20 sistlidne januari till de sakkunniga överlämnade 'beskrivning över kungsgården Bäckaskogs slott och därmed sammanhängande byggnader samt diverse statbyggnader', med därtill hörande uppmättnings- och planritningar vilka senare här bifogas (bil. 3, 4, 5).

Med ledning härav samt efter de sakkunnigas egna iakttagelser och av dem inhämtade upplysningar må här om gårdens byggnader och dess historia meddelas följande.

Huvudkomplexet utgöres av en sammanhängande fyrkant med slottslängan i väster, ett mindre bostadshus, brygghus samt stallar i söder, gamla logbyggnaden i öster samt kostall och magasinsbyggnader i norr.

De äldsta byggnadsdelarna, tillkomna i förra hälften av 1200-talet, tillhöra troligen det lilla bostadshuset i södra längan, det så kallade Munkahuset, varav ett gavelparti i medeltidsstil finnes inbyggt i södra tornets bottenvåning. Ett eller annat decennium senare antages kyrkan med kyrktornet, norra tornet, vara uppfört. Intill kyrktornets södra sida har ett kapell varit byggt, vilket tydligen haft fönster mot söder och ingång från öster, något som framgår av uppmättningsritningarna. Senare har detta kapell inbyggt och en västlig länga uppförts av eller för munkar, enär denna del benämns munkalängan.

Omkring år 1600 uppfördes mellersta delen av nuvarande slottslängan — den västliga längan — och projekterades samtidigt södra delen av densamma jämte södra tornet, vilka delar jämte påbyggnad av norra tornet voro utförda till år 1640. Troligen tillkommo samtidigt övriga slottsgården omgivande byggnader med undantag av brygghuset, som är av betydligt senare datum. Stallflygeln mot söder har tillkommit i slutet av 1800-talet.

Nuvarande karaktären på komplexet präglas dels av ombyggnad omkring år 1800, då den så kallade munkalängan påbyggdes, dels av förändringar och reparationer under den tid Bäckaskog innehades av konung Karl XV.

Beskrivning  
av slotts-  
byggnaden.

Beträffande den så kallade slottslängan må här, med ledning av vid ekonomisk besiktning å Bäckaskog den 9 december 1909 fört protokoll, meddelas, att nämnda länga består av två våningar med ett torn på vardera ändan, och är 78.98 meter lång, tornbyggnaderna inberäknade. Södra tornbyggnaden utskjuter åt väster 3.85 meter. Slottets bredd å den mellan tornen belägna delen är 9.35 meter och höjden 9.80 meter. Byggnaden, som är uppförd på gråstensfot av tegel under tegeltak, innehåller i övre våningen 15 rum, 1 serveringsrum och 1 garderob, i nedre våningen 10 rum, tambur, förstuga och kök, i norra tornet 12 rum jämte 2 betjäntrum, i södra tornet 5 rum, därav 1 betjäntrum samt å vinden 10 rum jämte en förrådeskammare'.

I slottsbyggnaden disponibla utrymmen.

Vid de sakkunnigas besök å Bäckaskog företogs en förberedande undersökning i vad mån nu omförmälda bostadsutrymmen skulle kunna utnyttjas vid för-

läggning till Bäckaskog av en allmän uppfostringsanstalt. Därvid befanns, såsom redan blivit antytt, att lokalbehoven för en dylik anstalt skulle kunna i stor utsträckning fyllas genom redan befintliga hus, och alltså betydande kostnad för nybyggnad undgås. I slottslängan torde kunna inrymmas exempelvis

på nedre botten:

1. gårdskontor,
2. familjebostad för den tjänsteman, som skall handhava jordbruksdriften,
3. expeditjonsrum för direktören,
4. räkenskapskontor,
5. familjebostad för räkenskapsförare eller annan befattninghavare,
6. ett å två gästrum för anstaltens räkning;  
i lokalen en trappa upp:
7. familjebostad för direktören,
8. skollokaler (nuvarande så kallade stora salongen samt nuvarande stora matsalen, med ett ytinnehåll av respektive 84 och 77 kvadratmeter (rumshöjden 4.5 meter) samt, i mån av behov, därtill liggande rum, av vilka en del äro belägna i södra tornet);  
i vindsvåningen  
torde efter genomförande av dels av arkitekten Bååk föreslagna reparationer å tak med mera, dels viss ominredning kunna anordnas ett antal bostäder för ogift personal.

Det nu anförda är icke ämnat att lämna någon fullt utarbetad plan för tillgängliga utrymmens slutgiltiga utnyttjande, utan endast att antyda förefintliga möjligheter i nu förevarande avseende.

Vad därefter angår de i den sammanbyggda fyrkantens övriga längor ingående byggnaderna, huvudsakligen bestående av ekonomihus, kunna de sakkunniga på grund av vid besöket å Bäckaskog gjorda iakttagelser i allt väsentligt ansluta sig till arkitekten Bååks uttalanden om dessa byggnader. I vad mån och huru snart de påvisade bristerna å dessa hus tarva avhjälpande, därom kunna de sakkunniga icke för närvarande bestämt uttala sig. Emellertid fingo de vid besöket å Bäckaskog det intryck, att ekonomihusen tillsvidare kunna utan större ändrings- och reparationsarbeten användas och att under de närmaste åren blott vanliga underhållsarbeten behöva utföras.

Den av arkitekten Bååk lämnade beskrivning å en del av de till jordbruksarbetarebostäder använda husen och till nämnda beskrivningar hörande planritningar utvisa, att, ehuru de med n:r:is II, IV och VI betecknade förklarats böra utdömas; likväl avsevärda utrymmen återstå i de byggnader, som antingen ansetts vara i tämligen gott stånd och efter vissa mindre reparationer fullt användbara eller också kunna efter mera omfattande restaurering lämna tillfredsställande bostadslägenheter.

(övriga byggnader disponibelt utrymme.

Särskilt torde den till Lilla Bäckaskog hörande med n:r I i beskrivningen betecknade tegelbyggnaden under skiffertak ägna sig till att anordnas såsom en kolonibyggnad med bostadslägenhet för en jordbruksförman (gruppledare), vilken har hos sig boende ett antal elever, vilka deltaga i arbetet med egendomens skötsel. Likaledes torde ett antal elever kunna inrymmas i den med n:r VII betecknade byggnaden, som för närvarande behövs av fodermarsken och andra såsom

körkarlar sysselsatta jordbruksarbetare. Även i trädgårdsmästarebostaden synes kunna inrymmas åtskilliga elever, avsedda att deltaga i trädgårdsarbetet. Byggnaden nr IX bebos för närvarande av slöjdaren och av smeden å godset. Även här torde sovplatser kunna beredas för några elever, vilka kunna deltaga i berörda handtverkarens arbeten.

Såsom redan i annat sammanhang antytts, hade de sakkunniga vid besöket å Bäckaskog i sikte möjligheterna av att taga Bäckaskog i bruk för förläggning dit av ett mera begränsat antal elever, innan ännu nya anstaltsbyggnader hunnit uppföras och tagas i bruk.

Underhand-  
lingar om  
arrendets  
frånträdande.

I anledning härav anmodades arrendeinnehavarna, kammarherre Ph. Stjernswärds stärbhusdelägare, i skrivelse den 29 november 1918 att meddela upplysning, huruvida och på vilka villkor de vore villiga att den 14 mars eller den 1 juni 1919 frånträda arrendet. Till svar härå meddelade arrendeinnehavarna i skrivelse den 5 december 1918, att de icke sågo sig i stånd att så tidigt som å någon av förut angivna tider frånträda arrendet.

I skrivelse den 9 i sistnämnda månad förfrågade sig de sakkunniga om den närmast liggande tidpunkt, då arrendet kunde frånträdas och om villkoren härför. I skrivelse till de sakkunniga den 4 januari 1919 förklarade sig arrendeinnehavarna villiga att på vissa angivna villkor frånträda arrendet den 1 november 1919. Bland villkoren ingick, att statsverket skulle med ett belopp av 270,800 kronor inlösa samtliga till egendomen hörande levande och döda inventarier samt arrendeinnehavarna enskilt tillhörande, å egendomen befintliga byggnader och fingo de sakkunniga senare mottaga följande värdering:

Uppgift å  
levande och  
döda inven-  
tarier.

Med anledning av ifrågasatt avträde från Bäckaskogs kungsgårds arrende och i sammanhang därmed överlåtelse av allt till gården hörande yttre lösbo: döda och levande inventarier jämte stärbhuset tillhörande byggnader, hava vi undertecknade på anmodan av kammarherre Ph. Stjernswärds stärbhus denna dag företagit värdering av samma, enligt nedanstående specifikation:

#### N ö t k r e a t u r:

|                                        |        |            |            |              |
|----------------------------------------|--------|------------|------------|--------------|
| 55 stycken kor och 11 stycken betäckta | kvigor | à 1,550: — | 102,300: — | kronor       |
| 16 stycken 1-åriga kvigor              | »      | 1,000: —   | 16,000: —  | »            |
| 13 » kalvar ej över 1 år               | »      | 500: —     | 6,500: —   | »            |
| 2 » stamtjurar                         | »      | 3,000: —   | 6,000: —   | » 130,800: — |

#### H ä s t a r:

|                         |  |           |             |
|-------------------------|--|-----------|-------------|
| 21 stycken arbetshästar |  | 38,900: — | »           |
| 8 » unghästar           |  | 15,700: — | » 54,600: — |

#### F å r:

|                     |          |           |             |
|---------------------|----------|-----------|-------------|
| 41 stycken moderfår | à 250: — | 10,250: — | »           |
| 1 » bagge           | »        | 500: —    | » 10,750: — |

#### S v i n:

|                       |          |          |            |
|-----------------------|----------|----------|------------|
| 6 stycken modersuggor | à 425: — | 2,550: — | »          |
| 3 » gyltor            | » 250: — | 750: —   | » 3,300: — |

## Åkerbruksredskap:

och maskiner, däri inbegripet tröska, lokomobil med flyttbart hus,  
halmpress och stenkross ..... kronor 64,350: —

Fiskredskap och båtar ..... » 650: —

## Byggnader:

|                                                 |              |   |             |
|-------------------------------------------------|--------------|---|-------------|
| 1 växthus med lider samt 2 stycken backar ..... | 2,500: —     | » |             |
| 1 hus innehållande smedja och huggebod .....    | 2,000: —     | » |             |
| 1 fårhus .....                                  | 1,000: —     | » |             |
| 1 maskinhus .....                               | 500: —       | » |             |
| 1 badhus .....                                  | 200: —       | » |             |
| 1 båthus .....                                  | 150: —       | » | 6,350: —,   |
|                                                 | Summa kronor |   | 270,800: —. |

Bäckaskog den 15 januari 1919.

M. Falkenberg.

Sven Nilsson.

Ola Persson.

Godsförvaltare

Lantbrukare

Bankdirektör

Trolle Ljungby.

Ströö gård.

Rinkaby.

Efter i anledning härav fortsatta underhandlingar med arrendeinnehavarna, under vilka de sakkunniga jämväl begärde uppgift på villkoren för ett frånträdande av arrendet den 14 mars 1920, träffades av de sakkunniga vid sammanträde i Stockholm den 15 februari 1919 med befullmäktigade ombud för arrendeinnehavarna med dem följande avtal:

'Under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande är följande avtal träffat mellan innehavarna av arrendet av förra överstebostället 14 mantal Bäckaskogs kungsgård nr 1 med underlydande gatehus i Kiaby socken och Villands härad av Kristianstads län, delägarna i kammarherre Ph. Stjernswärds dödsbo, härnadan kallade arrendeinnehavarna, å ena sidan, samt, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, de s. k. tvångsuppfostringssakkunniga, i det följande angivna såsom statsverket, å andra sidan, angående frånträdande av nämnda arrende, som av förenämnda dödsbodelägare på grund av kontrakt med kungl. domänstyrelsen, dagtecknat den 30 oktober 1903, innehaves för en tid av tjugu år, räknat från och med den 14 mars 1905 till den 14 mars 1925.

Preliminärt  
avtal.

Frånträdandet av arrendet äger rum för att Bäckaskogs kungsgård må kunna av statsverket självt disponeras för upprättande därstädes av sådan allmän uppfostriansanstalt, som omförmäles i 5 kap. 3 § strafflagen.

För statsverkets räkning mottages kungsgården av den, som därtill av Kungl. Maj:t förordnas.

För frånträdandet skola gälla följande villkor:

## § 1.

Arrendeinnehavarna frånträda arrendet antingen den 1 november 1919 eller den 14 mars 1920, därvid kungsgården överlämnas till statsverket i det skick, den befinner sig.

## § 2.

Såsom ersättning för frånträdan det av arrendet före arrendeperiodens utlöpan de samt för de förmåner, arrendeinnehavarna kunna hava av arrendet, erhålla de, därest frånträdan det äger rum den 1 november 1919, en summa i ett för allt av etthundratusen (100,000) kronor, som av statsverket utbetalas sistberörda dag. Sker frånträdan det först den 14 mars 1920, utgår enahanda ersättning, men skall å ersättningsbeloppet till arrendeinnehavarna av statsverket erläggas ränta med fem procent från och med den 1 november 1919 till den dag ersättningsbeloppet utbetalas, vilket skall ske senast den 1 juli 1920.

Därjämte skola arrendeinnehavarna uppbära ersättningar med i ett för allt följande belopp, som utbetalas av statsverket å dag, kungsgården till detsamma överlämnas, nämligen,

a) tvåtusen (2.000) kronor för trädesberedning under år 1919, gödsling och övrigt arbete för sådd av vintersäd å så stor areal åkerjord, som betingas av hitills tillämplad bruksplan, samt för under år 1919 verkställd insådd av gräsfrö, skolande dock till utsäde använd spannmål särskilt av statsverket betalas enligt gällande minimipris och utsatt gräsfrö ersättas enligt det pris, arrendeinnehavarna enligt förededd räkning därför utgivit;

b) med sjutusensjuhundranittioåtta (7,798) kronor 46 öre för en av arrendeinnehavarna under år 1918 uppförd hissloge, för vilken kostnaden för arrendeinnehavarna — enligt kostnadsförslag och särskilda räkningar — uppgått till 14,298 kronor 46 öre. Ersättningsbeloppet skall utgå med 7,798 kronor 46 öre, därest arrendeinnehavarna den 14 mars 1919 erhålla kvittning å arrendet med 6,500 kronor såsom avbetalning å kostnaden för nämnda byggnad. I annat fall skall statsverket gälda hela kostnaden, 14,298 kronor 46 öre.

## § 3.

Vid frånträdan det av arrendet fritagas arrendeinnehavarna från alla dem enligt ovannämnda kontrakt den 30 oktober 1903 åliggande skyldigheter av vad slag de vara må.

## § 4.

De förpliktelser, som åvilat arrendeinnehavarna gentemot de i kontraktet av den 30 oktober 1903 omförmälda personer, övertagas av statsverket. Arrendeinnehavarnas skyldigheter och rättigheter gentemot torpare eller lägenhetsinnehavare övergå på statsverket, som jämväl förpliktar sig att fullgöra arrendeinnehavarnas avtal med lagstadda tjänare, i den mån dessa äro gällande vid tiden för kungsgårdens överlämnande till statsverket.

## § 5.

I sammanhang med frånträdan det av arrendet upplåta och försälja arrendeinnehavarna till statsverket de å bilagda förteckning upptagna levande och döda inventarier samt arrendeinnehavarna enskilt tillhörande å egendomen befintliga hus mot en sammanlagd köpeskillning av tvåhundrasjuttiotusenåttahundra (270,800) kronor, vilket belopp erläggas den dag, kungsgården till statsverket överlämnas. Sker detta först den 14 mars 1920, skall å köpeskillingen av statsverket erläggas fem procents

ränta från och med den 1 november 1919 till den dag, då köpeskillingen till fullo gäldas, vilket bör äga rum senast den 1 juli 1920.

### § 6.

Skulle vid tiden för arrendets frånträdande kreatur hava dött eller måst utslaktas eller har lösöre förstörts, göres avdrag med härför i förberörda specificerade förteckning angivet belopp, i den mån det avgångna icke av arrendeinnehavarna ersättes med nytt av fullgod beskaffenhet. Skulle däremot kreatur hava genom avel tillkommit, skall statsverket äga rätt att lösa dessa efter i orten gängse pris, beträffande kalvar dock efter i bifogade värderingsinstrument angivet belopp. I övrigt skall ifrågavarande lösegendom, som vid frånträdandet av arrendet överlämnas, såvitt slitning och övriga omständigheter sådant medgiva, i huvudsakligen samma skick som vid värderingstillfället av statsverket mottagas efter besiktning, som verkställes av ett för statsverket utsett ombud i närvaro av en eller flera av de personer, nämligen bankdirektören Ola Persson i Rinkaby, godsförvaltaren, greve M. Falkenberg å Trolle Ljungby och arrendatorn Sven Nilsson i Ströö, vilka den 15 januari 1919 på uppdrag av arrendeinnehavarna upprättat förut åberopade värderingsinstrument. Skulle tvist därvid uppstå om varans beskaffenhet, hänskjutes frågan härom till skiljemän enligt lagen den 28 oktober 1887.

### § 7.

Vid frånträdandet av arrendet tillhandahålla arrendeinnehavarna statsverket utan ersättning 12,000 kilogram hö och 36,000 kilogram halm. Det härutöver vid frånträdandet av arrendet å kungsgården befintliga förråd av hö och halm skall av arrendeinnehavarna till statsverket överlätas mot ersättning motsvarande hälften av det i 1918 års markegångtaxa för länet upptagna pris.

### § 8.

Vid frånträdandet av arrendet å kungsgården befintligt förråd av spannmål, potatis och andra rotfrukter äger statsverket inlösa efter gällande maximipris eller, därest sådana icke skulle då finnas fastställda, efter i orten gällande pris.

### § 9.

Brand- och andra försäkringar övertagas av statsverket.

### § 10.

På kungsgården såsom fastighet belöpande, efter frånträdandet av arrendet till betalning förfallande skatter betalas av statsverket

Stockholm den 15 februari 1919.'

(Underskrifter).

Till de sakkunniga hava arrendeinnehavarna överlämnat ett intyg av följande lydelse:

Härmed få vi på begäran såsom vår mening uttala, att, därest kammarherren Ph. Stjernswärds stärbhusdelägare, vilka enligt kungl. domänstyrelsens kontrakt den 30 oktober 1903 innehava arrendet till Bäckaskogs kungsgård till den 14 mars 1925, skulle frånträda arrendet redan den 1 november 1919 eller den 14 mars 1920, en ersättning av 100,000 kronor för den sålunda mistade arrenderätten, med hänsyn till egendomens storlek och beskaffenhet samt förhållandena i övrigt, måste anses skälig och berättigad.

Kristianstad den 22 februari 1919.

*M. Falkenberg.*

*Sven Nilsson.*

*Ola Persson.*

Därjämte har ingivits i avskrift bifogade specifikation å levande och döda inventarier m. m. (bil. 6).

Med avseende å de av arrendeinnehavarna uppställda villkoren för arrendets frånträdande vilja de sakkunniga meddela följande.

Det årliga arrendet för Bäckaskog utgör enligt förut åberopat kontrakt 6,500 kronor. Det kungsgården senast åsatta taxeringsvärdet är 489,000 kronor.

Av till den i kungl. domänstyrelsen förvarade arrendeakten rörande Bäckaskogs kungsgård hörande protokoll vid syneförrättning den 7, 8 och 18 november 1904 framgår att, sedan davarande kronprinsen av Danmark enligt kungl. domänstyrelsens kontrakt den 27 december 1884 fått ifrågavarande kungsgård på arrende å sig överlåten under tjugo år från den 14 mars 1885 emot ett årligt arrende av 9,750 kronor samt 500 kronor årlig nybyggnadsskyldighet, så hade på ansökan av kammarherren P. Stjernswärd kungl. domänstyrelsen genom resolution den 18 maj 1899 funnit skäligt medgiva, att arrendet finge från den 14 mars 1900 av kammarherre Stjernswärd övertagas på de i arrendekontraktet föreskrivna villkoren.

På grund av optionsrätt erhöll kammarherre Stjernswärd kontrakt å arrendet den 30 oktober 1903 för tjugo års tid från och med den 14 mars 1905. Sedan denne avlidit, fingo hans stärbhusdelägare enligt kungl. domänstyrelsens skrivelse den 21 januari 1910 övertaga arrendet för återstående arrendetiden med löjtnanten H. G. Stjernswärd som föreståndare.

Med hänsyn till egendomens värde och nu rådande jordbrukskonjunkturer hava de sakkunniga ansett villkoren för arrendets frånträdande kunna accepteras. Statsverkets nuvarande inkomst av den ifrågavarande kronodomänen måste å ena sidan betraktas såsom mycket låg, och å andra sidan torde arrendeinnehavarna, som innehaft egendomen under lång tid, därav draga en avsevärd årlig behållen inkomst.»

Beträffande de särskilda villkoren yttra de sakkunniga:

»Med avseende å den av arrendeinnehavarna fordrade ersättningen för trädesbruk m. m. torde få hänvisas till arrendekontraktets punkt 5, som bestämmer skyldighet för arrendeinnehavare att året före egendomens avträdande mot ersättning av tillträdaren utföra sagda arbeten<sup>1)</sup>. Vad angår den enligt § 2 b av ovan införda avtal omförmälda ersättningen för av arrendeinnehavarna under år 1918 uppförd hissloge torde här böra till förklaring omförmälas, att enligt protokoll över den 19 april 1917 förrättad laga syn synerätten uppskattade kostnaden för uppförandet av

<sup>1)</sup> Arrendekontraktet är såsom bil. 7 fogat till betänkandet.

nämnda loge till 12,000 kronor. Den årliga nyttan, som arrendatorn kunde erhålla av nybyggnaden, uppskattades till 100 kronor. Någon i penningar angiven årlig byggnadsskyldighet funnes icke stadgad för arrendeinnehavarna, vadan kostnaden för logen skall genom kvittningar å arrendebelopp ersättas med 12,000 kronor. En del överarbeten äro av arrendeinnehavarna gjorda å logen.

Vidkommande de i avtalets § 7 införda bestämmelser angående inlösen av foder må här nämnas, att enligt 17 punkten av arrendekontraktet arrendatorn vid egendomens avträdande skall utan ersättning tillhandahålla tillträdaren foder till följande belopp, nämligen 12,000 kilogram hö och 36,000 kilogram halm, därav hälften vårsädeshalm.

Det härutöver vid arrendets frånträdande befintliga förråd av hö och halm skall av arrendatorn överlåtas åt tillträdaren mot ersättning motsvarande hälften av det i orten gängbara pris, vilken ersättning, därest överenskommelse därom icke uppnås, bestämmes av godemän i den ordning, som i kontraktets punkt 5 finnes bestämd.

Arrendeinnehavarna hava efter därom förda underhandlingar ingått på att lämna härovan angivna kvantiteter hö och halm utan ersättning, ehuru de skulle frånträda arrendet före arrendetidens utgång. Likaledes hava de medgivit, att lösenpriset för övrig hö och halm bestämmes till halva 1918 års markegångspris. Detta pris är enligt för Kristianstads län sistnämnda år gällande markegångstaxa 10 kronor 72 öre för deciton halm och 28 kronor 46 öre för deciton hö.

Med hänsyn till nu gällande pris och beskaffenhet av de till inlösen erbjudna inventarierna jämte vissa byggnader ha de sakkunniga funnit den därför begärda ersättningssumman icke oskäligen.

En synnerligen beaktansvärd fördel vore det att få övertaga vid gården uppfödda djur, då det alltid och särskilt under nu rådande förhållanden är förenat med stora vanskligheter att från olika håll sammanköpa en kreatursbesättning av den storlek, som erfordras vid en egendom av Bäckaskogs omfattning. Den till övertagande erbjudna besättningen är av kraftig låglandsras, likformig och av god beskaffenhet.

Arrendeinnehavarna hava förklarat sig icke vilja ingå på någon bestämmelse om värdering av inventariet vid frånträandet utan vidhålla den enligt förestående instrument gjorda prissättningen.

De till beloppet fixerade kostnader, statsverket enligt förut åberopat preliminärt avtal skulle få vidkännas för att den 14 mars 1920 för egen räkning få disponera Bäckaskogs kungsgård, skulle alltså uppgå till:

Sammanfattning av kostnader för arrenderättens avlösande m. m.

|                                      |                           |
|--------------------------------------|---------------------------|
| för avlösande av arrenderätten ..... | kronor 100,000: —         |
| » trädesbruk m. m. ....              | » 2,000: —                |
| » en hissloge .....                  | » 7,798: 46               |
|                                      | säger kronor 109,798: 46. |

|                                                       |                              |
|-------------------------------------------------------|------------------------------|
| Inlösen av inventarier och arrendeinnehavarna enskilt |                              |
| tillhörande byggnader skulle kosta .....              | kronor 270,800: —            |
|                                                       | tillhopa kronor 380,598: 46, |

vartill skulle komma ränta efter fem procent å 370,800  
 kronor för tiden 1 november 1919 till och med den 13 mars  
 1920 med ..... kronor 6,755: 67  
 eller i allt således ..... kronor 387,354: 13,  
 vilket belopp torde böra avrundas till ..... kronor 387,355: —.

För bedömande av storleken av det belopp, som skulle åtgå för övertagande av de i avtalets §§ 7 och 8 omförmälda jordbruksprodukter, hava de sakkunniga från arrendeinnehavarna begärt uppgift å de sannolika kvantiteter spannmål av olika slag, rotfrukter och stråfoder, som skulle vara att inlösa den 1 november 1919 vid eventuellt frånträädande av arrendet sistnämnda dag. Den av arrendeinnehavarna i anledning härav lämnade beräkningen, vilken givetvis måste bli mycket approximativ, utvisar, att de produkter, som skulle återstå att av statsverket inlösas, skulle efter vissa uppgivna pris hava ett värde av cirka 74,000 kronor. Dessa produkter borde alltså, efter uppgiftslämnarens mening, förslå till djurens utfodring och till lönespannmål åt statfolk m. m. intill tiden för nästa skörd. Vid de sakkunnigas granskning av uppgiften har emellertid ansetts, att av vårsäd upptagits mindre än som sannolikt åtginge till djurutfodring och att det skulle behöva ytterligare lösas dylik säd för ett belopp av cirka 10,000 kronor. Lösesumman skulle alltså uppgå till omkring 84,000 kronor. För gårdsdriften från och med den 1 november 1919, till dess att påföljande års avkastning bleve tillgänglig, har av de sakkunniga beräknats dessutom åtgå ett kontant belopp av omkring 15,000 kronor, i följd varav omkring 99,000 kronor skulle, utöver ovan angivna belopp för arrenderättens avlösande och inventariers övertagande m. m., behövas för Bäckaskogs övertagande den 1 november 1919.

Tiden för ar-  
 renderättens  
 avlösande.

Ehuru det givetvis, såsom ovan i annat sammanhang påvisats, kunde vara av betydelse för ett tidigare vinnande av ökat platsutrymme — utöver det, som skulle erhållas genom av de sakkunniga i deras betänkande I föreslagna åtgärder — om Bäckaskog bleve disponibelt redan den 1 november 1919, hava de sakkunniga dock icke kunnat undgå att finna den ovan angivna beräknade kostnaden för gårdsdriften alltför hög i förhållande till vad som därmed skulle ernås. Vid de underhandlingar, som upptogos med arrendeinnehavarna efter mottagande av deras förut omförmälda skrivelse den 4 januari 1919, innefattande villkoren för arrendets frånträädande den 1 november samma år, anmodades därför arrendeinnehavarna att angiva sina villkor, därest tiden för frånträädandet skulle framflyttas den till 14 mars 1920. Därigenom skulle, enligt de sakkunnigas förmenande, vinnas den fördel från ekonomisk sida sett, att man icke behövde med köpt foder framföda dragare och utgiva avlöning till arbetspersonal under en årstid, då särskilt vid ett jordbruk i sydligaste Sverige gårdsdriften icke lämnar någon direkt avkomst. Även vid det förhållande, att enligt avtalet med arrendeinnehavarna ett räntebelopp av 6,755 kronor 67 öre skulle utgå, om frånträädandet av arrendet framflyttades till den 14 mars 1920, hava de sakkunniga beräknat, att ändock avsevärd besparing skulle uppstå. Vid övertagande av jordbruket sistnämnda dag har nämligen antagits, att foder, spannmål och rotfrukter icke skulle behöva inlösas för högre belopp än omkring 25,000 kronor. Visserligen skulle även då ytterligare erfordras ett kontant

rörelsekapital. De sakkunniga hava uppskattat detta till 20,000 kronor, alltså 5,000 kronor högre än vid övertagandet den 1 november 1919. Men då kostnaden för inlösnings av de jordbruksprodukter, som skulle vid egendomens övertagande den 14 mars 1920 för dess behov erfordras till dess att sistnämnda års skörd bleve tillgänglig, av de sakkunniga beräknats till ett 59,000 kronor lägre belopp än vid övertagande den 1 november 1919, skulle alltså även med utgivande av förenämnda ränta och det erforderliga högre rörelsekapitalet undgå ett utlägg av omkring 47,000 kronor.

På angivna skäl måste de sakkunniga förorda ett övertagande av jordbruket vid Bäckaskog först den 14 mars 1920.

För bedömning av Bäckaskogs lämplighet såsom förlägningsplats för en allmän uppfostringsanstalt har erfordrats en undersökning av sannolika kostnaderna för anskaffning av vatten samt elektrisk energi. I sådant avseende torde de sakkunniga få åberopa bilagda utlåtanden dels av ingenjören vid Stockholms stads vattenledning J. Bergström, dels av Elektriska prövningsanstalten i Stockholm.

Utredning  
ang. vatten-  
förhållanden  
och anskaff-  
ning av  
elektrisk  
energi.

Ingenjören Bergströms utlåtande var av följande lydelse:

'Till tvångsuppfostringssakkunnige.

Enligt uppdrag får jag härmed efter besök på platsen värdsamt avgiva yttrande rörande anordnandet av vatten- och avloppsledningar för ifrågasatt uppfostringsanstalt å Bäckaskog.

För närvarande erhålles för hushållen samt till stall och ladugård m. m. erforderligt vatten genom en i Ifösjöns strand omedelbart nedanför ladugården grävd brunn, från vilket vattnet uppföras medels en med hästvandring driven Bruzholmspump till en på ladugårdens vind placerad reservoar om c:a 2 kubikmeters rymd. Enligt av lantbruksinspektoren på platsen lämnad uppgift befinner sig emellertid denna vattenledning i mycket dåligt skick. Vattnet är även av mindre god beskaffenhet och användes icke till dryck, utan hämtas dricksvatten i närheten av Bäckaskogs station.

Den förutnämnda brunnen är nämligen synnerligen olämpligt placerad, i det avloppet från gödselstaden ledes ned till sjön omedelbart förbi brunnen, som härav ovillkorligen måste bli förorenad. Genom anordnandet av en tät gödselbehållare, vilket även ur ekonomisk synpunkt vore det enda riktiga, skulle förhållandena visserligen kunna provisoriskt förbättras, men platsen för brunnen är dock i alla händelser icke lämplig, då avloppet från huvudbyggnaderna har sitt naturliga fall åt detta håll.

En ny vattenledning behöves sålunda, om egendomen kommer att användas till förutnämnda ändamål, i vilket fall den befintliga vattenledningens kapacitet för övrigt icke vore tillräcklig.

Enligt den av Sveriges geologiska undersökning över trakten upprättade geologiska kartan finnes ringa utsikt för att kunna erhålla grundvatten i tillräcklig mängd. Man torde därför säkerligen bli hänvisad till endera av de tvenne angränsande sjöarna, Oppmannasjön eller Ifösjön, som vattentäkt. Oppmannasjön, som är högre belägen, har sitt utlopp i Ifösjön genom den i parken, söder om slottet, grävda kanalen. Oppmannasjön är därför given som vattentäkt, under det att avloppsledningarna lämpligast dragas till Ifösjön. Verkställd analys av Oppmannasjöns vatten har visat, att detsamma är ett ytvatten av god beskaffenhet. Ur hygi-

enisk synpunkt är i övrigt intet att erinra, och de mindre industriella anläggningar, som finnas vid sjön, äro belägna på så stort avstånd från platsen för en blivande intagsledning och dessutom av den art, att de icke kunde hava någon inverkan. Det genom kanalen framrinnande vattnet var klart och vackert, men enligt uppgift dock tidtals något brunfärgat, en olägenhet, som är utan hygienisk betydelse och vidlåder flertalet mindre insjöar i vårt land. Sjöns vatten är därför att betrakta som ett rent ytvatten och är som sådant fullt användbart och hygieniskt tillfredsställande till dryck och hushållsändamål efter föregående rening, varvid f. n. icke annat än långsamfiltrering genom sand torde kunna ifrågakomma. Vattenintaget förlägges lämpligast till en vik nordväst om slottet, strax utanför parkområdet.

De blivande elevbyggnaderna böra förläggas på östra sidan av vattendelaren eller på sådant sätt, att gott fall till Ifösjön erhålles för avloppet från detsamma. Till Oppmannasjön bör givetvis icke något avlopp ledas. Lämplig höjd för placering av ett vattentorn finnes inom parkområdet. Vid den kommande slutliga utredningen bör dock som alternativ tagas under överbägande om icke hydroforer lämpligen kunna användas, i vilket fall vattentorn skulle bli obehöfvligt och kostnaderna sannolikt något mindre.

Då något bestämt förslag till elevbyggnadernas och andra erforderliga byggnaders placering ännu icke föreligger, har icke heller något detaljerat förslag till ledningarnas dragande samt placerandet av sandfilter och pumphus m. m. kunnat upprättas. I huvudsak torde dock anordningarna bli desamma som på Bona, då förhållandena äro i stort sett jämförliga. Enligt verkställd approximativ beräkning, varvid antalet vattenförbrukare antagits till 250 å 275 personer, torde kostnaderna med nu gällande priser för på tillfredsställande sätt anordnade vatten- och avloppsledningar kunna beräknas till 150,000 högst 200,000 kronor, beroende på i vilken utsträckning vatten- och avloppsledningar skola anordnas för befintliga och blivande byggnader. I förhållande till kostnaderna för anstaltens anordnande i övrigt, och med hänsyn till vilken synnerligen viktig del av det hela vatten- och avloppsledningarna äro och betydelsen av att desamma redan från början rätt anordnas, torde de angivna approximativa kostnaderna icke kunna anses vara för höga. I allmänhet torde få räknas med detta belopp, var än anstalten kommer att förläggas, såvida icke särskilt gynnsamma förhållanden föreligga såsom tillgång på grundvatten i omedelbar närhet eller dylikt.

Beträffande möjligheten att anordna en ändamålsenlig vattenledning och avlopp komma förhållandena på Bäckaskog säkerligen icke att föranleda några större svårigheter eller draga några större kostnader än man i allmänhet har att räkna med.

Stockholm den 28 februari 1919.

*John Bergström.*

Elektriska provningsanstalten har meddelat följande:

Stockholm C. den 3 mars 1919.

Tvångsuppfostringssakkunniga, *Stockholm.*

*Betr. Bäckaskogs uppfostringsanstalt.*

Sedan vi nu varit i tillfälle införskaffa en del upplysningar beträffande ifrågavarande anläggning bedja vi härmed få lämna nedanstående preliminära utredning rörande energileveransen till densamma.

Efter vad vi kunnat inhämta rör det sig om belysning för omkring 300 lampor, kraft till pumpar samt kraft till tröskverk, hackelseverk o. dyl.

Det maximala effektbehovet kommer under dessa förutsättningar säkerligen ej att överstiga 20 à 25 kilowatt, och energiförbrukningen torde komma att röra sig om cirka 12,500 kilowattimmar per år.

Möjlighet att erhålla energi förefinnes dels från Hemsjö kraftaktiebolag, dels från Näsums kraftaktiebolag. Villkoren för energileverans från de båda bolagen äro i huvudsak följande.

#### A. Hemsjö kraftaktiebolag.

Energien levereras vid 6,000 volts spänning vid Kiaby, från vilken punkt abonnenten själv får framdraga ledningen till Bäckaskog. Avståndet är cirka 3 kilometer.

Strömpriset har uppgivits skola utgå efter den s. k. taxan K, enligt vilket priset under s. k. spärrtid är 30 öre per kilowattimma samt under spärrfri tid 12 öre per kilowattimma (detta enligt bolagets uppgifter i 1917 års elektricitetsverksstatistik).

Därjämte tillkommer en s. k. kolklausul, som dock i detta fall ej torde komma att få någon betydelse.

#### B. Näsums kraftaktiebolag.

Energien levereras vid 20,000 volts spänning i Bäckaskog, mot det att abonnenten såsom bidrag till den erforderliga linjen erlägger i ett för allt 15,000 kronor.

Strömpriset är för 40 öre per kilowattimma för spärrtid och 20 öre per kilowattimma under spärrfri tid.

Jämföras dessa båda förslag med varandra så finner man, att Hemsjö kraftaktiebolags erbjudande otvivelaktigt är väsentligt fördelaktigare. Visserligen får abonnenten här själv bygga linjen, men då detta kan beräknas draga en kostnad av cirka 9,000 kronor, är utgiften härför dock avsevärt mindre än den engångsavgift, som Näsumbolaget fordrar.

Den transformatorstation, som erfordras, i händelse energien tages från det senare bolaget, är även något dyrare än den, som erfordras för Hemsjöbolaget, på grund av att spänningen i förstnämnda fall är väsentligt högre.

Slutligen är strömpriset för såväl spärrtid som spärrfri tid betydligt lägre i Hemsjöbolagets erbjudande än enligt Näsumbolagets.

På grund härav synes oss alltså närmast Hemsjöbolagets erbjudande böra komma i åtanke.

Anläggningskostnaderna för linjen och transformatorstationen enligt detta alternativ bliva ungefär följande:

|                                                                 |              |
|-----------------------------------------------------------------|--------------|
| cirka 3 kilometer högspänningslinje .....                       | kronor 9,000 |
| transformatorstation med transformator och instrumentering .... | » 14,000     |
| Summa kronor                                                    | 23,000.      |

Kostnaderna för ledningar, lampor och motorer etc. inom anstalten äro ej medtagna i ovanstående, och kunna dessa kostnader givetvis ej beräknas förrän fullständiga ritningar över anstalten föreligga.

Kostnaderna för energien bliva under ovan gjorda förutsättningar av en energiförbrukning av cirka 12,500 kilowattimmar per år i runt tal 3,000 kronor per år.

Minimiavgiften är 2,000 kronor och kommer således att överskridas, varför hänsyn till densamma ej behöver tagas.

I förhoppning att ovanstående uppgifter f. n. skola vara tillfyllest teckna gärna till tjänst med vidare utredningar

Högaktningsfullt  
Elektriska provningsanstalten  
Carl A. Rossander.'

Nuvarande vattenförhållanden äro, såsom framgår av utlåtandet, alltså icke sådana, att de kunna godkännas vid en allmän inrättning av den art och omfattning, som här i framtiden avses. För den begränsade användning av Bäckaskog såsom uppfostringsanstalt, varom nu närmast rör sig, kan givetvis icke ifrågasättas, att vattenförhållandena skulle ordnas på något mera omfattande sätt. Härför erfordras i varje fall ytterligare utredning. Tillsvidare torde vatten till dryck få hämtas på sätt hittills skett.

Däremot hava de sakkunniga funnit det särdeles önskvärt, att Bäckaskog, så snart ske kan, förses med elektrisk belysning. Vid sitt besök därstädes hade de sakkunniga tillfälle iakttaga de svåra olägenheter, som vållades av de bristfälliga belysningsanordningar — karbidlampor och dylikt — med vilka man där måst hittills reda sig. Särskilt till avvärjande av den vid en uppfostringsanstalt för minderåriga förbrytare alltid hotande brandfaran genom ovarsamt handhavande av handlampor och andra flyttbara belysningsmedel, synes det nästan nödvändigt att å Bäckaskogsanstalten införa elektrisk belysning. Av förut lämnade byggnadsbeskrivningar framgår, att de till stor del halmtäckta ekonomihusen äro sammanbyggda dels sinsemellan och dels med själva slottslängan; vilket givetvis ökar risken för hela det stora byggnadskomplexets förstörelse vid uppkommen våld.

Elektriska provningsanstaltens utredning visar, att kostnaden för framförande av elektrisk energi till Bäckaskog icke skulle vålla alltför höga kostnader, och anse de sakkunniga sig böra förorda provningsanstaltens förslag om ledning och transformatorstation i anslutning till Hemsjö kraftaktiebolag, som vid Kiaby, tre kilometer från Bäckaskog, har kraftledning framdragen. Kostnaden härför har av provningsanstalten beräknats till ungefär 23,000 kronor.

För installering av det antal lampor, som skulle erfordras i ekonomihusen, delvis i slottsbyggnaden samt i de byggnader, som enligt härövan avgivet förslag skulle användas till förläggning av elever, tillsammans omkring 200 lampor, har av Elektriska provningsanstalten beräknats till 18,000 kronor. Sammanlagda utgiften för Bäckaskogs förseende med elektrisk belysning i den begränsade omfattning, som här avses, skulle alltså uppgå till omkring 41,000 kronor.

Reparation  
av vissa  
byggnader.

I avseende å det belopp, som skulle erfordras för istandsättande av en del av här ovan i annat sammanhang omförmälda arbetarebostäder m. m., så att de kunde lämna utrymme såväl för de till Bäckaskog överflyttade elevernas handledning och utbildning särskilt antagna befattningshavare som ock för eleverna själva, har arkitekten Bååk, vilken, på sätt förut meddelats, undersökt ifrågavarande bostäder, enligt bilagda, på de sakkunnigas uppdrag uppgjorda beräkningar, uppskattat kostnaderna för reparation av

1) byggnaderna vid s. k. Lilla Bäckaskog:

a) hus nr I (ritning bil. 8, de romerska siffrorna hänvisa till å bilagda (bil. 9) utdrag av karta över Bäckaskog med motsvarande siffror utmärkta hus) till . 10,516: — kronor (bil. 10)

Här skulle beredas platser för 10 elever, fördelade på tre rum, och erhållas på nedre botten familjebostad för en befattningshavare och på övre våningen ett rum för en ogift befattningshavare samt dagrum för samtliga elever.

- |                                                                                                                                                                                                                      |           |   |           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|---|-----------|
| b) hus nr II (ritning bil. 11) till .....                                                                                                                                                                            | 5,335: —  | » | (bil. 12) |
| Platser för 5 elever och familjebostad för 1 befattningshavare.                                                                                                                                                      |           |   |           |
| c) hus nr V (ritning bil. 13) till .....                                                                                                                                                                             | 8,965: —  | » | (bil. 14) |
| För närvarande trädgårdsmästarebostad och skulle såsom sådan bibehållas. Sovplatser för 7 elever i två rum, 1 dagrum för dessa. Familjebostad för 1 befattningshavare samt ett enkelrum för ogift befattningshavare. |           |   |           |
| d) hus nr VII (ritning bil. 15) till .....                                                                                                                                                                           | 13,530: — | » | (bil. 16) |
| Sovplatser för 8 elever. Familjebostäder för 2 befattningshavare.                                                                                                                                                    |           |   |           |
| e) hus nr IX (ritning bil. 17) till .....                                                                                                                                                                            | 8,976: —  | » | (bil. 18) |
| Sovplatser för 6 elever. Familjebostäder för 2 tillsvidare å jordbrukets avkastning avlönade befattningshavare.                                                                                                      |           |   |           |
| till oförutsedda behov upptagas .....                                                                                                                                                                                | 2,678: —  | » |           |
| Vadan alltså sammanlagda reparationskostnaden skulle uppgå till .....                                                                                                                                                | 50,000: — | » |           |
| och utrymme vinnas för 36 elever samt bostäder erhållas för 9 befattningshavare.                                                                                                                                     |           |   |           |

Vad angår själva slottet finna sig de sakkunniga icke för närvarande böra avgiva några definitiva förslag beträffande användningen av de betydande utrymmen, som där, enligt vad ovan visats, skulle stå till buds. Följaktligen torde anledning nu ej föreligga att äska de anslag, som kunna bli erforderliga för slottets uppdelande i de olika befattningshavarebostäder, skollokaler, expeditionsrum m. m., som de sakkunniga tänkt där inrymda, i den mån den tilltänkta större uppfostringsanstalten där upprättas.

Tillsvidare torde endast ett mindre belopp behöva anvisas för att ordna det i slottets bottenvåning belägna, för i slottet nu boende familjs räkning använda kök, så att det blir användbart för mattillredning åt det antal elever, som kan förläggas till Bäckaskog genom ovan föreslagna anordningar. I samband därmed borde invid köket belägna rum iordningställas för att tillsvidare användas till matrum för eleverna, tjänarebostäder och förråd m. m.

Kostnaderna härför hava i samråd med de sakkunnigas byggnadsexperter beräknats till 3,000 kronor.

Det nu föreslagna avser endast ett provisoriskt ordnande av mathållningen för eleverna och eventuellt för ogift personal, intill dess med Bäckaskogsanstaltens vidare utveckling ett tidsenligt ordnat centralkök blir erforderligt.

Till byggnadsreparationer skulle alltså erfordras 53,000 kronor.»

Enligt vad de sakkunniga längre fram i sitt betänkande omnämna skulle därjämte till anskaffande av inventarier för Bäckaskogsanstalten erfordras 27,000 kronor (se härom sid. 72.)

Domän-  
styrelsen.

Domänstyrelsen har, på befallning, den 14 mars 1919 avgivit utlåtande över de sakkunnigas betänkande av den 8 i samma månad, i vad detta avser Bäckaskogs ställande till Kungl. Maj:ts fria disposition före arrendetidens utgång. I detta utlåtande yttrar styrelsen:

Med hänsyn till den begränsade tid, som stått styrelsen till buds, ansåge sig styrelsen ej kunna göra något bestämt uttalande i fråga om de villkor, som för arrendets avträdande sålunda av arrendeinnehavarna uppställts. Det ville dock synas styrelsen, som om arrendeinnehavarnas anspråk härutinnan i allmänhet vore ganska höga. Vad särskilt beloppet å 100,000 kronor beträffade hölle domänintendenten i länet, med vilken föredraganden i ärendet haft samtal rörande denna fråga, före, att ett avstående av arrenderätten den 14 mars 1920 ej gärna kunde värdesättas högre än till ett belopp av högst 60,000 kronor, i vilket uttalande styrelsen förenade sig. De egendomens levande och döda inventarier åsatta värdena syntes även jämförelsevis höga. Sålunda torde, enligt vad domänintendenten meddelat, prisen å fullgoda mjölkkor för närvarande växla mellan 1,200 och 1,550 kronor, vadan alltså sådana kreatur vid egendomen, vilka i förteckningen upptagits till ett pris av 1,550 kronor per djur, samtliga skulle vara av allra bästa slag, varom domänintendenten ej kunde utlåta sig. Det egendomens åkerbruksredskap åsatta värdet 64,350 kronor syntes domänintendenten jämväl vara väl högt.

Med nu gjorda erinringaran såge sig styrelsen emellertid, på grund av de stora företräden för anordnande av förenämnda uppfostringsanstalt, som, enligt de sakkunnigas förmenande, ifrågavarande egendom ägde framför andra härför ifrågasatta fastigheter, och angelägenheten för statsverket att redan nu förvärva egendomen, ej böra motsätta sig, att densamma toges i anspråk för nu ifrågavarande ändamål.

D) Samman-  
fattning av  
engångsutgif-  
terna för  
genomförar-  
det av samt-  
liga fram-  
förda förslag.

Till vilket belopp engångskostnaderna för genomförandet av samtliga i det föregående nämnda förslag skulle belöpa sig, framgår av följande sammanställning, i vilken kostnaden för oförutsedda utgifter, arkitekt- och kontrollantarvoden m. m. vid byggnadsarbetena vid Venn-garn upptagits till det av byggnadsstyrelsen i sådant avseende föreslagna belopp.

#### I. Byggnadsarbeten m. m. vid Venn-garn:

##### A) Redan förut av Venn-garnsstyrelsen föreslaget byggnadsarbete:

|                                                                             |        |        |
|-----------------------------------------------------------------------------|--------|--------|
| 2 bostadshus för förmän, vartdera om två rum och kök, å 30,000 kronor ..... | Kronor | Kronor |
|                                                                             | 60,000 |        |

##### B) Av de sakkunniga föreslagna

###### a) byggnadsarbeten:

1 gymnastikhus med provisorisk inredning av 32 elevplatser samt vatten, avlopp och elektriskt ljus (uppvärmning med kaminer) ..... kronor 79,000

|                                                                                                                              |               |         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|---------|
| 1 verkstadshus med provisorisk inredning av 38 elevplatser samt vatten-, avlopps-, elektriska ljus- och värmeledningar ..... | kronor 91,000 |         |
| Utvidgning av köksavdelningen genom tillbyggnad av förrådshus m. m. av trä .....                                             | » 23,000      |         |
| Komplettering av kokanordningar och ångpanneavdelningen .....                                                                | » 22,000      |         |
| 2 st. tvåfamiljshus med elektriskt ljus .....                                                                                | » 78,000      |         |
| Reparation av hus vid torpet Vela .....                                                                                      | » 1,000       |         |
| Inredning av tre enkelrum .....                                                                                              | » 3,000       |         |
| Till oförutsedda utgifter, arkitekt- och kontrollantarvoden m. m. ....                                                       | » 30,000      | 327,000 |
| b) inventarieanskaffning .....                                                                                               | 27,000        | 414,000 |

## II. Byggnadsarbeten m. m. vid *Bona*:

Av de sakkunniga hava föreslagits:

|                                                                            |               |         |
|----------------------------------------------------------------------------|---------------|---------|
| a) 1 gymnastikhus:                                                         |               |         |
| Själva byggnaden lika med den vid Venngarn föreslagna .....                | kronor 79,000 |         |
| Inredning och anskaffande av gymnastikapparelj .....                       | » 18,000      |         |
| Planering och väganläggning .....                                          | » 1,000       | 98,000  |
| b) Ändringsarbeten, erforderliga för den nya övervakningsavdelningen ..... | 5,000         | 103,000 |

## III. Upprättandet av en ny uppfostringsanstalt vid *Bäckaskog*:

Enligt de sakkunnigas förslag:

|                                                                                                     |                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| a) Avlösande av arrenderätten m. m. ....                                                            | kr. 109,798: 46 |
| b) Inlösen av inventarier och byggnader .....                                                       | » 270,800: —    |
| c) Ränta efter 5 procent å 370,000 för tiden $\frac{1}{11}$ 1919 t. o. m. $\frac{13}{3}$ 1920 ..... | » 6,755: 67     |

Säger kr. 387,354: 13

av de sakkunniga avrundat till ..... kr. 387,355

|              |                                                                                                                                                          |            |            |
|--------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|------------|
| d)           | Till inlösen av foder, spannmål och rotfrukter samt till rörelsekapital för jordbruksdriften...                                                          | kr. 45,000 | 432,355    |
| e)           | Till reparation av vissa hus för beredande av utrymme för 36 elever och bostäder för befattningshavare ävensom till iordningsställande av kök m. m. .... | kr. 53,000 |            |
| f)           | Till inventarier i elevbostäder m. m. ....                                                                                                               | » 27,000   |            |
| g)           | Till anordnande av elektrisk belysning .....                                                                                                             | » 41,000   | 121,000    |
| Summa kronor |                                                                                                                                                          |            | 1,070,355. |

III) Driftkostnadsanslagens beräkning.

För bedömning av den ekonomiska räckvidden av samtliga de förslag till platsbristens provisoriska avhjälpande, som tvångsuppfostrings-sakkunniga framlagt, är givetvis av betydelse att kunna överskåda den ökning i de årliga *driftkostnader*, som ett bifall till ett vart av berörda förslag skulle komma att medföra. Innan jag går att angiva min ståndpunkt till dessa förslag, torde det därför vara lämpligt att redogöra för, huru anslagen för dessa driftkostnader blivit beräknade först, alldeles oavsett de sakkunnigas förslag, av respektive anstalters styrelser, samt därefter, så vitt angår den ökning i anslagen som dessa förslags genomförande skulle medföra, av de sakkunniga.

A) Bonaanstaltens driftkostnadsanslag för år 1920.

a) Ordinarie bestämda anslaget till Bonaanstalten.

b) Ordinarie förslags anslaget till Bonaanstalten.

Vad först angår *Bonaanstaltens driftkostnadsanslag* äro, på sätt redan förut nämnts, för uppehållande av dess verksamhet i innevarande års riksstat uppförda två ordinarie anslag, nämligen ett å 56,900 kronor till bestridande av de i anstaltens ordinarie avlöningsstat upptagna avlöningar m. m. och ett förslagsanslag å 175,000 kronor, avsett för anstaltens övriga utgifter. Såsom jämväl redan förut omförmäls, har Kungl. Maj:t i innevarande års statsverksproposition under punkt [39] på i vederbörande statsrådsprotokoll närmare angivna skäl föreslagit riksdagen att från och med år 1920 höja det förstnämnda av dessa anslag med 5,400 kronor till 62,300 kronor. Härutinnan hava de sakkunniga ej föreslagit någon ändring, varför detta anslag nu kan lämnas helt åsido. Vad åter angår nyssberörda förslagsanslag till Bonaanstalten, har detsamma i riksstaten för år 1920 beräknats till ett belopp av 425,000 kronor. Till grund för denna beräkning hava legat dels framställningar, gjorda av Bonaanstaltens styrelse, dels ock preliminära uppgifter, lämnade av de sakkunniga.

Bona-styrelsen.

I den skrivelse av den 31 augusti 1918, vari Bonastyrelsen bland annat framlagt Bonaanstaltens anslagsbehov för år 1920, yttrar styrelsen om förevarande förslagsanslags beräkning för sistnämnda år följande:

Ifrågavarande anslag, som, enligt vad förut sagts, för år 1919 anvisats med 175,000 kronor, vore beräknat för ett medeltal elever per dag av 220. Under förra halvåret 1918 hade medeltalet per dag å Bonaanstalten intagna elever utgjort 226. Enligt den plan, som uppgjorts för utbyggnad av anstalten, skulle där under loppet av år 1920 bliva platser för 224 elever och torde med visshet kunna antagas, att alla platser komme att bliva belagda. Med avseende å de pris, efter vilka beräkningarna av förslagsanslaget till elevernas kost och beklädnad med mera borde äga rum, vore det naturligtvis nu omöjligt att på något sätt bedöma priset förhållandena under år 1920 och syntes det styrelsen nu riktigast att utgå från de pris, som vid tiden för skrivelsens avlåtande gällde.

Styrelsen framlade därefter en tablå, utvisande dels de beräknade utgifterna från anslaget för år 1920, dels ock till jämförelse därmed, huru styrelsen i sin skrivelse den 7 september 1917 beräknat samma utgifter för år 1919. Denna tablå hade följande utseende:

|                                                                                                                                                                                  | Beräkningen<br>för år 1920<br>kronor | Beräkningen<br>för år 1919<br>kronor |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|--------------------------------------|
| Extra förmän .....                                                                                                                                                               | 5,400                                | 5,400                                |
| Extra arbetsledare .....                                                                                                                                                         | 5,000                                | 3,000                                |
| Beklädnadsersättningar till 25 förmän och 1 maskinist å<br>100 kronor .....                                                                                                      | 2,600                                | 2,300                                |
| Dito till 1 husmoder å 50 kronor .....                                                                                                                                           | 50                                   | 50                                   |
| Avlöning åt 4 nattvakter .....                                                                                                                                                   | 4,800                                | 3,600                                |
| Lärarnas pensionsavgifter .....                                                                                                                                                  | 135                                  | 135                                  |
| Tjänstefolks avlöning och kosthåll samt husmoderns vivre                                                                                                                         | 6,300                                | 4,500                                |
| Elevers kosthåll .....                                                                                                                                                           | 124,000                              | 80,300                               |
| » beklädnad .....                                                                                                                                                                | 67,200                               | 26,400                               |
| » sängkläder .....                                                                                                                                                               | 5,600                                | 3,300                                |
| Eldning och belysning .....                                                                                                                                                      | 48,000                               | 12,000                               |
| Renhållning .....                                                                                                                                                                | 4,000                                | 3,000                                |
| Tvätt .....                                                                                                                                                                      | 2,500                                | 2,000                                |
| Sjukvård .....                                                                                                                                                                   | 4,000                                | 2,500                                |
| Läkarearvode .....                                                                                                                                                               | 1,200                                | 800                                  |
| Biträde av psykiatriskt skolad läkare .....                                                                                                                                      | 300                                  | 300                                  |
| Tandvård .....                                                                                                                                                                   | 3,000                                | 1,500                                |
| Skolundervisning och religionsvård .....                                                                                                                                         | 3,000                                | 2,000                                |
| Musikundervisning .....                                                                                                                                                          | 1,000                                | 1,000                                |
| Elevbelöningar .....                                                                                                                                                             | 1,800                                | 1,800                                |
| Anstaltsbyggnaders underhåll .....                                                                                                                                               | 10,000                               | 6,000                                |
| Anstaltsinventarier och dessas underhåll .....                                                                                                                                   | 5,000                                | 3,000                                |
| Styrelsens resekostnader .....                                                                                                                                                   | 3,000                                | 2,500                                |
| Kostnader för definitivt och villkorligt utskrivna elever, så-<br>som för anskaffande av anställningar, elevers resor till<br>dess, utgifter för tillsyn å elever med mera ..... | 6,000                                | 6,000                                |
| Förflyttning av elever till Venngarn eller annan uppfostringsanstalt .....                                                                                                       | 1,800                                | —                                    |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Beräkningen<br>för år 1920<br>kronor | Beräkningen<br>för år 1919<br>kronor |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|--------------------------------------|
| Avgående elevers utrustning .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 39,200                               | 15,000                               |
| Idrottsmateriel .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 500                                  | 300                                  |
| Tillfälliga understöd åt förutvarande elever .....                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 300                                  | 200                                  |
| Allmänna omkostnader såsom vikariatsarvoden vid sjukdom,<br>kontors-, renskrivnings- och tryckningskostnader, telefon,<br>porton till elevernas brev, annonser, tidningsprenumeration,<br>rymda elevers efterspanande och ersättningar för<br>deras gripande och återförande, frakter, elevers helg-<br>firande och förströelser m. m. .... | 8,500                                | 5,000                                |
| Direktörens representationspenningar .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 500                                  | —                                    |
| För vinnande av jämnt anslagsbelopp .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 315                                  | —                                    |
| Säger                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 365,000                              | 193,885                              |
| Till inköp av förråd av beklädnad, bränsle m. fl. varor<br>samt till rörelsekapital .....                                                                                                                                                                                                                                                   | 40,000                               |                                      |
| Tillhopa kronor                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 405,000                              |                                      |
| Beräknat avdrag på grund av nettoinkomst av anstaltens<br>jordbruk, verkstadsdrift m. m. ....                                                                                                                                                                                                                                               | 25,000                               | 20,885                               |
| Beräkningarnas slutsiffror                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 380,000                              | 173,000.                             |

Den beräkning av nu förevarande anslagsbehov för år 1919, som jag framlade vid avlåtandet av förut omförmälda proposition nr 338 till 1918 års lagtima riksdag, avvek från styrelsens beräkning allenast så till vida, att å anslaget av mig beräknades ett helopp av 200 kronor till representationspenningar åt direktören vid anstalten, mot vilken posts upptagande vid beräkningen för år 1918 riksdagen ej haft något att erinra, men som av förbiseende ej därefter medtagits av styrelsen med dess beräkning av anslaget för år 1919. För erhållande av en mera avrundad slutsumma än den av styrelsen föreslagna å 173,000 kronor blev anslaget dock, på sätt redan nämnts, i 1919 års riksstat upptaget med ett till 175,000 kronor förhöjt belopp.

De förändringar, som vidtagits vid anslagets beräkning för år 1920, motiverar styrelsen på följande sätt:

Det till *extra arbetsledare* beräknade beloppet hade måst höjas med hänsyn till de stograde arbetsprisen.

*Beklädnadsersättningarnas* sammanlagda belopp vore beräknat efter det antal förmän med flera, som av styrelsen föreslagits till uppförande i ordinarie avlöningsstaten.

Ökningen av anslaget till *nattvakter* hade sin grund i Kungl. Maj:ts beslut

den 15 februari 1918, varigenom medgivande lämnats till anställande av ytterligare en nattvakt.

*Tjänstefolks avlöningar* hade till följd av i allmänhet höjda tjänarelöner måst ökas, varjämte en tjänarinna beräknats vid kolonien å Bockfall. Husmoderns och tjänstefolkets kost hade beräknats efter 1 krona 75 öre per dag.

Utgiften för *elevers kosthåll* hade måst upptagas efter den nuvarande dagportionskostnaden, 1 krona 50 öre, mot 1 krona, vartill nämnda kostnad upptagits för år 1919 med beräkning efter 1916 års pris, under vilket år förslagsberäkningen verkställdes. Ett mindre belopp hade pålagts med hänsyn till den sannolikt något högre dagportionskostnaden vid kolonien å Bockfall samt för kostförbättring åt sjuka elever.

Med avseende å kostnaden för *elevers beklädnad* hade denna år 1917 beräknats uppgå för år 1919 till 120 kronor per elev mot 80 kronor före kristiden. Emellertid hade denna kostnad för år 1917 stigit till 162 kronor 32 öre per elev. Att kostnaden icke stegrats mera hade berott på, att en del till billigare pris inköpta eller tillverkade persedlar funnits i behåll från år 1916. Med beräkning efter nu gällande pris och med viss begränsning av persedelantalet kunde beklädnadskostnaden icke sättas lägre än 300 kronor per elev. *Sängkläderskostnaden* hade höjts med 10 kronor per elev i anledning av förhöjda materialpris och större slitage på grund av sämre kvalitet.

Utgiftsposten *elning och belysning* måste betydligt ökas på grund av de höga bränsleprisen. Med beräkning, att från anstaltens skogsmark kunde uttagas — förutom till byggnaders underhåll med mera behövt virke — den vedkvantitet, som åtgå till befattningshavares bostäder och för jordbrukets behov, samt omkring 500 famnar ångpannebränsle, åtginge emellertid till eldning under centralvärmeledningens pannor, vilka lämnade ånga jämväl för tvätt, bad, vattenpumpning, mattillredning och drift av elektrisk motor, avsedd till reservbelysning vid vattenbrist, ytterligare omkring 1,000 famnar. Till de särskilda värmeledningarna i skolhuset och sjukstugan samt i de beslutade nya byggnaderna för 80 elever samt vid kolonien å Bockfall kunde icke beräknas mindre än ytterligare 500 famnar ved. Hittills hade eldningskostnaderna kunnat hållas vid ett årsbelopp av cirka 15.000 kronor, oavsett vad som från egendomen lämnats till befattningshavares bostäder, som bokförts å särskilt konto (för år 1917 upptaget till 4,555 kronor). Detta hade varit möjligt genom jämförelsevis billiga inköp av sekunda ved från i orten pågående avverkningar samt av kolved från Karlsby kronopark, vilken senare ved köpts för 4 kronor kubikmetern utkörd ur skogen till vä2. För eldningsterminen 1918—1919 hade ved av samma slag icke kunnat inköpas till lägre pris än 8 kronor per kubikmeter, vilket pris bestämts av domänstyrelsen. För körning av veden, som måste hämtas på rätt betydande avstånd, hade näst utgivas betalning, då det icke varit möjligt att med anstaltens dragare medhinna all vedkörning. För närvarande uppginge priset per famn ved av den art, som användes till ångpannebränsle vid anstalten till omkring 30 kronor. För till inköp erforderliga 1,500 famnar åtginge alltså 45.000 kronor. Härutöver beräknad kostnad 3.000 kronor avsåge eldarearvode (1.200 kronor), elektrisk belysningsmateriel, vakthållning å elektrisk kraftstation, oljor, packningar och andra förbrukningsmaterialier.

Kostnaderna för *renhållning* och *tvätt* hade måst beräknas högre till följd av de mycket stegrade prisen å alla slag av rengöringsmaterial.

Under titel *sjukvård* avfördes utgifter för sjuksköterska, medicin och förbandsartiklar, vårdavgifter å sinnessjukhus och epileptikerhem och dylikt. På grund av avsevärt förhöjda dylika kostnader hade det därför beräknade beloppet måst höjas. Anstaltens *läkare* hade på grund av de ökade anspråk, som måste ställas på honom, begärt att få sitt *arvode* höjt med 400 kronor till 1.200 kronor.

Kostnaderna för *tandvård* samt för *skolundervisning* hade måst beräknas högre i anledning av stegrade pris. Detsamma vore förhållandet med *anstaltsbyggnaders underhåll* samt *inventariers anskaffning och underhåll*. Vad särskilt anginge anstaltsbyggnaderna hade åtskilliga arbeten exempelvis målning måst anstå till följd av omöjligheten att anskaffa materialier.

För *förflyttning av elever* till den provisoriska uppföstringsanstalten å Vennugarn hade med beräkning av nu gällande biljettpris upptagits ett belopp av 1,800 kronor. Höjda traktaments- och biljettkostnader hade föranlett någon ökning av det till *styrelsens resekostnader* beräknade beloppet.

Med avseende å utgiften för *avgående elevers utrustning* vore att märka, att varufördyringen i särskilt hög grad gjort sig gällande även i fråga om de allra enklaste beklädnadsmaterialier, vilkas kvalitet ju ock mycket försämrats. Kostnaden för avgående elevers utrustningspersedlar enligt hittills följda bestämmelser uppginge för närvarande till omkring 385 kronor. Genom viss minskning av till underkläder avsedda persedlar samt å skodon hade en begränsning till 350 kronor kunnat ernås. Härvid borde emellertid beaktas, att genom i tid gjorda jämförelsevis fördelaktiga inköp nu inneliggande förråd av utrustningspersedlar betingade något lägre kostnad än för närvarande gällande pris. Styrelsen ansåge sig därför icke kunna beräkna nu ifrågavarande utgiftspost för år 1920 lägre än som skett.

Posterna *idrottsmaterial* och *tilfälliga understöd åt f. d. elever* hade något höjts med hänsyn till den allmänna materialprisstegringen. Posten *allmänna omkostnader* hade upptagits lika med som under år 1917 utgivits å nämnda titel.

Såsom ersättning till direktören för hans *representationskostnader* hade av 1917 års riksdag på 1918 års stat anvisats 200 kronor. Med hänsyn till den allmänna prisstegringen och de anspråk, som i förevarande avseende ställdes på direktören särskilt på grund av ett betydande antal studieresande såväl från Sverige som utlandet, torde nu ifrågavarande post billigtvis böra höjas till 500 kronor.

I styrelsens beräkning har upptagits en ny post å 40,000 kronor till »inköp av förråd av beklädnad, bränsle med flera varor samt till rörelsekapital». Härom yttrar styrelsen:

Vid förvaltningen av anstaltens ekonomi hade under alla dess verksamhetsår och särskilt under de senast förflutna, då till följd av det starkt ökade elevantalet, den allmänna fördyringen och varuknappheten utgifterna alltjämt stegrats, svårigheter vållats därigenom, att under löpande räkenskapsår medel icke varit anvisade för anskaffning av ett visst förråd av under ett följande år erforderliga varor. Under de år, då kolbränsle stått att få för rimlig kostnad, hade leveransen visserligen kunnat så ordnas, att likvid icke behövt erläggas för mycket mera än som förbrukats under löpande räkenskapsår, men sedan större vedförråd måst anskaffas

på en gång för en eldningstermin — bland annat för att erhålla någorlunda torrt bränsle — hade för undvikande av anslagsöverskridande medel måst anvisas för möjliggörande av veds uppläggande i förråd. Likaledes måste, innan de för varje år anvisade anslagen till elevers beklädnad och avgående elevers utrustning bleve tillgängliga och innan av de därför uppköpta beklädnadsmaterialier hunne tillverkas olika persedlar, ett visst förråd av dylika finnas vid årsskiftet. Vad som av denna tillverkning icke medhunnas vid anstalten hade hittills i rätt stor utsträckning utförts vid fängvårdsanstalter, varigenom kostnadsbegränsning ernåtts. Rätt långa leveranstider hade emellertid betingats, vilket haft till följd, att de å anstalten befintliga förråden icke kunnat hållas för små. Vidare hade för anstaltens verkstadsdrift måst finnas materialier, vilkas anskaffning icke helt kunnat begränsas till det löpande räkenskapsårets behov. Styrelsen funne det därför nödigt att utöver de för löpande årets behov enligt förestående beräkning behövligen anslag en summa av 40,000 kronor anvisades å nu förevarande förslagsanslag till elevernas kost och beklädnad med mera för att möjliggöra uppläggande av behövligen förråd och såsom rörelsekapital för arbetsdriften.

Enligt Bonastyrelsens beräkning skulle alltså utgifterna från förslagsanslaget kunna för år 1920 beräknas till 405,000 kronor. Därifrån borde dock avdragas den till 25,000 kronor uppskattade inkomsten under samma år av den vid anstalten bedrivna rörelsen. Förslagsanslaget skulle följaktligen enligt styrelsens mening för ifrågavarande år bestämmas till 380,000 kronor.

Den ökning, utöver vad nu nämnts, av ifrågavarande anslag, som skulle bli nödvändig, därest förutnämnda, av tvångsuppföstrings-sakkunniga föreslagna provisoriska förläggning i ett nyuppfört gymnasstikhus vid Bona av ett 30-tal elever utöver de till mottagande vid denna anstalt förut beräknade komme till stånd, hava de sakkunniga uppskattat till 45,000 kronor. Hur de sakkunniga kommit till detta belopp, hava de icke närmare angivit. Här må endast nämnas, att de sakkunniga antagit, att, efter det elevantalet utökats på nyss angivet sätt, vid anstalten skulle behöva anställas ytterligare 3 extra förmän och 1 nattvakt.

Jag övergår härefter till behandling av de för bestridande av driftkostnaderna vid Venngarnsanstalten avsedda två anslag. Det första av dessa utgöres av ett förslagsanslag, högst, till avlönaude av tjänstemän vid anstalten. Dess belopp är, som förut nämnts, i innevarande års riksstat upptaget till 31,470 kronor för att lämna tillgång till bestridande av avlöningar enligt följande av Kungl. Maj:ts fastställda

*Tvångs-  
uppföstrings-  
sakkunniga.*

B) Venngarns-  
anstaltens  
driftkostnads-  
anslag för år  
1920.

a) Anslag  
till avlö-  
nande av  
tjänstemän  
vid Venn-  
garnsan-  
stalten.

(Förslag.  
anslag.  
högst.)

## Avlöningsstat för statens uppfostringsanstalt å Venngarn för år 1919.

|                                                      | Oredu-<br>cerat<br>belopp | Pen-<br>sions-<br>avgift<br>mot-<br>svarande be-<br>lopp | Redu-<br>cerat<br>belopp | Tjänst-<br>görings-<br>pennin-<br>gar | Arvode<br>för<br>särskilt<br>upp-<br>drag | Summa  |                                                                                       |
|------------------------------------------------------|---------------------------|----------------------------------------------------------|--------------------------|---------------------------------------|-------------------------------------------|--------|---------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 direktör .....                                     | 2,700                     | 100                                                      | 2,600                    | 1,300                                 | —                                         | 3,900  | Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. |
| 1 förste lärare .....                                | 1,900                     | 100                                                      | 1,800                    | 1,100                                 | —                                         | 2,900  | Efter 5 år kan lönen höjas med 400 kronor och efter 10 år med ytterligare 400 kronor. |
| 1 assistent (räkenskapsförare och uppbördsman) ..... | 1,200                     | 50                                                       | 1,150                    | 900                                   | —                                         | 2,050  | Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kr.     |
| 1 lantbruksinspektör .....                           | 1,200                     | 50                                                       | 1,150                    | 900                                   | —                                         | 2,050  |                                                                                       |
| 1 maskinist .....                                    | 1,000                     | 30                                                       | 970                      | 550                                   | —                                         | 1,520  |                                                                                       |
| 1 förman med förordnande såsom gruppledare .....     | 800                       | 25                                                       | 775                      | 500                                   | 200                                       | 1,475  | Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor. |
| 2 förmän med do .....                                | 1,600                     | 50                                                       | 1,550                    | 1,000                                 | 400                                       | 2,950  |                                                                                       |
| 1 förman .....                                       | 800                       | 25                                                       | 775                      | 500                                   | —                                         | 1,275  |                                                                                       |
| 9 förmän .....                                       | 7,200                     | 225                                                      | 6,975                    | 4,500                                 | —                                         | 11,475 |                                                                                       |
| 1 husmoder, jämte fri kost .....                     | 700                       | 25                                                       | 675                      | —                                     | —                                         | 675    | Efter 5 år kan lönen höjas med 50 kronor och efter 10 år med ytterligare 50 kronor.   |
| Predikant, arvode .....                              | —                         | —                                                        | —                        | —                                     | —                                         | 1,200  |                                                                                       |
| Summa .....                                          | —                         | —                                                        | —                        | —                                     | —                                         | 31,470 |                                                                                       |

Anm. Med undantag av predikanten erhålla alla fri bostad, fri uppvärmning (eller bränsle) och elektrisk belysning (enligt styrelsens bestämmande). Huggning och sågning av bränsle ävensom armatur och lampor för elektrisk belysning bekostas dock alltid av befattningshavaren. För männen och husemodern be-  
komma beklädnadsersättning, en var av de förra med 100 kronor och den senare med 50 kronor för år. Befattningshavare må kunna tilldelas trädgårds- eller planteringsland (enligt styrelsens bestämmande).

Därest direktören tillika ombesörjer predikantens göromål må han få åtnjuta så stor del av predikantarvudet, som Kungl. Maj:t bestämmer.

För det fall att direktören åtnjuter för befattningen uppfört ålderstillägg, skall det pensionsavgift motsvarande belopp, som skall avdragas å lönen, utgöra 150 kronor.

Befattningshavare vid anstalten må i fråga om rätt till ålderstillägg räkna sig till godo tid, varunder han varit innehavare av motsvarande eller jämförlig befattning vid anstalten under den tid den utgjort vårdanstalt för alkoholister.

Därest predikant icke enligt avtal med styrelsen äger att genom anstaltens försörj åtnjuta fria resor, erhåller han resekostnadsersättning enligt fjärde klassen i resereglementet, att utgå från det såsom bidrag till driftkostnader för anstalten beviljade förslagsanslaget.

I sin skrivelse den 31 augusti 1918 rörande Veungarnsanstaltens anslagsbehov för år 1920 har dess styrelse framlagt förslag till ny avlöningsstat. Detta förslag avviker från den nu gällande avlöningsstaten så till vida, att dels i detsamma avlönningarna för några av tjänstemännen höjts, dels ock däri uppförts en del nya befattningshavare.

Venngarns-  
styrelsen i  
skrivelse den  
31 augusti  
1918.

De föreslagna avlöningsförhöjningarna avse direktören, förste läraren och assistenten. Emellertid är att märka, att dessa förhöjningar, så vitt angår de två sistnämnda befattningshavarna, äga samband med ett förslag till förbättrade avlöningsförmåner för motsvarande befattningshavare vid Bonaanstalten, som dennas styrelse framfört. Då, på sätt jag omnämnt redan vid avlåtandet av innevarande års statsverksproposition (vid punkt [39]), sistberörda förslag ansetts böra komma under omprövning först i samband med den allmänna lönereglering beträffande Bonaanstalten, om vilken 1902 års löneregleringskommitté erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att inkomma med förslag, böra givetvis ej heller nu upptagas till bedömande nyssnämnda förslag till omreglering av avlöningsförmånerna för förste läraren och assistenten vid Venngarnsanstalten. Till frågan om assistentens avlöning får jag dock tillfälle att återkomma längre fram vid behandling av ett av tvångsuppfostringssakkunniga väckt förslag om viss mindre avlöningsförhöjning för denne befattningshavare.

Föreslagna  
avlönings-  
förhöjningar.

Återstår den föreslagna avlöningsförhöjningen för direktören. Dennes avlöning har Venngarnsstyrelsen föreslagit höjd från dess nuvarande belopp 3,900 kronor till 4,350 kronor. Härom anför styrelsen:

Såsom skäl för ifrågavarande förhöjning finge styrelsen i första hand åberopa departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet beträffande Kungl. Maj:ts förutnämnda proposition, nr 338, till 1918 års riksdag om anvisande av medel till beredande av tvångsuppfostran åt minderåriga, manliga förbrytare m. m., vari departementschefen efter omnämnandet av den av styrelsen föreslagna organisationen (enligt vilken bland annat direktörens avlöning föreslagits till kronor 4,350) anförde: »I samband därmed (en kommande prövning av behovet av avdelningsföreståndare) synes mig böra tagas i övervägande, hurvida ej genom vidtagande av vissa modifikation i anstaltens organisation skulle kunna skapas förutsättningar för genomförandet av den från vissa synpunkter önskvärda anordningen, att den avlöning, som tillkommer direktören såsom sådan — alltså fränsett predikantarvodet — sattes till samma belopp som det, vartill Bonadirektörens och förutnämnda centralfängelse-direktörers (å Härlanda, Härnösand och Malmö) avlöning för närvarande belöper sig.» Styrelsen ansåge sig rörande direktörens arbetsbörda böra tillägga, att den omständigheten, att anstaltens assistent vore uppboordsman, enligt styrelsens förmenande ej borde medföra, att högsta ledningen av den ekonomiska förvaltningen frångötes direktören. Ett avskiljande från chefsposten av denna å anstaltens olika

verksamhetsområden så integrerande del, som ledningen av den ekonomiska förvaltningen innebure, kunde givetvis föra med sig allvarliga konsekvenser och skulle i hög grad försvåra möjligheten av enhetlig ledning. Då härtill komme, att predikantarvodet utginge för ett direktören meddelat särskilt uppdrag vid sidan om direktörstjänsten, och direktören kunde bliva i tillfälle att jämväl omhänderhava den vid en uppfostringsanstalt synnerligen omfattande verksamheten såsom predikant och själasörjare endast genom uppoffrande av så gott som all den lediga tid, som möjligen kunnat stå honom till buds, hade styrelsen funnit nödvändigt, att predikantarvodet ej medförde nedsättning av direktörens avlöning såsom sådan. Genom fastställande av direktörens avlöning till nu föreslagna kronor 4,350 skulle direktörens avlöning såsom sådan bliva densamma, som tidigare tillkommit honom i egenskap av föreståndare för statens vårdanstalt för alkoholister vid Venngarn, och med 500 kronor understiga direktörens å Bona för närvarande utgående avlöning.

Föreslagna  
nya befatt-  
ningar.

De nya befattningar, om vilkas upprättande vid Venngarnsanstalten dennas styrelse framlägger förslag, utgöras av 1 avdelningsföreståndarebefattning och 2 befattningar som förmän. Av de två nya förmännen skulle den ene inneha förordnande som gruppledare. Till stöd för personalens utökning på nu angivet sätt anför styrelsen:

Styrelsen hade ansett sig nödsakad föreslå inrättandet å Venngarn, där eleverna i motsats till å Bona vore sammanförda i en enda byggnad, av en mot de tre å sistnämnda anstalt varande avdelningsföreståndaretjänsterna svarande befattning, vars innehavare, med tanke på framtida möjligen uppkommande nya elevbyggnader, även föresloges erhålla titeln avdelningsföreståndare. Denne tjänsteman skulle sålunda ensam bära det ansvar och fullgöra alla de tjänsteåligganden, som å Bona vore fördelade på tre personer i deras egenskap av avdelningsföreståndare. Styrelsen hade ej ansett sig kunna betunga vare sig förste läraren eller lantbruksinspektoren med ifrågavarande syssla vid sidan om respektive lärare- och inspektorstjänst, utan insett nödvändigheten av, att detta arbete överlämnades åt en särskild tjänsteman, som närmast direktören skulle handha ledningen inom elevavdelningarna och med biträde av förmän sköta dess inre förvaltning. Styrelsen hade funnit denna anordning i viss mån böra tillämpas redan nu, i det en förman med förordnande som gruppledare tilldelats i det närmaste samma arbete och ansvar, som komme att påvåla innehavaren av den föreslagna avdelningsföreståndarebefattningen. Emellertid ansåge styrelsen, att den nuvarande innehavaren av ifrågavarande syssla såväl i förhållande till arbete och ansvar som med tanke på hans egenskap av befäl innehade för låg såväl tjänsteställning som avlöning, varför styrelsen föreslagit inrättandet av nämnda avdelningsföreståndarebefattning med en lön av 2,100 kronor (efter avdrag av pensionsavgift motsvarande belopp 2,050 kronor).

På grund av att det i 1919 års stat till 100 beräknade elevantalet under år 1920 ansetts komma att ökas till 120 hade styrelsen föreslagit anställande av ytterligare 2 förmän, varav en med förordnande som gruppledare. Antalet gruppledare skulle därigenom uppgå till 4. Till innehavare av den nya befattningen som förman med förordnande som gruppledare hade styrelsen tänkt sig anställa en i sitt yrke skicklig trädgårdsmästare. Trädgården å Venngarn, som omfattade cirka 6 har god jord, borde efter hand komma att lämna ett ej föraktligt överskott, allra

helst som billig arbetskraft ej komme att saknas. Emellertid torde åtskilligt böra göras för att bringa jorden i kultur och sålunda öka trädgårdens avkastningsförmåga. Bland annat torde nyplantering av fruktträd och bärbuskar böra äga rum, växthus anläggas m. m. Dessutom borde trädgårdsmästaren-gruppledaren äga god förmåga såväl att undervisa eleverna i trädgårdsskötsel som att pietetsfullt bevara och underhålla anstaltens gamla storslagna parkanläggning.

Sammanlagda antalet förmän skulle för år 1920 komma att uppgå till 15 för ett beräknat antal av 120 elever. Med avseende å antalet i staten sålunda upptagna förmän ville styrelsen erinra därom, att å Bona hittills utgått minst en förmän för 10 elever, varjämte ett antal förmän beräknats för den inre tjänsten och andra göromål.

Den utökning av Venngarnsanstaltens tjänstemannakår, som de sakkunniga anse erforderlig i händelse av bifall till deras förslag om anstaltens utvidgning, skulle bestå, utöver vad Venngarnsstyrelsen föreslagit, i tillkomsten av följande ytterligare befattningshavare, nämligen 1 andre lärare, tillika avdelningsföreståndare, 1 förmän med förordnande som gruppledare och 6 förmän. Därjämte skulle lantbruksinspektoren och assistenten — delvis i samband med utvidgning av åligganden — få sina avlöningsförmåner förhöjda. Sitt förslag i nu berörda delar utveckla de sakkunniga på i huvudsak följande sätt:

Sedan de sakkunniga erhållit kännedom dels om den behandling och omprövning, som av styrelsen för Bona- och Venngarnsanstalterna framställda löne-regleringsförslag ansetts böra underkastas, innan de upptoges till avgörande, och dels om den ordning, efter vilken de för olika grupper av statstjänare ifrågasatta tillfälliga avlöningstilläggen i överensstämmelse med av 1902 års löne regleringskommittés förslag vore avsedda att utgå, funne sig de sakkunniga endast hava att i avseende å de löne förmåner, som skulle tillerkännas de befattningshavare, vilka enligt de sakkunnigas förmenande ytterligare erfordrades vid nu ifrågavarande anstalter efter förläggning dit av föreslaget, ökat antal elever, hemställa, att de måtte upptagas efter samma grunder, som gällde eller kunde varda beslutade i avseende å förutvarande tjänster av motsvarande art, upptagna å lönestaterna för anstalterna å Bona och Venngarn.

På sätt redan förut antytts, hade de sakkunniga icke varit i tillfälle att på ett mera ingående sätt undersöka de olika anstalternas personalorganisationer och i vad mån desamma vore avpassade efter uppfostringsverksamhetens växande krav. Deras förslag beträffande nya befattningshavare upptoge därför endast tjänstemän av sådan art, som redan förut funnits vid anstalterna. De sakkunniga måste ock förbehålla sig, att vid avgivande av sina slutliga organisationsförslag beträffande antalet befattningshavare, deras art och deras avlöningsförhållanden vara fullkomligt obundna av sina nu gjorda framställningar, vilka endast vore ämnade att för den närmaste framtiden tillgodose anstalternas, så vitt nu kunde bedömas, oundgängliga behov av tjänstemän.

De sakkunniga ville dock betona, att det varit av vikt, att avlöningsförhållandena blivit redan nu så ordnade, att man med någon säkerhet kunnat förvänta

*Tedingsupp-  
fostrings-  
sakkunniga.*

ett upphörande av de nuvarande på uppfostringsverksamheten så ofördelaktigt inverkan de täta ombytena av tjänstemän. Ej heller finge det förbises, att Venn-garnsanstaltens direktör, vilken enligt nuvarande organisation tillika vore anstaltens predikant samt kristendoms- och konfirmationslärare (med för närvarande 30 konfirmander bland eleverna), givetvis icke finge i sin ledande och övervakande ställning alltför mycket betungas med detaljarbete. Han borde därför äga vid sin sida tjänstemän med sådana kvalifikationer, att de kunde handlägga och i färdigt skick förelägga direktören förekommande förvaltningsärenden av icke alltför invecklad eller av mera principiell art.

Ett på en provisoriskt anordnad anstalt sammanfört antal av 200 elever krävde ock en uppdelning av själva uppfostringsarbetet på personer med vilja och förmåga att taga ansvar på sig och mäktiga även av sådana initiativ, som de under samarbete med anstaltsledaren funnit vara i överensstämmelse med av denne tillämpade och angivna allmänna grundsatser.

Det vore på grund av vid anstalterna gjorda erfarenheter ganska tvivelaktigt, om under nu rådande skarpa konkurrens om kvalificerad arbetskraft och med de krav på ett odelat uppgående i tjänsten, som anstalternas uppfostringsverksamhet måste ställa på sina befattningshavare, fullt kompetenta medarbetare kunde för Venn-garnsdirektören erhållas med de löneförmåner, som skulle stå till buds.

De sakkunniga hade enstämmigt erkänt det berättigade i sålunda framförda önskemål och uttalade farhågor. De insåge fullväl, att, så nyligen påbörjad som uppfostringsverksamheten å Venn-garn vore och med den omfattande byggnadsverksamhet därstädes, som skulle bliva en följd av den planerade fullständiga utvidgningen, ett stort ansvar lades på den, som skulle bära upp det hela.

De sakkunniga hade dock, såsom lönefrågan enligt förut lämnad redogörelse låge och på förut angivna grunder, ansett sig förhindrade att för närvarande upptaga personalorganisationsfrågan till närmare skärskådande.

De sakkunniga inskränkte sig därför till att hemställa, att utöver de av Venn-garnsstyrelsen i dess skrivelse den 31 augusti 1918 föreslagna nya befattningshavarna, nämligen

- 1 avdelningsföreståndare,
- 1 förman med förordnande såsom gruppledare och
- 1 förman,

mätte å lönestaten för statens uppfostringsanstalt å Venn-garn upptagas ytterligare följande tjänstemän, nämligen

- 1 andre lärare, tillika avdelningsföreståndare,
- 1 förman med förordnande såsom gruppledare och
- 6 förmän,

varjämte lantbruksinspektoren tillika skulle vara avdelningsföreståndare och i löneavseende och tjänsteställning likställas med motsvarande befattningshavare vid Bona.

Å lönestaten för Venn-garn vore uppförda en assistent (räkenskapsförare och uppbördsman). Enligt den för Bonaanstalten gällande stadga vore dess direktör uppbördsman och hade att med biträde av en bokhållare föra anstaltens räkenskaper. Assistenten på Venn-garn och bokhållaren på Bona vore för närvarande i löneavseende likställda. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 28 januari 1919 hade

bokhållaren vid Bona såsom ersättning för det han — under direktörens tjänstledighet på grund av offentligt uppdrag — efter förordnande ombesörjde de göromål, som tillkomme Bonadirektören såsom räkenskapsförare och uppbördsman, tillerkänts ett arvode av 500 kronor för år utöver sin avlöning såsom bokhållare, för närvarande 2,100 kronor. Då assistenten på Venngarn vore räkenskapsförare och uppbördsman — enär dessa omfattande uppdrag icke kunnat läggas på direktören därstädes, vilken tillika vore anstaltens predikant och kristendomslärare — syntes det de sakkunniga icke blott vara i överensstämmelse med billighetens fordringar utan ock nödvändigt för erhållande av kompetent innehavare av den för ekonomiförvaltningen avsedda tjänsten, att avlöningen för denna sattes till vad bokhållaren vid Bona såsom tillförordnad räkenskapsförare och uppbördsman erhöle eller 2,600 kronor.

Enligt den för den provisoriska uppfostringsanstalten å Venngarn gällande ordning vore numera förste läraren därstädes direktörens assistent i sådana göromål, som icke berörde det kamerala. Räkenskapsförarens och uppbördsmannens benämning av assistent hade bibehållits av skäl, som funnes närmare angivna i förut berörda proposition (nr 338) den 23 april 1918 (sid. 116), vid Venngarnsanstaltens ombildning till provisorisk uppfostringsanstalt. Därest uppfostringsanstalten, i enlighet med de sakkunnigas förslag, bleve permanent, saknades anledning bibehålla nu ifrågavarande benämning, så mycket mera som den förste innehavaren av tjänsten, vilken övergått från alkoholistanstaltens lönestat på uppfostringsanstaltens, numera lämnat densamma. Befattningen i fråga torde å lönestaten böra tillsvidare upptagas såsom 'bokhållare (räkenskapsförare och uppbördsman)'.

I övrigt skulle avlöningsförmånerna utgå enligt hittills gällande grunder och med iakttagande av sådana pensionsavgift motsvarande avdrag, som plägade göras å på extra stat uppförda löner. Andre lärarens vid Venngarn pensionsförhållanden skulle ordnas på samma sätt, som bestämts för andre läraren och tredje läraren vid Bona.

Till kost och beklädnad åt eleverna m. m. vid statens uppfostringsanstalt vid Venngarn är, såsom redan förut omförmäls, i 1919 års riksstat uppfört ett förslagsanslag å 98,000 kronor. I sin förutnämnda skrivelse den 31 augusti 1918 föreslår Venngarnsstyrelsen detta anslags bestämmande för år 1920 till 200,000 kronor enligt följande tablå, i vilken till jämförelse upptagits beräkningen för år 1919:

b) Anslag  
till kost och  
beklädnad  
åt eleverna  
vid Venn-  
garnsanstal-  
ten m. m.

(Förslags-  
anslag).

Venngarns-  
styrelsen.

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Beräkningen<br>för år 1920<br>kronor | Beräkningen<br>för år 1919<br>kronor |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|--------------------------------------|
| Beklädnadsersättning åt en maskinist och 15 förmän                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 1,600                                | 1,400                                |
| » » » husmoder                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 50                                   | 50                                   |
| Avlöning åt 4 nattvakter                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 4,800                                | 3,600                                |
| Tjänstefolks avlöning och kosthåll samt husmoders vivre                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 4,500                                | 3,000                                |
| Elevers kosthåll ( $.365 \times 120 \times 1:50$ )                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 65,700                               | 36,500                               |
| » beklädnad                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 36,000                               | 12,000                               |
| » sängkläder                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 1,000                                | 300                                  |
| Eldning och belysning                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 28,000                               | 28,000                               |
| Renhållning                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 2,400                                | 2,000                                |
| Tvätt                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 1,200                                | 1,000                                |
| Sjukvård                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 1,200                                | 1,000                                |
| Läkarearvode                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 1,200                                | 1,200                                |
| Biträde av psykiatriskt skolad läkare                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 300                                  | 300                                  |
| Tandvård                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 1,200                                | 1,000                                |
| Skolundervisning och religionsvård                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 2,000                                | 2,000                                |
| Orgelspelning och sångundervisningsarvode                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 400                                  | 400                                  |
| Musikundervisning                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 500                                  | 500                                  |
| Elevbelöningar                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 960                                  | 800                                  |
| Anstaltsbyggnaders underhåll                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 4,000                                | 4,000                                |
| Anstaltsinventarier och deras underhåll                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 3,000                                | 3,000                                |
| Styrelsens resekostnader                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 2,500                                | 2,500                                |
| Kostnader för definitivt och villkorligt utskrivna elever,<br>såsom för anskaffande av anställningar, elevers resor till<br>dessa, utgifter för tillsyn å elever m. m.                                                                                                                                                                                                                                              | 3,000                                | —                                    |
| Avgående elevers utrustning                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 22,750                               | —                                    |
| Idrottsmateriel                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 500                                  | 500                                  |
| Allmänna omkostnader, såsom vikariatsarvoden vid kostnads-<br>fri ledighet och vid sjukdom, kontors-, renskrivnings-<br>och tryckningskostnader, telefon, porton till elevernas<br>brev, annonser, tidningsprenumeration, rymda elevers efter-<br>spanande och ersättningar för deras gripande och åter-<br>förande, förflyttning av elev till annan anstalt, frakter,<br>elevers helgfirande och förströelse m. m. | 5,940                                | 4,450                                |
| Direktörens representationspenningar                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 300                                  | —                                    |
| Till inköp av förråd av beklädnad, bränsle m. fl. varor<br>samt till rörelsekapital                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 20,000                               | —                                    |
| Summa kronor                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 215,000                              | 109,500                              |
| Beräknat avdrag på grund av nettoinkomst av anstaltens<br>jordbruk                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 15,000                               | 11,500                               |
| Återstod kronor                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 200,000                              | 98,000                               |

De förändringar, som styrelsen vidtagit vid de särskilda posternas beräkning för år 1920 i jämförelse med samma beräkning för år 1919, motiverar styrelsen på följande sätt:

*Beklädnadsersättning:*

Styrelsen hade i sitt förslag till avlöningsstat uppfört två nya förmansbefattningar, vilket föranledde en ökning av utgifterna under ifrågavarande titel från för år 1919 uppförda 1,400 till 1,600 kronor.

*Avlöning åt 4 nattvakter:*

I staten för år 1919 vore lön beräknad för endast 3 nattvakter. På grund av att flertalet sovrum i de med en i vardera av anstaltsbyggnadens 3 våningar belägna elevavdelningarna inrymde mer än en elev (4—7 elever) — i motsats till Bona med dess för vardera en elev avsedda sovboxar — måste dessa 3 nattvakter uteslutande disponeras för övervakning inomhus. Emellertid ansåge styrelsen det vara nödvändigt, att även utomhus å anstaltsområdet tillsyn ägde rum nattetid och funne anställandet av en särskild yttre nattvakt bereda största tryggheten härutinnan. Styrelsen hade sålunda uppfört lön till en nattvakt utöver vad som å 1919 års stat beräknats.

*Tjänstefolks avlöning och kosthåll samt husmoderns vivre:*

Kostnaderna för detta ändamål ansåge styrelsen böra höjas från 3,000 till 4,500 kronor enligt nedanstående beräkningar:

|                              | Kontant lön | Värde å vivre | Summa    |
|------------------------------|-------------|---------------|----------|
| 1 husmoder .....             | — — —       | 547: 50       | 547: 50  |
| 1 kokerska .....             | 420: —      | 547: 50       | 967: 50  |
| 1 bagerska .....             | 420: —      | 547: 50       | 967: 50  |
| 1 tvätterska .....           | 420: —      | 547: 50       | 967: 50  |
| 1 köksbiträde .....          | 300: —      | 547: 50       | 907: 50  |
| tillfällig arbetskraft ..... | 142: 50     | — — —         | 142: 50  |
| Kronor                       | 1,762: 50   | 2,737: 50     | 4,500: — |

Värdet å vivret hade beräknats efter kronor 1: 50 per dag.

*Elevers kosthåll:*

Denna utgiftspost föresloge styrelsen böra höjas från kronor 36,500: — till kronor 65,700: —. Denna höjning betingades dels av det för år 1920 beräknade högre elevantalet, dels därav, att styrelsen ansett sig böra räkna med en till kronor 1: 50 förhöjd portionskostnad.

*Elevers beklädnad:*

Höjningen av denna post från kronor 12,000: — till kronor 36,000: — föranleddes dels av det ökade elevantalet och dels av de ytterligt stegrade priserna å tyger och beklädnadsper-edlar.

*Elevers sängkläder:*

Kostnaden härför hade i 1919 års stat beräknats till allenast kronor 300: —, beroende därpå, att Venngarn från sin förutvarande verksamhet som alkoholistanstalt vid dess start som uppfostringsanstalt innehade en då fullt tillräcklig säng-

klädesutredning. Emellertid torde såväl för underhåll av denna som — på grund av det för ifrågavarande år beräknade elevantalet — för nyanskaffning berörda kostnad böra höjas till 1,000 kronor.

*Renhållning, tvätt:*

Dessa utgiftsposter föresloges höjda från respektive 2,000 och 1,000 kronor till respektive 2,400 och 1,200 kronor. Som anledning därtill ville styrelsen framhålla dels det högre elevantalet, dels de höga materialprisen.

*Sjukvård, tandvård, elevbelöningar:*

Höjningen av dessa poster betingades jämväl av det beräknade högre elevantalet.

*Kostnader för definitivt och villkorligt utskrivna elever etc.:*

För detta ändamål hade i 1919 års statförslag medel ej beräknats, beroende på att någon utskrivning från Venngarn under nämnda år ej ansetts komma att äga rum. Under år 1920 torde emellertid ett flertal utskrivningar komma att ske, varför styrelsen under ovanstående titel i beräkningen uppfört en summa av 3,000 kronor eller lika belopp, som för år 1918 för samma ändamål beräknats å Bona.

*Avgående elevers utrustning:*

Härtill hade ej heller några medel uppförts i 1919 års statförslag. För år 1920 hade styrelsen för ändamålet upptagit kronor 22,750: —, beräknat — efter samma grunder som å Bona — till beklädnad åt 65 utskrivna eller å kronor 350: — per elev.

*Allmänna omkostnader etc.:*

Denna utgiftspost hade med hänsyn till rådande dyrtid för år 1920 uppförts med ett belopp, som med 1,490 kronor överstege den för samma ändamål för år 1919 beräknade summan.

*Direktörens representationspenningar:*

I betraktande av den representationsskyldighet, som i hög grad måste påvåla direktören å en sådan på långt avstånd från hotell och gästgivaregård belägen anstalt som Venngarn, där en mängd personer i studiesyfte eller eljest besökte anstalten, hade styrelsen ansett skäligt föreslå, att 300 kronor måtte tillerkännas direktören såsom representationsmedel.

*Till inköp av förråd av beklädnad etc.:*

Styrelsen hade slutligen ansett sig böra för Venngarnsanstalten — i överensstämmelse med vad som visat sig erforderligt för Bonaanstalten — beräkna ett särskilt belopp såsom rörelsekapital. Nödvändigheten att upplägga förråd av särskilt beklädnadsmaterialier samt den omständigheten, att koks och annat erforderligt bränsle måste anskaffas och likvideras för hel bränsleperiod, hade sålunda föranlett styrelsen att framhålla behovet av att en summa av 20,000 kronor måtte utöver förutnämnda för löpande årets behov nödvändiga anslag anvisas å förslagsanslaget till elevers kost och beklädnad m. m.

*Beräknat avdrag på grund av nettointkomst av anstaltens jordbruk:*

På grund av den billigare arbetskraft, som, sedan flertalet statkarlstjänster indragits, genom eleverna tillförts jordbruket, samt med tanke jämväl på den högre avkastningsförmåga, gården kunde anses böra äga under ifrågavarande år, trodde

sig styrelsen kunna räkna med en från 11,500 kronor för år 1919 till 15,000 kronor förhöjd nettoinkomst av lantbruket.

Till kost och beklädnad åt å anstalten intagna elever m. m. skulle enligt styrelsens beräkning sålunda erfordras ett förslagsanslag av 200,000 kronor för år 1920.

De tvångsuppfostringssakkunniga beräkna, att, därest deras förslag till sådan provisorisk utvidgning av Venngarnsanstalten, att denna skulle kunna mottaga 200 elever, bleve genomfört, nu forevarande anslag skulle behöva för år 1920 sättas till ett belopp, som med 125,000 kronor överstiger det av Venngarnsstyrelsen föreslagna å 200,000 kronor eller således till 325,000 kronor. Någon utförligare beräkning, utvisande hur de sakkunniga kommit till detta belopp, framlägga de sakkunniga ej i sitt betänkande i annan mån än att de beträffande det ökade behov av nattvakter och extra förmän, som utvidgningen skulle medföra, anföra följande:

För elevernas tillsyn nattetid erfordrades med hänsyn till de provisoriska förlägningsanordningarna, utöver redan anställda 3 nattvakter, ytterligare 3 personer för dylik tjänstgöring.

I vad mån behov av extra förmän komme att göra sig gällande vid Venngarnsanstalten läte sig nu icke avgöra. I varje fall syntes rätt för Kungl. Maj:t böra av riksdagen utverkas att efter framställning av anstaltens styrelse medgiva anställning, vid därav uppkommet behov, av dylika extra befattningshavare på sätt förut ägt rum vid Bonaanstalten. De för Bonaanstalten gällande bestämmelser angående hyresersättning och vedanslag till förmän, extra förmän och nattvakter borde givetvis utsträckas att gälla även beträffande de vid Venngarn anställda motsvarande befattningshavare.

De sakkunniga hava hemställt, att de av dem föreslagna byggnadsarbetena måtte komma till utförande fortast möjligt under år 1919. Utgående från att med anledning härav Bona- och Venngarnsanstalterna skola bliva satta i tillfälle att redan under senare delen av innevarande år mottaga ett väsentligt ökat antal elever, hava de sakkunniga beräknat, att å 1919 års tilläggsstat skulle behöva äskas dels till beredande av avlöningar till ökat antal befattningshavare vid båda dessa anstalter ett belopp av tillhopa 10,000 kronor dels ock till bestridande av ökade driftskostnader i övrigt vid samma anstalter 50,000 kronor, därav 10,000 kronor för Bonaanstalten och 40,000 kronor vid Venngarnsanstalten.

*Tvångsupp-  
fostringssak-  
kunniga.*

**C) Ökade  
driftkost-  
nadsanslag  
beträffande  
Bona- och  
Venngarns-  
anstalterna  
för år 1919.**

D) Drift-  
kostnads-  
anslag för  
den före-  
slagna nya  
anstalten vid  
Bäckaskog.  
Erforderlig  
personal.

Beträffande driftkostnadsanslagen för den föreslagna nya anstalten vid Bäckaskog och dess organisation tillsvidare hava de sakkunniga i sitt betänkande av den 8 mars 1919 uttalat följande:

»Vad därefter angår den förvaltnings- och uppfostrarepersonal, som behöver anställas vid Bäckaskogsanstalten med den omfattning, som den tillsvidare efter ovanstående förslag skulle erhålla, erfordras givetvis omedelbart efter Bäckaskogs övergång till statsverkets egen disposition för ledningen av den stora domänens skötsel en skicklig och erfaren jordbruksförvaltare, som redan från början förstår att, med behörigt iakttagande av sin uppgift som fostrare, på ett rationellt sätt utnyttja egendomens resurser. Vidare erfordras en bokhållare, som är räkenskapsförare och uppbördsman.

Båda dessa befattningshavare synas tillsvidare lämpligen böra avlönas av medel, som inflyta genom jordbrukets avkastning.

Beträffande de avlöningsförmåner, som skulle utgå till ifrågavarande befattningshavare, synes det de sakkunniga önskvärt, att dessa avlöningsförmåner bestämdes av Kungl. Maj:t efter förslag av den styrelse, som kommer att handhava högsta ledningen av Bäckaskogsanstalten. Avlöningsförmånerna för erforderligt antal lagstadda tjänare skulle, i enlighet med den befogenhet, som jämlikt stadgan för Bona- och Venngarnsanstalterna tillkommer dessas styrelse, bestämmas av Bäckaskogsanstaltens styrelse.

För vården och tillsynen av de å sistberörda anstalt intagna elever erfordras emellertid några befattningshavare, vilka borde uppföras å en för densamma upprättad lönestat, därvid i tillämpliga delar de på extra stat upptagna avlöningarna till befattningshavarna vid Venngarnsanstalten borde tjäna till föredöme.

De sakkunniga hava tänkt sig, att under år 1920 endast följande befattningshavare å lönestat skulle vid Bäckaskog erfordras, nämligen 1 lärare, tillika avdelningsföreståndare, samt 3 förmän med förordnande såsom gruppledare, av vilka två skulle vara jordbrukssakkunniga och ledare för de till Lilla Bäckaskog och husen nr III, VII och IX förlagda elevgrupperna samt en förestå trädgården och omhändervärderna de i trädgårdsmästarebostaden förlagda och under honom arbetande eleverna.

Till biträden åt gruppledarna skulle i mån av behov — i den ordning, som är bestämd för Bonaanstalten — antagas extra förmän och nattvakter, avlönade å det driftanslag, som kan komma att anvisas för Bäckaskogsanstalten.

Läraren, tillika avdelningsföreståndare, skulle efter styrelsens närmare bestämmande meddela eleverna teoretisk undervisning i den utsträckning, som befunnas nödig, och även sörja för elevernas lämpliga sysselsättande och förströelse under fritiden.

Okonfirmerade elever skulle icke sändas till Bäckaskog, innan ännu blivit sörjt för religionsvården. Då Kiaby kyrka ligger i Bäckaskogs närhet, kunna eleverna tillsvidare deltaga i gudstjänsterna därstädes. För anordnande av föredrag och bildande förströelse för eleverna böra medel få utgå av anstaltens driftsanslag. Såsom lokal härför lämpa sig de i slottet belägna rum, som äro avsedda att bliva skolsalar.

Till avlöningar åt de å lönestat uppförda befattningshavare skulle enligt förut angivna grunder för år räknat erfordras

|                                                                   |                           |
|-------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| till 1 lärare, tillika avdelningsföreståndare, såsom arvode ..... | kronor 2,600: --          |
| därav 1,000 kronor skulle motsvara tjänstgöringspenningar,        |                           |
| till 1 förman med förordnande såsom gruppleddare .....            | » 1,475: --               |
| » 2 d:o .....                                                     | » 2,950: --               |
|                                                                   | tillhopa kronor 7,025: -- |

För nio månader skulle alltså till avlöning behövas 5,268 kronor 75 öre, vilket belopp torde böra avrundas till närmast högre tiotal eller till 5,270 kronor.

Lärarens pensionsförhållanden torde böra ordnas efter samma grunder som för de å Bona anställda, vilka äro delaktiga i folkskollärarnas pensionsinrättning.

I det föregående har föreslagits, att till Bäckaskog skulle tillsvidare överflyttas endast sådana elever, som förut under någon tid varit intagna å Bonaanstalten och där befunnits lämpade för fortsatt fostran och utbildning i de friare former, som måste givas åt livet på Bäckaskog med de där planerade första, mera provisoriska anordningarna. Vid sådant förhållande synes det de sakkunniga såsom den naturligaste och för samverkan mellan anstalterna lämpligaste utvägen att ordna den högsta ledningen av Bäckaskog-anstalten på sådant sätt, att Bonastyrelsen tillsvidare fungerar såsom styrelse även för Bäckaskogsanstalten. Visserligen äro de båda anstalterna belägna på stort avstånd från varandra, men tvivelsutan skulle förordnandet av en särskild styrelse för Bäckaskogsanstalten, innan ännu frågan om sättet för skilda anstaltsstyrelsens organisation för bevarande av nödig samverkan och kontinuitet i uppfostringsverksamheten blivit prövad, vålla större olägenheter än de, som skulle förorsakas av avståndet mellan anstalterna. I enlighet med det åt de sakkunniga givna uppdrag skall av dem verkställas utredning och avgivas förslag beträffande organisationen av anstaltnas överledning. Detta ärende har emellertid icke ännu hunnit av de sakkunniga upptagas till behandling och torde icke kunna slutligt prövas, förrän spørgsmålet om anstaltnas antal, läge, storlek och inbördes förhållande till varandra blivit närmare undersökt.

Bäckaskogs-  
anstaltens  
överledning.

Enligt vad de sakkunniga förspott, har Venngarnsanstaltens ställande under Bonastyrelsen visat sig vara en välbetänkt anordning under organisationstiden, då styrelsesammanträden ofta påkallats och vid dessa ärenden kunnat behandlas och avgöras såväl när de berört båda anstalterna som när de uteslutande berört endera anstalten. I regel hava de båda anstaltnas direktörer varit närvarande vid sammanträdena och föredragit ärendena alltefter de avsett den ena eller andra anstalten. Dubbelarbete har därigenom undvikits och framför allt har samverkan och enhetlighet vunnits. Ärenden beträffande Bäckaskog kunna enligt de sakkunnigas förmenande tillsvidare föredragas inför den för de tre anstalterna gemensamma styrelsen av Bonadirektören, som jämväl synes böra — intill dess Bäckaskogsanstalten kräver sin särskilda föreståndare — fungera såsom dess tillsyningsman.

Överinseende över anstalten vid Bäckaskog torde böra utövas av Konungens befallningshavande i Kristianstads län i enlighet med de bestämmelser, som gälla beträffande Bona- och Venngarnsanstalterna, av vilka den förre är ställd under in-seende och kontroll av Konungens befallningshavande i Östergötlands län och den senare av motsvarande myndighet i Stockholms län.

Över-  
inseende.

Inventarie-  
kostnader.

För den nya verksamheten vid Bäckaskog behöver vidare anskaffas *inventarier*, såsom

|                                                                                                                         |        |          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----------|
| 50 stycken sängar jämte sängutredningspersedlar (ett antal beräknade för sjuka elever, ogift personal och såsom reserv) | kronor | 7,500: — |
| möbler till 15 rum                                                                                                      | »      | 4,500: — |
| matsals- och köksutredning                                                                                              | »      | 4,000: — |
| stolar och bord m. m. till samlingssal                                                                                  | »      | 1,000: — |
| skolrumsmöbler och undervisningsmateriel                                                                                | »      | 3,000: — |
| verktyg                                                                                                                 | »      | 1,000: — |
| möbler till expeditiönsrum                                                                                              | »      | 2,000: — |
| dito » gästrum (styrelsens ledamöter m. fl.)                                                                            | »      | 2,000: — |
| diverse och oförutsett                                                                                                  | »      | 2,000: — |

tillhoppa kronor 27,000: —.

Driftkost-  
nader.

Vad slutligen angår *driftkostnader*, d. v. s. utgifter för kost och beklädnad åt elever m. m., hava dessa för ett år beräknats sålunda efter ett antal av 36 elever:

|                                                                        |        |           |
|------------------------------------------------------------------------|--------|-----------|
| elevers kosthåll à 1.50 per dagportion                                 | kronor | 19,710: — |
| » beklädnad à 300 kronor per elev                                      | »      | 10,800: — |
| eldning och belysning (härin inbegripet årsavgift för elektriskt ljus) | »      | 5,000: —  |
| renhållning och tvätt                                                  | »      | 1,000: —  |
| sjukvård och läkareackord                                              | »      | 1,000: —  |
| elevbelöningar                                                         | »      | 500: —    |
| styrelsens och tillsyningsmannens resekostnader                        | »      | 3,000: —  |
| 2 extra förmän                                                         | »      | 2,000: —  |
| 1 nattvakt                                                             | »      | 1,200: —  |
| beklädnadsersättningar åt förmän                                       | »      | 500: —    |
| avlöning och vivre åt tjänstefolk för mattillredning m. m.             | »      | 2,500: —  |
| allmänna omkostnader                                                   | »      | 3,790: —  |

tillhoppa kronor 51,000: —.

Om den nya anstalten antages komma att begynna sin verksamhet omkring den 1 april 1920, skulle alltså för 9 månader erfordras 38,000 kronor.

Större delen av erforderligt bränsle beräknas lämnad från egendomen. Kostnaden för elevers utskrivning (utrustning, resor m. m.) samt för tillsyn å elever m. m., tandvård och dylikt har icke här upptagits, då dels utskrivning direkt från Bäckaskog under år 1920 endast undantagsvis torde ifrågakomma och kostnaderna i dessa undantagsfall torde kunna bestridas från Bona, dels bör tillses, att elever, som på ett eller annat sätt behöva specialvård, icke överflyttas till Bäckaskog. Likaledes hava icke upptagits en del andra poster, som förekomma i anslagsberäkningar för Bona- och Vennngarnsanstalterna, då vissa behov vid Bäckaskog täckas genom sådana nyanskaffningar, vilka skulle äga rum med anlitande av det ovan upptagna inventarieanslaget.

Vid beräkning av anslag till elevernas kost och beklädnad m. m. har beträffande Bona- och Vennngarnsanstalterna iakttagits, att vad som ansetts kunna komma att inflyta genom jordbruks- och arbetsdrift avdragits å utgiftsbeloppets slutsumma.

Att nu beräkna den inkomst, som under år 1920 kan bli disponibel, möter givetvis stora svårigheter, särskilt med hänsyn därtill, att icke på förhand kan avgöras vad som av inkomsten bör inestå i rörelsen såsom driftkapital. Därest emellertid, enligt de sakkunnigas förslag medel anvisas till inlösen av ineliggande jordbruksprodukter vid Bäckaskogs överlämnande till statsverkets disposition samt till rörelsekapital, vill det synas de sakkunniga, som om därmed tillsvicare erforderligt rörelsekapital funnes för handen, och att alltså egendomens avkastning under år 1920 skulle till större delen kunna tagas i anspråk till elevernas underhåll. Med hänsyn till den minskning av kostnaden för egendomens skötsel, som utnyttjandet av elevernas arbetskraft måste medföra, borde nettoavkastningen för år kunna, under förutsättning av normala väderleksförhållanden och att i övrigt oförutsedda omständigheter icke nedsätta driftresultatet, beräknas till 30,000 kronor och 20,000 kronor bli disponibla till bestridande av utgifter för anstalten.

Till kost och beklädnad åt de vid statens uppfostringsanstalt å Bäckaskog intagna elever med mera skulle alltså behöva för år 1920 å extra stat anvisas ett förslagsanslag av 18,000 kronor.

I det föregående har lämnats uppgift och utredning rörande de olika anslag, som skulle erfordras, därest det vid prövningen av de sakkunnigas hittills avgivna förslag skulle befinnas lämpligt att, trots den därav föranledda högre kostnaden, dispositionsrätten över Bäckaskog förvärvades redan den 1 november 1919. För sådant fall torde de anslag, som härför erfordras, böra äskas å 1919 års tilläggsstat.»

I det föregående har jag tillsvicare gått förbi ett par betydelsefulla spörsmål, vilkas besvarande äro av primär betydelse för ett ställningstagande till viktiga delar av de av de tvångsuppfostringsakunniga framlagda särskilda förslagen. De spörsmål jag därvid syftar på äro dels frågan om Vengarnsanstalten bör ombildas till en permanent statlig uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare, dels ock frågan om behovet för uppfostringsanstalter av nu förevarande slag av särskilda gymnastikbyggnader.

IV) Bör Vengarnsanstalten ombildas till en uppfostringsanstalt av permanent natur?

Vad först angår frågan om lämpligheten och nödvändigheten av Vengarnsanstaltens förvandlande till en uppfostringsanstalt av permanent natur, vill jag, med avseende å det provisoriska användande av denna anstalt som uppfostringsanstalt, som genomfördes förra året, till en början påminna därom, att, när det då gällde att hastigt finna medel till avhjälpande av den inträdda stora platsbristen i fråga om vården av minderåriga manliga förbrytare, valet i huvudsak stod mellan tvenne förslag, vilka båda i sig innefattade ett användande på ett eller annat sätt av den dåvarande statserkända alkoholistanstalten å Salbohed. Det ena förslaget avsåg förändrande av Salbohedsanstalten till en statlig provisorisk uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare. Det andra — det av Kungl. Maj:t i förut berörda proposition nr 338

Kungl. Maj:ts proposition den 23 april 1918.

för 1918 års lagtima riksdag framlagda och av denua godkända förslaget — utmynnade som förut nämnts i ett apterande av statens dåvarande alkoholistansalt vid Venngarn till provisorisk uppfostringsanstalt samt inrättande å Salbohed av en, likaledes provisorisk, statlig vårdanstalt för alkoholister. Vid frågans anmälan i statsrådet den 23 april 1918 förklarade jag mig icke tveka att vid valet mellan de båda alternativen giva ett obetingat företräde åt detta sistnämnda förslag. Jag för-  
anleddes att intaga denna ståndpunkt av flera skäl, av vilka vart och ett syntes mig vara av den betydelse, att det ensamt för sig verkade avgörande. Detta förslag vore det enda, som vore ägnat att bringa någorlunda *tillräcklig* hjälp mot den rådande platsbristen, det vore vidare det enda, genom vars förverkligande dylik hjälp kunde åstadkommas *utan dröjsmål*, och det vore slutligen *ojämförligt billigare* än det andra förslaget. Jag framhöll vidare, att den av mig sålunda förordade förflyttningen tillsvidare av den statliga alkoholistvårdande verksamheten från den väl utrustade anstalt, dit den så nyligen blivit förlagd, till en i vissa avseenden mindre ändamålsenlig plats visserligen vore i och för sig föga tilltalande. Det vore också först efter det att alla de andra vägar, vilkas beträdande föreslagits för att komma ut ur det dåvarande oöfterrättlighetstillståndet, visat sig antingen icke alls framkomliga eller ock i allt fall den sålunda föreslagna avgjort underlägsna, som jag, i fullt samförstånd med chefen för civildepartementet, stannat vid den förordade utvägen.

1918 års lag-  
tima riksdag.

I den skrivelse, i vilken riksdagen hos Kungl. Maj:t anmälde, att propositionen blivit av riksdagen godkänd, hette det, att riksdagen visserligen, i likhet med mig, icke kunnat undgå att finna det i och för sig föga tilltalande att förflytta den statliga alkoholistvårdande verksamheten från Venngarn till Salbohed. Då det emellertid oavvisligen gällde att finna en utväg att på ett så snabbt och effektivt sätt som möjligt afhjälpa den rådande bristen på anstaltsplatser för minderåriga förbrytare, måste enligt riksdagens förmenande det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget anses vara det, som med minsta dröjsmål och på bästa möjliga sätt ledde till det föresatta målet. Toges därjämte i betraktande det förhållande, att på grund av gällande restriktioner i fråga om utskänkning och utminuteri av spritdrycker — vilka med sannolikhet komme att bestå avsevärd tid framåt — alkoholistanstalternas klientel minskats i så avsevärd grad, att platsutrymmet för manliga patienter å statsanstalt och av staten erkända anstalter för det dåvarande vore mer än tre gånger så stort som platsbehovet, måste förefintliga betänkligheter mot

den föreslagna förflyttningen av statens alkoholistanstalt vika, särskilt då åtgärden i fråga vore förestavad av ett allmänt intresse av största vikt och dessutom vore avsedd att vara av allenast provisorisk art. På grund av det anförda och då slutligen Kungl. Maj:ts förslag visat sig vara det jämväl ur ekonomisk synpunkt fördelaktigaste, ansåge sig riksdagen böra bifalla detsamma.

Beträffande frågan om Venngarnsanstaltens ombildning till en *permanent* uppfostringsanstalt för minderåriga förbrytare yttra nu de tvångsuppfostringssakkunniga i sitt betänkaude den 31 januari 1919:

*Tvångsupp-  
fostringsak-  
kunniga.*

Vid övervägande av detta spörsmål hade noga beaktats de skäl, som vore avgörande för Venngarns *provisoriska* upplåtande till anstalt av sådan art. Då de sakkunniga emellertid på grunder, som förut närmare angivits, kommit till den uppfattningen, att det härvidlag icke vore till fyllest med ett provisorium, utan att Venngarnsanstaltens omändring till allmän uppfostringsanstalt måste bli en permanent karaktär, hade av de sakkunniga diskuterats de betingelser, varunder detta med hänsyn till alkoholistvården skulle kunna ske.

Bland de sakkunniga hade därvidlag å ena sidan gjorts gällande den uppfattningen, att man, med hänsyn till de nu genomförda restriktionerna i fråga om försäljning och utskänkning av spritdrycker, för framtiden icke skulle behöva räkna med tvångsinternering av alkoholister i sådan utsträckning, att det bleve behov av något större antal platser å statsanstalt för alkoholister.

Från annan sida hade med anledning härav påpekats, att statens provisoriska alkoholistanstalt å Salbohed redan vore fylld och att den av allt att döma på användning av surrogat för spritdrycker och lönnbränning beroende ökningen i alkoholmissbruket, varom den senaste tidens stegring i fylleriförseelserna oförtydligt vittnade, också, åtminstone vad Stockholms stad beträffade, givit sig till känna uti ökat antal framställningar om tvångsinternering av alkoholister. Därtill komme, att riksdagen begärt en utvidgning av lagen om behandling av alkoholister därhän, att den komme att omfatta även sådana åt dryckenskap hemfallna personer, som upprepade gånger blivit dömda för fylleri, en utvidgning av ifrågavarande lags tillämplighetsområde, som givetvis komme att medföra ett än mer ökat behov av platser för tvångsinternerade alkoholister. Vidare erinrades därom, att de sakkunniga för uppgörande av förslag till statsanstalt för alkoholister även tagit möjligheten av att förlägga densamma till Salbohed under övervägande, men därvid kommit till det resultat, att denna plats icke lämpade sig för ändamålet. Då det sålunda icke kunde vara skäl att å Salbohed göra de utvidgningar för en ökning av den statliga alkoholistvårdens kapacitet, som vore ofrånkomliga, bleve det — hade det från samma sida framhållits — nödvändigt, att det å lämplig plats anordnades en ny alkoholistanstalt, därest Venngarn icke åter för sådant ändamål kunde få tagas i bruk. Med hänsyn därtill, att det nuvarande provisoriet å Venngarn, därest denna anstalt icke skulle övergå i en permanent anstalt för minderåriga lagöverträdare, i allt fall på grund av förhållandenas tvingande natur måste komma att sträcka sig över ett avsevärt antal år, kunde det därför till och med bli till fördel för alkoholistvården, om det nu bestämdes, att alkoholistanstalten icke skulle

återflyttas till Venngarn, då detta av förut anförda skäl skulle göra det nödvändigt att omedelbart igångsätta utredning om anordnandet av ny alkoholanstalt i stället för den nuvarande provisoriska å Salbohed.

Resultatet av diskussionen i denna fråga hade blivit, att de sakkunniga kommit till full enighet därom, att främjandet av den verksamhet för minderåriga lagöverträdare, vars behov de sakkunniga fått i uppdrag att tillgodose, icke borde ske på bekostnad av eller till men för ett arbete, som måste tillmätas en sådan betydelse för samhället som alkoholistvården, så mycket mera som alkoholmissbruk med därav följande brist på omvårdnad och moralisk fostran av barnen måste anses såsom en ingalunda oväsentligt bidragande orsak till ungdomsbrottsligheten. Ehuru de sakkunniga hölle före, att frågan om alkoholistvårdens behöriga tillgodoseende låge utanför deras uppdrag, ansågo de sig dock böra göra det uttalandet, att för ett förslag, som skulle innebära avstängandet av möjligheten att åter förlägga den statliga vårdverksamheten i avseende å alkoholister till Venngarn, borde såsom ovillkorlig förutsättning uppställas den fordran, att en fullt likvärdig ersättning för Venngarn såsom alkoholanstalt erhöles.

Att Venngarnsanstalten såväl med hänsyn till dess omfattande och med stora utvecklingsmöjligheter försedda jordbruk som ock på grund av dess läge och betingelser i övrigt, väl passade att utbyggas för ett större antal elever än som nu kunde där mottagas, därom hade icke någon meningsskiljaktighet rått bland de sakkunniga. De hade fastmera kommit till den uppfattning, att för ett kraftigare utnyttjande av Venngarns alla resurser, vilket ju särskilt under nu rådande förhållande vore av stor ekonomisk betydelse, ifrågavarande egendom än bättre lämpade sig såsom förläggningsort för en anstalt, avsedd för ungdomsbrottslingar, för vilkas omhändertagande, såsom redan visats, ett betydande platsantal omedelbart erfordrades och vilkas arbetskraft kunde å Venngarn genast tillgodogöras.

Uppenbart vore också, att betydande kostnader kunde inbesparas genom att under nu rådande förhållanden å byggnadsverksamhetens område utbygga Venngarn till en uppfostringsanstalt för omkring 200 elever. De sakkunniga hade därför icke kunnat annat än finna, att det även ur statsfinansiell synpunkt vore en fördel att så gott som omedelbart kunna tillgodogöra sig de utvecklingsmöjligheter, som Venngarnsanstalten erbjöde för tillgodoseendet av platsbehovet för minderåriga förbrytare. Därmed undginge man att med nuvarande exceptionellt höga byggnadskostnader uppföra å annan plats en hel del byggnader, vilka redan funnes å Venngarn, såsom bostäder för befattningshavare, administrationslokaler, ekonomihus m. m.

På grund av vad sålunda anförts föreslago de sakkunniga, att till 1919 års riksdag måtte avlåtas förslag om dess medgivande till att *den till Venngarn tillsevärdare förlagda allmänna uppfostringsanstaltens karaktär av provisorium finge upphöra och där upprättas en permanent anstalt av angiven art.*

Över tvångsuppfostringssakkunnigas förslag i nu förevarande del hava yttranden avgivits dels av den för Bona- och Venngarnsanstalterna

gemensamma styrelsen i dess förutnämnda den 24 februari 1919 angivna utlåtande, dels ock, efter hörandet av styrelsen för statens vårdanstalt för alkoholister å Salbohed, den 25 februari 1919 av socialstyrelsen.

Styrelsen för Bona- och Venngarnsanstalterna ansluter sig till förslaget, att den till Venngarn tills vidare förlagda allmänna uppfostringsanstaltens karaktär av provisorium måtte upphöra och där upprättas en permanent anstalt av angiven art. Styrelsen säger sig göra detta med hänsyn dels till den redan hittills vunna erfarenheten rörande Venngarns otvivelaktiga lämplighet såsom plats för en uppfostringsanstalt, dels ock till den omständigheten, att Venngarn med dess stora utvecklingsmöjligheter kunde tillförsäkra uppfostring-verksamheten ett rätt avsevärt utökat platsutrymme för minderåriga förbrytare utöver det nu förefintliga.

*Styrelsen för  
Bona och  
Venngarns-  
anstalterna.*

Även styrelsen för statens vårdanstalt för alkoholister å Salbohed förenar sig med dem, som anse, att Venngarnsanstalten bör förvandlas till en permanent uppfostringsanstalt. Den gör detta dock endast under vissa förutsättningar, på sätt framgår av följande referat av dess den 19 februari 1919 i ärendet avgivna utlåtande:

*Styrelsen för  
statens vård-  
anstalt för  
alkoholister å  
Salbohed.*

I de utlåtanden, som styrelsen under föregående är avgivit i samband med frågan om Venngarns upplåtande till provisorisk uppfostringsanstalt och Salboheds anordnande som provisorisk vårdanstalt för alkoholister, hade styrelsen uttalat allvarliga betänkligheter mot avbrytandet av den så nyligen påbörjade alkoholistvården vid Venngarn. Dessa betänkligheter hade haft sin grund dels däruti, att ett sådant provisorium i och för sig medförde stora vanskligheter för alkoholistvården, dels däri, att det låge nära till hands att förmoda, att provisoriet skulle bli av långvarig natur eller rent av övergå till att bli permanent, varigenom alkoholistvården skulle för lång tid eller till och med för alltid berövas den anstalt, som uppförts direkt för densamma och i det väsentliga väl motsvarade sitt ändamål, dels ock däruti, att Salbohed, som visserligen av de då till buds stående varit den anstalt, som för ett provisoriskt anordnande av alkoholistvården erbjudit de största möjligheterna, likväl vore behäftat med en del brister, som gjorde platsen olämplig som förläggningssort för en större och permanent statlig alkoholistvårdanstalt.

Styrelsen hade sedan dess ej haft anledning att frångå sin uppfattning angående Salbohed och hade, då denna anstalt på grund av ökad tillströmning av vårdbehövande redan vore överbelagd, känt stor avsaknad efter det rymliga och välordnade Venngarn. Samtidigt därmed, att behovet av provisoriets upphävande växte, funne styrelsen genom det föreliggande förslaget sina farhågor beträffande dispositionen av Venngarn på väg att besannas.

Då emellertid den av tvångsuppfostringssakkunniga förebragta utredningen gäve vid handen, att Venngarns anlåtande och utbyggande vore den enda möjligheten för en snabb och tillfredsställande lösning av frågan om beredande av tillräckligt antal platser för tvångsuppfostran, hade styrelsen ej velat avstyrka detta

förslags förverkligande, under förutsättning att åtgärder omedelbart vidtoges för anordnande snarast möjligt av en med Venngarn likvärdig anstalt för alkoholistvården. Styrelsen hölle nämligen före, att det vore till skada för alkoholistvården att någon längre tid behöva arbeta vid en provisorisk anstalt, och att det skulle draga för långt ut på tiden att uppehålla provisoriet, till dess så stort antal andra platser disponerades för tvångsuppfostringsändamål, att Venngarn kunde återställas till alkoholistvården. Då det vore angeläget, att en sådan anstalt snarast komme till stånd på grund av det ökade antal vårdbehövande, som redan förefunnos, och än mer, därest en ifrågasatt utvidgning av lagen om behandling av alkoholister, så att denna komme att omfatta även sådana åt dryckenskap hemfallna personer, som upprepade gånger dömts för fylleri, bleve en verklighet, torde det vara förmanligare att med avstående från Venngarn omedelbart få vidtaga åtgärder för upprättandet av en ny anstalt för alkoholistvård.

Därvid ville styrelsen anföra, att kostnaderna för anordnandet av en permanent uppfostringsanstalt vid Venngarn ej betingade endast de summor, som upptoges i tvångsuppfostringsakkunnigas förslag, utan därutöver den summa, som åtginge för att anordna en med Venngarn likvärdig anstalt för statens alkoholistvård. Venngarns anordnande på sin tid hade betingat en summa av något över 400.000 kronor, därav 80.000 till inventarier, och en likvärdig anstalt torde med nuvarande pris ej kunna anordnas för mindre än 1 miljon kronor. Därför borde en utgift för staten på denna summa för upprättande av en ny alkoholistvårdanstalt tagas med i beräkningen och beviljas i samband med beslut angående anordnande av Venngarn som permanent uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare.

Styrelsen hade alltså för sin del intet att erinra emot, att vid Venngarn anordnades en permanent uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare, under förutsättning att i samband med beviljande av anslag därtill anslag även beviljades till uppförande av en ny med Venngarn likvärdig statlig alkoholistvårdsanstalt med ovan angivna belopp och att därav för arbetenas påbörjande omedelbart anvisades ett belopp av 400.000 kronor, motsvarande ungefärliga kostnaden för den nuvarande under billigare kostnadsförhållanden uppförda anstalten å Venngarn.

Tillika finge styrelsen hemställa, att styrelsen erhöle uppdrag att omedelbart vidtaga åtgärder för att till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag angående upprättandet av en permanent statlig alkoholistvårdsanstalt samt att för utredningen erforderligt belopp ställdes till styrelsens förfogande.

Reservanter  
inom Salbo-  
hedsstyrelsen.  
a) A Petré.

Detta Salbohedsstyrelsens utlåtande har icke omfattats av styrelsens samtliga medlemmar. En styrelseledamot (t. f. överinspektören A. Petré) har dock varit skiljaktig allenast så till vida, att han anmält en avvikande mening beträffande styrelsens beslut att hos Kungl. Maj:t begära, att styrelsen måtte få i uppdrag att uppgöra förslag till ny statsanstalt för alkoholister. Sin ståndpunkt i denna del utvecklar reservanten på följande sätt:

Av Kungl. Maj:t hade socialstyrelsen erhållit i uppdrag att verkställa tvenne av riksdagen (år 1917 resp. 1918) begärda utredningar rörande alkoholistvården, nämligen dels utredning i fråga om lämpliga åtgärder för beredande av möjlighet

till tvångsinternering av alkoholister av båda könen, behäftade med smittosam sjukdom, samt till särskild vård av oförbätterliga kvinnliga alkoholister, och dels utredning, huruvida icke lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister lämpligen kunde utsträckas att omfatta jämväl dem, som vore hemfallna åt dryckenskap och upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri. Då en fullständig utredning av dessa frågor — för vilka socialstyrelsen med nådigt tillstånd tillkallat särskilda sakkunniga — även förutsatte uppgörandet av en plan för anstaltsväsendets i fråga ordnande, komme i själva verket den utredning styrelsen begärt att få åt sig uppdragen att bliva en del av de mera omfattande utredningar Kungl Maj:t på grund av riksdagskrivelser redan uppdragit åt socialstyrelsen. På grund härav kunde reservanten icke biträda den av styrelsemajoriteten i nu förevarande avseende gjorda hemställan.

Övriga reservanter (ordföranden, landshövdingen M. Sahlin och b) *M. Sahlin*  
härardshövdingen J. Linders) avstyrka förslaget om Venngarnsanstaltens och *J. Linders*.  
förvandling till en permanent uppfostringsanstalt. Till stöd härför anföra de i huvudsak följande:

Enligt reservanternas förmenande vore det angeläget, att statens vårdanstalt för alkoholister så snart ske kunde åter finge taga den för densamma avsedda egendom i användning.

Anledningen till att frågan om definitivt upplåtande av Venngarn till uppfostringsanstalt nu uppkommit vore, att tvångsuppfostringssakkunniga ej sett annan utväg att avhjälpa bristen på platser för minderåriga förbrytare än att vid Venngarn göra vissa provisoriska anordningar, som jämväl skulle kunna ingå i ett system för Venngarns fortsatta utbyggande till uppfostringsanstalt.

Vid de sakkunnigas bevisning om nödvändigheten att taga detta steg syntes det reservanterna böra erinras därom, att — fränsett det tidigare utdömda Medeviprojektet — någon utredning icke gjorts om möjligheten av att för statens uppfostringsanstalt inköpa någon enskild egendom försedd med åbyggnader, som utan större svårigheter kunnat apteras till anstalt. Reservanterna ansåge sig så mycket hellre böra framföra detta, som en dylik åtgärd kanhända bleve den enda utvägen att snabbt åstadkomma en ny statsanstalt för alkoholister, om Venngarn frändroges denna sin uppgift.

Krävde emellertid nödvändigheten, att provisoriska anordningar gjordes vid Venngarn för ett ökat utrymme åt minderåriga förbrytare och att härom beslutades redan vid innevarande års riksdag, behövde detta ej ovillkorligen utmynna i. att alkoholistanstalten definitivt förflyttades. Dessa anordningar kunde säkerligen göras på sådant sätt, att de icke bleve onyttiga för framtiden. Hade Venngarn stått till alkoholistvårdens förfogande denna dag, hade antalet intagna där sannolikt varit rätt betydande och antalet vårdbehövande alkoholister syntes vara i ökning. Med ifrågasatta ändringar i alkoholistlagen och då den enskilda alkoholistvård, på vilken man från början räknat, numera icke vore förhanden, torde behövas ökat antal platser å statens alkoholistanstalt och de ändringar, som vore ifrågasatta att göras vid Venngarn, kunde således komma till användning även för alkoholistvården, så vitt de avsåge anskaffande av ökade ekonomiutrymmen, logement och personalbostäder. Vissa jämkningar i de uppgjorde förslagen i sådant syfte torde ej vara uteslutna.

De sakkunniga antydde, att det t. o. m. skulle vara fördelaktigt för alkoholistvården, att beslut nu fattades om ett upphörande av provisoriet å Venngarn, då därmed tidigare kunde igångsättas en utredning om en ny alkoholistanstalt, eftersom Salbohed ej kunde godkännas. Frånsett att från alkoholistvårdens synpunkt möjligheten att bibehållas vid Venngarn vore en så värdefull faktor, att den kunde uppväga någon förlängning av provisoriet, vore det väl ej nödvändigt, att provisoriet därigenom behövde bliva så mycket längre. Vad som vore av vikt vore att så snart som möjligt avgjordes, vartill Venngarn skulle användas — till sitt ursprungliga ändamål eller icke. Om det vid innevarande års riksdag bekräftades, att den nuvarande uppfostringsanstalten vid Venngarn vore ett provisorium, som borde snarast möjligt försvinna, torde frågan om ordnande av annan uppfostringsanstalt ej behöva dröja stort längre än ordnande av en ny alkoholistanstalt, vilken fråga ännu icke ens upptagits till behandling, under det kommitterade redan haft under övertvägande olika platser för uppfostringsanstalter.

Att märka vore vid bedömande av denna fråga, att alkoholistanstaltens förläggning till Salbohed skett under så primitiva förhållanden att, även om provisoriet där bleve det kortast möjliga, ej obetydliga kostnader torde behöva nedläggas där för att tillgodose de mest oundgängliga behoven. Styrelsen torde inom kort vara nödsakad att taga denna fråga under övertvägande.

I likhet med styrelsens övriga ledamöter vore reservanterna övertygade därom att, om Venngarn skulle definitivt undandragas alkoholistvården, anordningar ofördröjligen borde vidtagas för att skapa en annan tillfredsställande anstalt. Vare sig Salbohed eller annan egendom därvid skulle utnyttjas, komme en dylik anstalt med nuvarande höga material- och arbetskostnader att kräva ett ansevärt belopp. En ny anstalt torde ej böra avses för mindre än 100 personer och dessutom bereda möjligheter för utvidgning, vadan, om ej särskilt många byggnader förut funnes å egendomen, byggnadskostnaden jämte utrustning väl ej kunde beräknas understiga 1.000,000 kronor.

Ur alkoholistvårdens synpunkt syntes det emellertid reservanterna obetingat bättre att vänta något år längre på ett säkert återvändande till statens alkoholistanstalt å Venngarn än att lita på än så lockande men ovissa utsikter att erhålla en likvärdig anstalt på annat håll.

*Socialstyrelsen.*

Socialstyrelsen anser sig icke böra motsätta sig de sakkunnigas förslag beträffande Venngarnsanstalten. Den yttrar härom:

I utlåtande den 16 april 1918 hade styrelsen utförligt motiverat sina starka betänkligheter mot att den statliga alkoholistvården skulle efter så kort tid som cirka ett och tre fjärdedels år berövas det för densamma upplåtna Venngarn och i stället förläggas till Salbohed. Då vad i sagda utlåtande därutinnan anförts alltjämt syntes äga giltighet och under den sedan dess gångna tiden ytterligare bekräftats, funne sig styrelsen kunna hänvisa till detta utlåtande.

Då emellertid vägande skäl till synes blivit anförda för att kungsgården i fråga numera måtte få behållas såsom anstalt för minderåriga förbrytare och varje förhoppning om en återflyttning dit av statsanstalten för vård av alkoholister inom den närmare framtiden synts utesluten, hade styrelsen i skrivelse den 23 januari 1919 hos Kungl. Maj:t hemställt om tillkallande av högst fyra sakkunniga att inom

styrelsen biträda med vissa utredningar rörande alkoholistvården inom landet, vilka utredningar bland annat avsåge frågan om inrättande av en ny, ändamålsenligare anordnad statsanstalt för vård av alkoholister. Med bifall till denna hemställan hade Kungl. Maj:t genom beslut den 7 februari 1919 uppdragit åt socialstyrelsen jämte särskilt tillkallade sakkunniga att verkställa bland annat ifrågavarande utredning. Så snart vissa andra förslag, som jämväl berörde alkoholistvården vid statsanstalten och som ansetts vara av synnerligen brådskande natur, hunnit utarbetas, komme verkställandet av ifrågavarande utredning att upptagas till behandling.

Styrelsen finge slutligen erinra om att anstalten vid Salbohed visat sig vara ej blott i mer än ett avseende otillfredsställande ur synpunkten av rationell alkoholistvård, utan även, trots gällande starka restriktioner beträffande rusdrycksförsäljningen, fullständigt otillräcklig. Sålunda vore därstädes numera samtliga vårdplatser belagda, och tid efter annan måste åtgärder vidtagas för att genom översflyttningar till erkända alkoholistanstalter nödtorftigt tillgodose de mest trängande behoven av vårdplatser vid statsanstalten. Förhållandena vore följaktligen sådana, att den behöriga tillämpningen av lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913 i själva verket redan nu i viss mån äventyrades, och att utvecklingen på området vore ägnad att i detta hänseende ingiva allvarlig betänklighet för den närmare framtiden, så framt icke åtgärder vidtoges för undanröjande av förevarande brister.

Med anledning av vad sålunda anförts förklarade socialstyrelsen — likväl under starkt betonande av att den statliga alkoholistvårdens rationella bedrivande oavvisligen krävde en ny, större och mera ändamålsenligt anordnad anstalt än den nuvarande provisoriska anstalten vid Salbohed — att styrelsen för sin del funne skäl anförda för att Venngarns kungsgård finge permanent tagas i bruk för en uppfostringsanstalt för vård av minderåriga förbrytare.

Då jag förra året, till avhjälpande av då rådande anstaltsbrist med avseende å till tvångsuppfostran dömda minderåriga manliga förbrytare, framförde förslag om förflyttande tillsvidare av statens vårdanstalt för alkoholister från Venngarn till Salbohed samt om förläggande tillsvidare till Venngarn av en statlig uppfostringsanstalt av förut nämnt slag, vilket förslag sedermera vann Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, var min förhoppning den, att denna anordning endast skulle behöva bli av provisorisk natur. Den utredning, som de tvångsuppfostrings-sakkunniga, enligt vad i det föregående nämnts; förebragt rörande de utvägar, vilka synas stå till buds för avhjälpande av den allt mer framträdande platsbristen på nu ifrågavarande område, gör det emellertid nu nödvändigt att till prövning upptaga spörsmålet, om ej Venngarnsanstalten bör för framtiden bibehållas såsom uppfostringsanstalt av

*Departement-  
schefen.*

angiven art. De nybyggnader vid Venngarn, som de sakkunniga föreslå, utgöra nämligen led i en av de sakkunniga planerad utvidgning av Venngarnsanstalten *såsom uppfostringsanstalt* och en given förutsättning för dessa byggnaders tillkomst över huvud taget är följaktligen, att denna anstalts natur av *stadigvarande* dylik anstalt blir redan nu fastslagen. Att Venngarnsanstaltens framtida karaktär blir med det snaraste avgjord är, på sätt under ärendets utredning med styrka framhållits, av den största betydelse ej minst för statens alkoholistvårdande verksamhet. Förr än ett dylikt avgörande träffats, kunna nämligen icke företagas några effektivare åtgärder ut ur det provisorium, under vilket denna verksamhet för närvarande arbetar.

Då det sålunda gäller att intaga ståndpunkt till nu föreliggande viktiga spörsmål, vill jag till en början erinra därom, att de i ärendet hörda myndigheter, vilka kunna sägas företräda statens alkoholistvård — Salbohedsanstaltens styrelse och socialstyrelsen — synas vara eniga om denna sistnämnda anstalts otillräcklighet och olämplighet för sitt ändamål och följaktligen hålla före, att en rätt alkoholistvård nödvändigtvis kräver dennas förläggande till en bättre utrustad anstalt. Utgår man från detta betraktelsesätt som riktigt, torde man å andra sidan kunna konstatera att, om *Venngarnsanstalten* bestämmes skola bli en permanent *uppfostringsanstalt*, en *ny alkoholistanstalt* måste upprättas å annan plats än Salbohed. Å andra sidan är att märka, att, om alkoholistvårdens krav tillgodoses på det sätt, att *Venngarnsanstalten* återgår till att bli en statlig *alkoholistanstalt*, det givetvis blir nödvändigt att — utöver de nya uppfostringsanstalter som av andra skäl äro erforderliga — upprätta en *ny uppfostringsanstalt* i ersättning för *Venngarnsanstalten*. I ena som i andra händelsen torde alltså upprättandet av *en ny anstalt* bli ofrånkomligt. I båda alternativen måste *Venngarnsanstalten* tagas i användning: i förra fallet som uppfostringsanstalt, i senare fallet som alkoholistanstalt. För besvarande av nu föreliggande spörsmål är följaktligen av avgörande betydelse, för vilket av dessa ändamål *Venngarnsanstalten* bäst lämpar sig — i vilket av de båda antagna fallen anstalten kan antagas bli till den största nytta för det allmänna. Tjänas det allmänna bäst därigenom, att anstalten fortfar att användas som uppfostringsanstalt, bör anstaltens permanenta natur av dylik anstalt nu fastslås, samt ansträngningarna inriktas på att skaffa en *ny alkoholistanstalt*. Endast under förutsättning, att en undersökning i nu förevarande avseende ger ett motsatt resultat, kan en återflyttning till *Venngarn* av statens alkoholistvårdande verksamhet ifrågasättas, och

i så fall blir, på sätt redan framhållits, det i stället nödvändigt att upp-  
rätta en ny uppfostringsanstalt i ersättning för den nu till Venn garn  
förlagda.

Vid bedömandet av frågan, i vilketdera av de antagna fallen Venn-  
garnsanstalten kan väntas bliva till största nytta för det allmänna,  
gäller det att taga hänsyn till å ena sidan det nuvarande och väntade  
framtida behovet av anstaltsutrymme beträffande nu ifrågakvarande två  
kategorier av klienter — minderåriga manliga förbrytare och alkoholister  
— samt å andra sidan Venn garnsanstaltens nuvarande resurser samt  
utvecklingsmöjligheter i nu förevarande avseende. Vad nuvarande och  
framtida behovet av anstaltsplatser för minderåriga manliga förbrytare  
beträffar torde vara tillräckligt att hänvisa till den förut lämnade utred-  
ningen härom. Därav framgår, att detta behov är så starkt, att, även  
om Venn garnsanstalten utbygges till sin fulla kapacitet, densamma —  
jämte Bonaanstalten — likväl ej blir tillfyllest ens med nuvarande lag-  
stiftning, än mindre då efter det förutnämnda lag av den 7 maj 1917  
om utsträckning av tvångsuppfostringsförfarandets tillämpningsområde  
trätt i kraft. Vad åter angår utrymmesbehovet å en statlig alkoholista-  
anstalt är detta givetvis, under nu rådande osäkra förhållanden på det  
nykterhetspolitiska området, synnerligen svårt att beräkna. Av vad  
från Salbohedsanstaltens styrelses samt socialstyrelsens sida anförts synes  
visserligen framgå, att denna anstalt med sina 35 platser icke är fullt  
tillräcklig för ändamålet. Det *nuvarande* behovet torde dock knappast  
kunna skattas högre än till omkring 50 platser. Och vad beträffar be-  
hovet i nu nämnt hänseende *under den närmaste framtiden*, tillåter jag  
mig påminna därom, att de två ledamöter av Salbohedsstyrelsen, vilka  
reserverat sig mot styrelsens beslut att tillstyrka Venn garnsanstaltens  
omändrande till permanent uppfostringsanstalt, föreslagit, att den statliga  
alkoholistanstalt, som, ifall denna omändring likväl bleve genomförd,  
skulle inrättas i stället för Venn garns- och Salbohedsanstalterna, måtte  
— åtminstone till en början — avses för 100 personer. Även om denna  
siffra, med hänsyn tagen till den utvidgning av alkoholistlagens till-  
lämplighetsområde som är ifrågasatt, måhända icke kan anses vara för  
hög samt man alltså kan utgå ifrån, att Venn garnsanstalten, i fall den  
inom den närmaste framtiden återginge till sin förra funktion som statlig  
alkoholistanstalt, skulle med sin nuvarande storlek vara väl avpassad  
för sitt ändamål, torde det dock vara uppenbart, att de synnerligen  
stora möjligheter att för relativt små kostnader kunna avsevärt utbyggas,  
som Venn garnsanstalten, med sina rikligt tilltagna utrymmen i olika

avseenden, ostridigt äger, i detta sistnämnda fall icke alls eller i allt fall icke ännu på länge skulle kunna tillgodogöras.

På grund av vad jag sålunda anført, kan jag ej finna annat än att *Venngarnsanstalten måste antagas bliva till avgjort större nytta för det allmänna såsom uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare än såsom alkoholistanstalt*. Då härtill kommer, att Venngarnsanstaltens ombildning till stadigvarande uppfostringsanstalt av angiven art utgör en nödvändig förutsättning för vidtagande av de byggnadsarbeten vid Venngarn, som tvångsuppfostringssakkunniga ansett ofrånkomliga för ett skyndsamt avhjälpande av den nuvarande platsbristen, tvekar jag icke att ansluta mig till de sakkunnigas förslag därom, att tvångsuppfostringsanstalten vid Venngarn ej längre skall vara av provisorisk natur utan densamma tillerkännas permanent karaktär. Statsrådet och chefen för civildepartementet, i samråd med vilken jag berett denna del av ärendet, är härutinnan med mig fullt ense.

På sätt framgår av förut lämnad redogörelse, har ingen av de i ärendet hörda myndigheterna ansett sig böra motsätta sig ett beslut av statsmyndigheterna i denna riktning. Och även Kungl. Maj:t kan praktiskt taget anses hava redan ställt sig på samma ståndpunkt genom sitt förutnämnda, på civildepartementets föredragning den 7 februari 1919 fattade beslut, varigenom Kungl. Maj:t, på framställning av socialstyrelsen, uppdragit åt detta ämbetsverk jämte särskilt tillkallade sakkunniga att verkställa utredning, avseende, bland annat, inrättande av en ny, ändamålsenligare inrättad alkoholistanstalt. Att, på sätt Salbohedsstyrelsen hemställt, göra ett medgivande till Venngarnsanstaltens definitiva förändring till uppfostringsanstalt beroende av, att samtidigt därmed beviljas medel för upprättande av en ny alkoholistanstalt, kan uppenbarligen så mycket mindre komma i fråga, som nyssberörda, socialstyrelsen anbefallda utredning ännu icke ens hunnit påbörjas.

Vid prövningen av de av de sakkunniga framförda särskilda förslagen till provisoriskt avhjälpande av den rådande platsbristen med avseende å vården av minderåriga förbrytare kommer jag således att, med stöd av den utredning som i nu förevarande del av ärendet blivit förebragt, utgå ifrån att, i överensstämmelse med de tvångsuppfostringssakkunnigas förslag, riksdagens medgivande sökes därtill, att *den till Venngarn tillsvidare förlagda allmänna uppfostringsanstaltens karaktär av provisorium må upphöra och där upprättas en permanent anstalt av angiven art*.

Det andra spørsmål, som kräver sitt besvarande, innan ett närmare ståndpunkttagande till de tvångsuppfostringssakkunnigas särskilda förslag blir möjligt, är om *behovet därav, att uppfostringsanstalter av nu förevarande slag och storlek bliva utrustade med särskilda gymnastikbyggnader.*

V) Böra uppfostringsanstalter av nu förevarande slag utrustas med särskilda gymnastikbyggnader?

Bonastyrelsens samt länsstyrelsens i Östergötlands län tidigare yttranden i ämnet.

Med avseende å detta spørsmål är att märka, att förefintligheten av detta behov tidigt framhållits av dem, som haft att syssla med vårt tvångsuppfostringsväsende.

Sedan Bonastyrelsen i sin till Kungl. Maj:t avgivna berättelse över 1913 års verksamhet omnämnt, bland annat, att den hade för avsikt att upptaga till behandling frågan om uppförande vid anstalten av ett gymnastikhus samt länsstyrelsen i Östergötlands län därefter vid den 18 maj 1914 förrättad inspektion av anstalten vitsordat behovet av en dylik byggnad, underställde Bonastyrelsen detta spørsmål Kungl. Maj:ts prövning i den skrivelse, som styrelsen den 28 oktober 1914 avlät till Kungl. Maj:t om anstaltens anslagsbehov för år 1916. Något bestämt yrkande i denna del framfördes dock icke av styrelsen vid detta tillfälle. Styrelsen förklarade tvärtom, att, då man icke kunde bilda sig en föreställning om det då nyss började världskrigets långvarighet och de av detsamma förorsakade ekonomiska verkningarna samt vid sådant förhållande varje statsutgift, som icke vore oundgängligen nödig, torde böra tillsvidare undanskjutas, styrelsen icke ansåge sig böra för det dåvarande begära medel för det ifrågavarande ändamålet.

Sedan länsstyrelsen vid sin inspektion av anstalten den 31 maj 1915 åter igen på det livligaste vitsordat behovet av ett gymnastikhus å Bona, upptog Bonastyrelsen i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 november 1915 rörande anstaltens anslagsbehov för år 1917 spørsmålet om en dylik byggnads uppförande till förnyad omprövning samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen begära medel till detta önskemåls förverkligande. Sin framställning i denna del gav styrelsen därvid följande motivering:

I § 5 av stadgan för anstalten vore föreskrivet, att å tider, då övriga göromål det medgäve och sådant lämpligen borde ske, eleverna skulle övas i gymnastik. Vid anstaltens anläggning hade icke vidtagits någon anordning för att bereda lokal för dessa övningar, vilka, så gott sig göra låtit, börjat bedrivas uti matsalen, vars bord och bänkar skjutits åt sidan. Sedan eleverna under senare år blivit så många, att bord och bänkar helt fyllde matsalen, hade det blivit omöjligt att för gymnastikövningar använda ifrågavarande rum, vilket vore det enda å anstalten av sådan storlek, att gymnastik kunde där äga rum. Då golvet i matsalen bestode av cement (s. k. patentputs) och där saknades all redskap, hade gymnastiken alltid

blivit av den mest elementära art. Numera måste den bedrivas ute i fria luften, då väderleken sådant medgäve, och hade fått inskränkas till marschövningar och enklare fristående rörelser. Det vore givet, att under sådana förhållanden gymnastikövningarna icke kunnat bliva av det pedagogiska värde eller till det fysiska gagn, som de skulle få, därest för detsamma funnits en användbar lokal. Att rationellt bedriva gymnastikövningar vore av den största betydelse vid en uppfostringsverksamhet av den art, som avsetts med Bonaanstaltens anordnande, torde icke behöva närmare motiveras.

I våra grannländer saknades icke gymnastiksal å de större anstalterna av detta slag, och på vårt lands största uppfostringsanstalt, åkerbrukskolonien Hall, upprättat av ett enskilt sällskap, hade en sådan länge funnits. På uppfostringsanstalter i utlandet funnes i regel gymnastiksal. Överallt hade man lärt sig att högt skatta gymnastikens stora betydelse.

Det vore av vikt att eleverna under den från kroppsarbete eller skolundervisning fria delen av dagen sysselsattes på ett lämpligt sätt. Ett med erforderlig inredning och tillräcklig materiell utrustat gymnastikhus måste därför även ur sistnämnda synpunkt anses hehövligt med hänsyn till de skaror av unga pojkar, som numera årligen sändes till Bona.

Departement-  
schefen  
den 14 januari  
1914.

Beträffande den ifrågavarande gymnastikbyggnaden anförde föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet den 14 januari 1916, då framställningar till riksdagen om anslag till Bonaanstalten beslötos, att han visserligen icke underskattade betydelsen av en sådan byggnad å Bona; en dylik borde, enligt departementschefens mening, i sinom tid uppföras där. Han ansåge dock, att, då detta behov icke kunde rubriceras såsom oavvisligt, det under då rådande förhållanden borde få anstå med dess tillfredsställande.

Tvångsupp-  
fostrings-  
sakkunniga.

Beträffande angelägenheten därav, att elevernas fysiska uppfostran främjas genom gymnastik, yttra nu tvångsuppfostringssakkunniga i sitt betänkande den 31 januari 1919:

Under de besök, som de sakkunniga avlagt på uppfostringsanstalter i Danmark, hade deras övertygelse om gymnastikens betydelse för elevernas hela fostran blivit ytterligare bestyrkt. Ur senaste årsredogörelsen för en av de besökta anstalterna — Prøven utanför Köpenhamn — ville de sakkunniga till belysande av, huru man såge på denna sak i vårt grannland, anföra följande:

»Dagens sista undervisningstimme är alltid helgad åt gymnastiken.

Skolhemmets motto kunde väl vara: mens sana in corpore sano, eller såsom det står på en inskription över ribbstolarna i vår gymnastiksal: räta på ryggen och tala sanning.

Efter de enformiga kroppsställningarna under dagens arbete få eleverna sträcka ut på sina lemmar, och frågar man oss, vilket diciplinmedel som vi här på skolhemmet sätta högst, så svara vi utan tvekan: gymnastiken.

En timmes gymnastik om dagen under kraftig ledning är en säker väg till viljans disciplinerande och stärkande.»

Gymnastikens stora betydelse som uppfostringsmedel torde vara tillräckligt erkänd för att här behöva närmare utvecklas. Att anstalter av nu ifrågavarande slag, där ett par hundra ynglingar i ålder från och med femton till och med tjugu år äro sammanförda för att emottaga dem ådömd tvångsuppfostran, bliva satta i tillfälle att på ett ändamålsenligt sätt använda gymnastiken i sin fostrande verksamhet, synes mig därför vara en angelägenhet av vikt. Av den här förut lämnade korta historiken över denna frågas föregående behandling framgår också, att det endast berott på den under de senaste åren rådande kristiden, att ej förslag tidigare förelagts riksdagen om uppförande av ett gymnastikhus vid vår hittillsvarande enda permanenta tvångsuppfostringsanstalt för manlig ungdom, den å Bona. Enligt min mening bör det betraktas som *ett starkt önskemål, att Bonaanstalten och — därest Venngarnsanstalten övergår till att vara permanent uppfostringsanstalt — jämväl denna senare, så snart omständigheterna det medgiva, få sina byggnader kompletterade med gymnastikhus.* Att under nu på byggnadsmarknaden rådande exceptionellt svåra dyrtid bekosta dylika byggnaders uppförande för att användas allenast för sitt egentliga ändamål, torde dock icke kunna komma ifråga. Av vad jag sagt torde emellertid vara klart, att, därest de sakkunnigas förslag att till platsbristens avhjälpande låta vid Bona och Venngarn uppföra gymnastikhus samt inreda dem till provisoriska elevbyggnader skulle vid närmare omprövning befinnas innebära en från övriga synpunkter lämplig utväg, något hinder för detta förslags förverkligande ej möter därutinnan, att några särskilda byggnader för elevernas gymnastikövningar ej skulle erfordras, utan att det tvärtom enligt min mening måste hälsas med tillfredsställelse, om på detta sätt, samtidigt därmed, att ett medel vunnas till platsbristens skyndsamma avhjälpande, den betydelsefulla frågan om gymnastikens rationella ordnande vid nu ifrågavarande anstalter kunde föras närmare sin lösning.

Av de spörsmål, som nu föreligga till avgörande, torde, ej minst med hänsyn till den ekonomiska räckvidden, det rörande Bäckaskog intaga det betydelsefullaste rummet och därför förtjäna att här först tagas under omprövning.

Av utredningen i ärendet framgår, att innebörden av Bäckaskogsprojektet, sådant det av de sakkunniga förordats, är i korthet den, att åtgärder skulle vidtagas i riktning av att Bäckaskogs kronodomän, som för närvarande är utarrenderad, den 14 mars 1920 komme att stå till Kungl. Maj:ts och kronans fria disposition för upprättande där i sinom

VI) Departementschefens yttrande rörande de särskilda byggnadsförslagen och anslagsbehoven.

A) Angående  
vidtagande  
av åtgärder  
i syfte att få  
upprättad  
en ny upp-  
fostringsan-  
stalt vid  
Bäckaskog.

tid av en permanent uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare. Med framställandet av detta förslag hava de sakkunniga haft till huvudsyfte att bereda möjlighet för Kungl. Maj:t att inom en ej alltför avlägsen framtid förordna om ikraftträdande av förut nämnda lag den 7 maj 1917 om utsträckning av tvångsuppfostringsförfarandets tillämplighetsområde.

Betydelsen därav, att det icke måtte dröja alltför länge, innan 1917 års lag kan träda i tillämpning, kan ej nog kraftigt framhållas. Det torde icke ligga någon överdrift i att säga, att följden av att detta ännu ej kunnat ske varit den, att snart sagt hundratals vilsekomna ungdomlingar i åldern 15—18 år, för vilka intagandet å uppfostringsanstalt av statsmakterna redan ansetts som lämpligaste botemedlet, i stället måst inspärras i fängelse. Det synes mig, som om man icke längre kan stå till svars med att icke vidtaga åtgärder till avhjälpande av ett dylikt svårt missförhållande. Tillfälle här till erbjuder sig nu. Ett realiserande av det förslag, som de tvångsuppfostringssakkunniga, på sätt nyss nämnts, efter ingående undersökningar av ett flertal platser, framlagt beträffande Bäckaskog, skulle vara ägnat att i avsevärd mån föra oss närmare den tidpunkt, då 1917 års lag kan träda i kraft. Blev redan nu fastslaget, att Bäckaskog skulle tagas i anspråk som uppfostringsanstalt, skulle de sakkunniga kunna omedelbart gå i författning om utarbetande av detaljerad plan för Bäckaskogs bebyggande i sådant syfte, och förhoppning skulle då kunna hysas därom, att ärendet hunne bliva fullständigt utrett i så god tid, att denna plan skulle kunna underställas riksdagens prövning redan under nästkommande år. Blir åter spørsmålet om Bäckaskogs användande som uppfostringsanstalt ej avgjort redan i år, torde däremot *dels* uppenbar fara föreligga för att någon antagbar överenskomelse med vederbörande om Bäckaskogs överlåtande till Kungl. Maj:ts och kronans fria disposition före arrendetidens utgång icke skulle kunna träffas, *dels ock*, med hänsyn till frågans ovisshet, det i allt fall bliva nödvändigt att låta anstå med ett alltid tidsödande och med dryga kostnader förbundet utarbetande av detaljerad plan för Bäckaskogs användande till uppfostringsanstalt. Man torde alltså kunna säga, att, om icke redan nu avgörande träffas i den av de sakkunniga föreslagna riktningen — alldeles fränsett den risk, som föreligger att det tillfälle, som nu erbjuder sig att på antagliga villkor få dispositionsrätt över Bäckaskog, går Kungl. Maj:t och kronan ur händerna — i allt fall ett uppskov av minst ett år med 1917 års lags trädande i kraft därav förorsakas. Genom ett omedelbart beslut i enlighet med de sakkunnigas förslag komme här till den synnerligen beaktansvärda fördel, som

skulle vinnas så till vida, att möjlighet bleve beredd att under nästkommande års vår få upprättad å Bäckaskog en provisorisk anstalt för 36 elever, till vilken fråga jag får tillfälle att återkomma längre fram i sammanhang med övriga spörsmål för provisoriskt avhjälpande av den nu rådande platsbristen.

På grund av vad jag sålunda anfört kan jag icke annat än förorda, att tvångsuppfostringssakkunnigas förslag rörande Bäckaskog i trots av det bekymmersamma statsfinansiella läget och de jämförelsevis höga kostnader, som äro förenade med förslaget genomförande, realiseras.

Vad Bäckaskogsförslagets ekonomiska sida angår, vill jag till en början framhålla, att av vad i det föregående anförts om tvångsuppfostringssakkunnigas strävanden att finna en kronodomän, som lämpar sig för det nu ifrågavarande ändamålet, tydligen framgår, att de vid fullgörandet av sitt uppdrag sökt att erhålla det bästa möjliga — såväl med hänsyn till redan förefintliga fördelar och utrymmen som med tanke på utvecklingsmöjligheterna — utan att dock bortse från nödvändigheten av att därvid i möjligaste mån begränsa kostnaderna för det allmänna. Bland förslagsställarna har ju även den sakkunskap varit representerad, för vilken de statsekonomiska synpunkterna måst vara av avgörande betydelse, och som vid valet av egendom uppenbarligen noga övervägt förslagets innebörd i kostnadshänseende.

Engångskostnaderna för nu förevarande förslags genomförande skulle, enligt de sakkunnigas utredning och det med innehavarna av arrendet av Bäckaskog träffade preliminära avtalet, uppgå till 432,355 kronor, på sätt framgår av här förut (sid. 52—54) införd sammanställning.

Trots den avsevärda utgift, som arrenderättens avlösande i avseende å Bäckaskog medför — belöpande sig till, fränsett betingad ränta, 109,798 kronor 46 öre — har jag av den förebragta utredningen ansett det vara ådagslagt, att berörda kronoegendom, utnyttjad på föreslaget sätt för ett statens eget ändamål, bör, alldeles oavsett den i det föregående påvisade nödvändigheten av snara åtgärders vidtagande för att förut omförmälda 1917 års lag må kunna träda i kraft, komma att tillföra staten större fördelar än den med nu gällande arrendevillkor gör. Härvidlag har jag icke kunnat undgå att observera förhållandet mellan Bäckaskogs nuvarande taxeringsvärde, 489,000 kronor, och det årliga arrendebeloppet, 6,500 kronor, vilket sistnämnda belopp tid efter annan måst tagas i anspråk för ersättningar till arrendatorn för vid egendomen utfört byggnadsarbete utöver honom åliggande underhållsskyldighet.

Beträffande de belopp — 270,800 och 45,000 kronor eller sammanlagt 315,800 kronor —, som skulle utgå till inlösen av levande och

döda jordbruksinventarier m. m., torde dessa utlägg vara att betrakta såsom kapital, placerade på sådant sätt, att de böra giva skälig avkastning genom den minskning i direkta kostnader för elevernas underhåll, som möjliggöres genom egendomens livsmedelsproduktion.

Efter att hava samrått med statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är jag därför beredd att tillstyrka de sakkunnigas förslag rörande Bäckaskog i den del detta förslag nu är föremål för omprövning.

B) Angående  
de fram-  
förda för-  
slagen till  
skyndsamt  
avhjälpan-  
de genom  
proviso-  
riska åtgärder av  
platsbristen  
under den  
närmaste  
framtiden.

De övriga förslag de sakkunniga framlagt hava sin huvudsakliga grund i angelägenheten av att genom vidtagande av skyndsamma åtgärder fortast möjligt få avhjälpt den redan med nu gällande lagstiftning rådande platsbristen på nu förevarande område.

På sätt redan förut angivits, torde denna platsbrist kunna, såvitt angår åren 1919 och 1920, uppskattas till *minst* 100 platser. Till mötande av detta krav på utrymme erbjuda sig enligt de sakkunniga i huvudsakligen allenast tvenne utvägar. Den ena av dessa innebär ett utbyggande av Venngarnsanstalten med bland annat ett gymnastikhus och en verkstadsbyggnad, vilka byggnader dock icke skulle omedelbart komma till användning för sina egentliga ändamål, utan tills vidare utnyttjas för tillfällig förläggning dit av sammanlagt intill 70 elever. Den andra utvägen skulle bestå i uppförande vid Bona av ett gymnastikhus, i vilket skulle kunna under tider av stark elevtillströmning tillfälligtvis förläggas intill ett 30-tal elever, men som dessemellan skulle kunna tagas i bruk för elevernas gymnastikövningar. Till nu förevarande två utvägar sluter sig subsidiärt en tredje, jämväl den anvisad av de sakkunniga, vilken skulle bestå däri, att — under förutsättning att Bäckaskog enligt de sakkunnigas förslag ställes till Kungl. Maj:ts och kronans fria disposition — därstädes omedelbart efter det så skett vidtoges vissa mindre omändringsarbeten, varigenom möjlighet skulle beredas att dit förlägga 36 elever. Å Bäckaskog skulle alltså enligt detta sistnämnda förslag komma att upprättas en mindre, tillsvidare provisorisk uppfostringsanstalt. Om samtliga nu nämnda utvägar anlätades, skulle utvinnas tillhoppa 136 platser och platsbehovet, som nämnt beräknat till minst 100 platser, följaktligen bliva, så vitt nu kan bedömas, åtminstone under loppet av nästkommande år väl tillgodosett.

Alla de sålunda framkomna förslagen till provisoriskt avhjälpande av anstaltsbristen synas mig utgöra framkomliga vägar. Med hänsyn till angelägenheten därav, att statens utgifter begränsas till att omfatta allenast det oavvisligen nödvändiga, har jag dock ansett mig böra undersöka, huruvida icke någon reduktion skulle kunna ske i de ifrågavarande

projekten. Med hänsyn därtill, att platsbristen, som sagts, beräknats till — låt vara som ett minimum — ett 100-tal platser, torde det kunna antagas, att en dylik reduktion skulle kunna ske utan alltför stor risk, om densamma inskränktes till att omfatta högst omkring ett 30-tal platser.

Med avseende å spörsmålet, på vad sätt en inskränkning i vad de sakkunniga föreslagit lämpligast skulle kunna ske, synas mig avgörande skäl tala för, att denna ej bör gå ut över den föreslagna utvidgningen av Venngarmsanstalten. Att, låt vara genom vidtagande av åtgärder av delvis endast provisorisk natur, redan nu tillvarataga de stora utvecklingsmöjligheter, Venngarmsanstalten obestriddligen äger, lär icke gärna kunna anses annat än som — särskilt från ekonomisk synpunkt — välbetänkt. De vid Venngarms föreslagna byggnaderna äro ju samtliga beräknade att ingå som led i en framtida, såsom önskvärd ansedd utbyggnad av en anstalt av mera definitiv art.

a. De föreslagna byggnadsarbetena vid Venngarms.

Jag är alltså beredd tillstyrka, att medel äskas av riksdagen för bestridande av kostnaderna för utförande av de byggnadsarbeten vid Venngarmsanstalten, som dennas styrelse samt de sakkunniga, på sätt förut nämnts, föreslagit.

Mot detaljerna i den i nu förevarande avseende framlagda byggnadsplanen torde intet mera avsevärt vara att anmärka. I överensstämmelse med vad byggnadsstyrelsen hemställt torde dock böra dels vid verkställandet av den föreslagna tillbyggnaden till köksavdelningen iakttagas, att åt denna i fasadutbildningen gives en något större överensstämmelse med huvudbyggnaden än förslaget utvisar, dels ock av Kungl. Maj:t föreskrivas, att, innan de föreslagna byggnadsarbetena vid Venngarms påbörjas, en fullständig situationsplan rörande samma arbeten skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Kostnaderna för nu ifrågakvarande byggnadsarbeten — omfattande förutom nyssnämnda gymnastikhus och verkstadsbyggnad samt utvidgning av köksavdelningen, anordnande genom nybyggnad eller eljest av en del förmansbostäder — har, inberäknat komplettering av kokanordningarna, inventariers anskaffning m. m., i förut omnämnda tablå uppskattats till sammanlagt 414,000 kronor. Därvid är att uppmärksamma, dels att för de av Venngarmsstyrelsen föreslagna tvenne tvåfamiljshusen kostnaden beräknats till sammanlagt 60,000 kronor eller 18,000 kronor lägre belopp än det, vartill de sakkunniga uppskattat kostnaden för uppförande av de av dem föreslagna ytterligare två hus av samma typ, dels ock att posten till oförutsedda utgifter, arkitekt- och kontrollantarvoden

m. m. i tablån upptagits med det av byggnadsstyrelsen föreslagna förhöjda beloppet av 30,000 kronor. Enligt dessa beräkningar skulle alltså de fyra tvåfamiljshusen komma att draga en medelkostnad av 34,500 kronor. Då de sakkunnigas beräkning av tvåfamiljshusen skett på ett väsentligt senare stadium än Venngarnsstyrelsens samt därvid lagts till grund den erfarenhet, som vunnits vid nyligen skett utbudande på entreprenad av liknande byggnadsarbeten vid Bona, skulle en höjning i nyssberörda å-pris kunna ifrågasättas. Härtill torde dock knappast föreligga tillräckliga skäl, då ju den omständigheten, att samtidigt komma till utförande å samma plats fyra stycken byggnader av samma typ, givetvis är ägnad att nedbringa kostnaden för varje byggnad, samt härtill kommer, att det belopp, varmed posten oförutsedda utgifter m. m., på sätt nyss nämnts, upptagits, förefaller vara, i betraktande av de jämförelsevis enkla byggnadsarbeten, varom här är fråga, väl rikligt tillmätt.

Enligt min mening bör alltså till nu ifrågavarande byggnadsarbeten vid Venngarn äskas det belopp, vartill kostnaderna för samma arbeten — i överensstämmelse med byggnadsstyrelsens tillstyrkande utlåtande — upptagits i nyssnämnda tablå, eller således 414,000 kronor.

b) De föreslagna byggnadsarbetena vid Bona och Bäckaskog.

Av de föreslagna åtgärderna för beredande av provisoriska anstaltsplatser återstår att pröva dem, som avse vissa byggnadsarbeten å Bona och vid Bäckaskog. På dessa ställen skulle enligt de föreliggande förslagen kunna utvinnas å det förra 30 och å det senare 36 elevplatser. Det gäller alltså att tillse, i fråga om vilketdera av dessa förslag nyssberörda av mig ifrågasatta reduktion lämpligast skulle kunna genomföras.

De åtgärder i nu förevarande avseende, som äro föreslagna att vidtagas vid Bona, skulle, såsom förut nämnts, bestå däri, att därstädes uppfördes en gymnastikbyggnad av samma typ som den vid Venngarn föreslagna, vilken byggnad under de tider på året, då så erfordrades, skulle tjäna som provisorisk förläggningsplats för elever, men eljest användas som gymnastiklokal. För möjliggörande av byggnadens utnyttjande i sistberörda syfte skulle densamma, i motsats till det vid Venngarn föreslagna gymnastikhuset, redan från början inredas som gymnastiklokal, ävensom anskaffas erforderlig gymnastikapparelj.

Redan förut har framhållits önskvärdheten, för att ej säga nödvändigheten därav, att en anstalt av nu ifrågavarande slag, så snart omständigheterna det medgiva, utrustas med särskild gymnastikbyggnad. Samtidigt gjorde jag dock gällande, att det ej gärna kunde ifrågasättas, att under nu rådande dyrtid ensamt för tillfredsställande av detta

behov bekosta dylika byggnaders uppförande. Vid nu nämnda förhållande och då med hänsyn till de beräkningar, som förut framlagts beträffande platsbristen, föga utsikt synes förefinnas för att, därest de provisoriska åtgärder, varom här är fråga, skulle komma att inskränkas till de föreslagna byggnadsarbetena vid Venngarn och Bona, gymnastikhuset å detta sistnämnda ställe skulle ens under någon kortare tid av året komma till användning för sitt egentliga ändamål, blir den fråga, som nu främst kräver sitt svar, följande: huru skall man, alldeles frånsatt frågan om möjligheten att använda gymnastikhuset för dess egentliga syfte, utöver de vid Venngarn placerade 70 anstaltsplatserna, lämpligast utvinna ytterligare erforderliga omkring 30 dylika platser? Bör man härför vidtaga nyssnämnda provisoriska förläggning i ett nyuppfört gymnastikhus vid Bona eller vid Bäckaskog upprätta en tillsvidare provisorisk, mindre uppfostringsanstalt?

Med avseende å detta spörsmål vill jag då till en början påminna därom, att tvångsuppfostringssakkunniga i sitt betänkande den 31 januari 1919 uttryckligen betonat, att Bonaanstalten efter slutförandet av nu pågående utvidgningsarbeten vunnit den storlek — den skulle ju, om utgårdarna vid Bockfall och Rösiö medräknas, komma att omfatta omkring 235 elevplatser — att det vore önskvärt, att någon ytterligare utbyggnad av Bonaanstalten ej behövde förekomma. Gäller detta en eventuell utbyggnad med *permanent*a anordningar, torde samma omdöme med minst lika starka skäl kunna fällas beträffande en anordning, varigenom elevantalet skulle utökas med ett 30-tal elever, förlagda på förslaget *provisoriskt* och följaktligen från övervakningssynpunkt mindre tillfredsställande sätt. De sakkunniga hava också tydligen förordat förslaget om ifrågavarande provisoriska åtgärder med avseende å Bonaanstalten allenast som en nödfallsutväg, vars beträdande syntes dem ofrånkomlig, då ingen annan utväg vid tiden för avgivandet av betänkandet den 31 januari 1919 syntes dem stå till buds.

Emellertid är att uppmärksamma, att situationen i förevarande avseende nu är i viss mån en annan. Efter avlåtande av nyssnämnda betänkande hava ju de sakkunniga framkommit med Bäckaskogsprojektet, vilket, som nämnts, i sig innesluter möjlighet jämväl till en provisorisk elevförläggning dit. Enligt min mening bör förslaget om provisorisk elevförläggning i nyuppförd gymnastikbyggnad vid Bona fortfarande betraktas endast som en nödfallsutväg, som bör tillgripas först i fall dylik förläggning till Bäckaskog ej kommer till stånd.

Vad då detta sistberörda förslag beträffar — vidtagande av vissa byggnadsåtgärder vid Bäckaskog för möjliggörande av en förläggning

dit av 36 elever — håller jag före, att detta förslag innebär så beaktansvärda fördelar, att ett realiserande av detsamma icke bör stöta på några betänkligheter, utan tvärtom måste betraktas som önskvärt. På detta sätt skulle Bäckaskog med dess synnerligen omfattande jordbruks- och trädgårdsdrift erhålla ett ingalunda föraktligt tillskott av billig arbetskraft. Härigenom skulle, såsom de sakkunniga framhållit, i enlighet med den erfarenhet man i liknande avseenden haft vid Venngarn, en del av den nu vid Bäckaskog fast anställda jordbruks- och trädgårdspersonalen kunna avvaras och på så sätt en avsevärd besparing komma tillstånd. Än betydelsefullare synes det mig vara, att med upprättandet av denna till en början mindre omfattande provisoriska uppfostringsanstalt, avsedd att, allt efter det möjlighet därtill kan beredas, utbyggas till att inrymma allt större antal elever, är förenat den stora fördel, som, på sätt också betonats av de sakkunniga, måste anses ligga däri, att den personal, som skall leda och hava ansvaret för uppfostringsarbetet, får tillfälle att på ort och ställe så småningom samla erfarenhet på området och växa in i sin betydelsefulla uppgift. Då härtill kommer, att engångskostnaden för möjliggörande av den tillfälliga elevförläggningen vid Bäckaskog skulle, på sätt jag strax får tillfälle att närmare omnämna, åtminstone tillsvidare stanna vid ett 45,000 kronor lägre belopp än det, som skulle erfordras för uppförandet av det planerade gymnastikhuset vid Bona och anskaffandet av därtill hörande inredning och apparelj, tvekar jag ej att tillerkänna nu förevarande del av Bäckaskogsprojektet ett obetingat företräde framför Bonaförslaget.

Den enda synpunkt, från vilken Bonaförslaget synes mig vara överlägset förslaget om en provisorisk elevförläggning till Bäckaskog, är med avseende å den tid, som kan beräknas för de olika förslagens realiserande. Om, i enlighet med vad jag i det föregående förordat, Bäckaskog ställes till Kungl. Maj:ts och kronans fria disposition först den 14 mars nästa år, torde någon förläggning dit av elever knappast kunna ifrågakomma förr än tidigast omkring den 1 april 1920. Ett nyuppfört gymnastikhus vid Bona lär åter kunna antagas bliva färdigt att tagas i bruk för provisorisk elevförläggning redan i slutet av innevarande år. Med avseende å de båda förslagen föreligger alltså en tidskillnad av omkring ett tredjedels år. Det företräde, som Bonaförslaget i nu nämnt hänseende obestriddligen äger framför Bäckaskogsprojektet, är visserligen beaktansvärt, men är dock ej av den avgörande betydelse, att jag på grund därav ansett mig böra frångå vare sig min förut tillkännagivna uppfattning, att Kungl. Maj:ts och kronans fria dispositionsrätt till Bäckaskog bör utverkas först från och med den 14 mars 1920,

eller min nyss framförda åsikt, att Bäckaskogsprojektet är att föredraga framför Bonaförslaget, då det gäller att finna en utväg till provisorisk elevförläggning.

Genomförandet av den provisoriska elevförläggningen till Bäckaskog skulle enligt de sakkunnigas förslag kräva dels 53,000 kronor för vissa reparationsarbeten och dels 41,000 kronor för anordnande av elektrisk belysning. Mot äskandet av det förstnämnda av dessa båda anslag har jag intet att erinra. Vad åter angår förslaget om införande vid Bäckaskog av elektrisk belysning, finner jag väl, i likhet med de sakkunniga och på av dem anförda skäl, synnerligen önskvärt, att en dylik anordning kommer till stånd, så snart omständigheterna det lämpligen medgiva. Då emellertid, på sätt förut nämnts, någon elevförläggning till Bäckaskog ej skulle kunna äga rum förr än på våren 1920 eller således vid den ljusare årstidens inträde, torde med prövning av frågan om en omändring av belysningsanordningarna vid Bäckaskog kunna utan större olägenhet anstå till nästkommande år. Då, som bekant, för närvarande råder exceptionell dyrtid på den elektriska industriens område, torde vara att antaga, att ett dylikt upphov med spörsmålets bedömande under alla förhållanden skall komma att medföra en väsentlig minskning i den för ändamålet beräknade kostnaden.

Enligt min mening bör alltså för vidtagande av ändringsarbeten å vissa byggnader vid Bäckaskog för möjliggörande av en förläggning dit av 36 elever av riksdagen å extra stat för år 1920 begäras 53,000 kronor.

Då jag tillstyrker vidtagande av nu ifrågavarande ändringsarbeten, torde jag, ehuru det här är fråga om byggnader, vilka icke hava något kulturhistoriskt värde, redan nu böra uttala, att vid de byggnadsarbeten, som i övrigt kunna bliva beslutade vid Bäckaskog, i händelse av bifall till förslaget om förläggning dit av en uppfostringsanstalt av nu ifrågavarande art, det givetvis kommer att tillses, att byggnadsverk eller annat av kulturhistoriskt värde vid Bäckaskog pietetsfullt bevaras och vårdas och att, vid Bäckaskogs vidare utbyggande för dess här planerade användning, all hänsyn toges till de önskemål, som i nu förevarande avseende komma att framföras av de myndigheter, som åt sig hava anförtrott att vaka över värden av kulturhistoriska minnesmärken.

Mot de sakkunnigas beräkning av ett belopp å 27,000 kronor till anskaffande av inventarier till den provisoriska Bäckaskogsanstalten har jag intet att erinra.

Vad slutligen beträffar de föreslagna byggnadsarbetena vid Bona har jag redan förut som min åsikt uttalat, att det tillsvidare bör anstå med äskande av medel till uppförande därstädes av ett gymnasiehus.

Vidkommande åter behovet av vidtagande av vissa ändringsarbeten i de gamla sjuksalarna å Bona för dessas iordningställande till arbetssalar för den föreslagna övervakningsavdelningen därstädes, är jag ense med de sakkunniga och alltså beredd tillstyrka, att för detta ändamål av riksdagen äskas 5,000 kronor.

*Resultat.*

Om, med hänsyn till angelägenheten av att nedbringa statens utgifter, i tvångsuppfostringssakkunnigas förslag sker en reduktion efter de linjer jag ifrågasatt, blir visserligen den nu rådande platsbristen icke vare sig så fullständigt eller så skyndsamt avhjälpt som enligt de sakkunnigas förslag, utan blir det antagligen nödvändigt att ännu en tid dragas med en besvärande överbeläggning å våra två nuvarande uppfostringsanstalter. En mycket betydande lättnad skulle dock vinnas även genom realiserandet av de sakkunnigas projekt i den mera inskränkta omfattning jag förordat. Redan i höst skulle Venngarnsanstalten kunna väntas öppna sina portar för 70 nya elever; vid ingången av nästa år är den nya elevavdelningen å Bona med 80 elevplatser beräknad att vara färdig; och på våren 1920 skulle ytterligare 36 platser bliva tillgängliga vid Bäckaskog. Skulle, oaktat tillkomsten av samtliga nu nämnda nya platser, utrymmet ändock ej bliva tillräckligt, torde under loppet av nästa år, genom vidtagande av en del ytterligare omändrings- och inredningsarbeten vid Bäckaskog, den provisoriska anstalten därstädes kunna utan allt för stor kostnad sättas i stånd att mottaga ett ökat antal elever.

C) *Ang.  
erforderliga  
driftkost-  
nads-  
anslag.*

Jag övergår härefter till behandlingen av frågan, till vilka belopp de olika uppfostringsanstalternas driftkostnadsanslag böra äskas, i händelse att beslut fattas i överensstämmelse med de förslag jag i det föregående förordat.

a) *Bonaanstal-  
tens förslags-  
anslag.*

Beträffande Bonaanstalten är, på sätt förut redan omnämnts, nu fråga allenast om det för denna anstalt avsedda förslagsanslag. Bonastyrelsen, som ej haft anledning att taga hänsyn till det av de sakkunniga sedermera framlagda, av mig i det föregående avstyrkta utvidgningsförslaget beträffande Bona, har beräknat, att Bonaanstaltens förslagsanslag bör för år 1920 sättas till 380,000 kronor enligt den närmare specifikation, för vilken i det föregående redogjorts.

Mot denna Bonastyrelsens beräkning har jag att framställa följande erinringar.

Beklädnadsersättningarna, som av styrelsen upptagits för 25 för- män och 1 maskinist, torde, med hänsyn därtill att enligt förslag, som av Kungl. Maj:t framställts i årets statsverksproposition (punkt 39), en

av styrelsen föreslagen uppsyningsmannabefattning skulle utbytas mot en förmanstjänst, böra beräknas för 26 förmän och 1 maskinist.

Vid beräklandet av de särskilda posterna i den framlagda tablån har styrelsen, enligt vad den uttryckligen givit tillkänna, utgått från de priser, som voro gällande vid tiden för avlåtandet av dess nu ifråga- varande skrivelse eller således den 31 augusti 1918. En följd härav har blivit, att vissa poster — främst de med avseende å beloppen betydelsefulla posterna till elevernas kost och beklädnad, eldning och belysning samt avgående elevs utrustning — av styrelsen upptagits till anseeligt högre belopp än för år 1919. Till belysning av i vilken grad detta är fallet må här anföras, att, under det att samtliga nyssnämnda poster i styrelsens beräkning för år 1919 upptagits till sammanlagt allenast 133,700 kronor, samma poster i styrelsens beräkning för år 1920 uppskattats till icke mindre än 278,400 kronor. Emellertid är att märka, att, sedan styrelsen avgav sitt förslag, världskriget upphört samt därmed ut-ikt vunnits till att priserna å de artiklar, varom här främst är fråga, skola avsevärt nedgå inom en ej alltför avlägsen framtid. Vid nu nämnda förhållande synes det mig, som om man ej skulle efterätta nödig försiktighet, om nyssnämnda posters sammanlagda belopp reducerades med 15 procent. Detta skulle betyda en minskning i anslagets slutsumma med 46,760 kronor. Då det emellertid är att antaga, att priserna å beklädnadsvaror — särskilt skodon — skola nedgå i avsevärt högre grad än med nyss nämnda procent, torde fullgiltig anledning föreligga till att den av mig föreslagna minskningen å 46,760 kronor i Bonaanstaltens beräknade förslagsanslag utjämnas uppåt till 50,000 kronor.

I Bonastyrelsens beräkning ingår en helt och hållet ny post å 40,000 kronor till »inköp av förråd av beklädnad, bränsle m. fl. varor samt till rörelsekapital.» Med avseende å motivet till denna posts tillkomst tillåter jag mig hänvisa till vad styrelsen därom yttrat (s. 58), varav synes framgå, att styrelsens förslag i denna del väsentligen haft sin grund i det behov, som under de senaste årens kristid vid skilda tillfällen uppstått, att på förhand uppköpa större förråd av vissa för anstalten nödvändiga artiklar. Då emellertid, på sätt nyss nämnts, man kan hysa grundad förhoppning om, att en väsentlig lättnad i kristids-svårigheterna skall så småningom inträda, är det antagligt, att nu ifråga- varande behov hädanefter skall i allt mindre grad göra sig gällande. Vid sådant förhållande och då — i motsats till vad styrelsen synes antaga — intet torde hindra styrelsen att, därest densamma skulle finna detta mest förenligt med anstaltens ekonomi, med anlitande av nu förevarande anslag, som till sin natur är förslagsanslag utan begräns-

ning uppåt, under ett visst kalenderår av en vara uppköpa förråd, avsett att förbrukas först under följande kalenderår, håller jag före, att tillräckliga skäl ej föreligga för att, på sätt styrelsen föreslagit, avse visst särskilt belopp för möjliggörande av dylika förhandsuppköp. Då verkställandet av ett dylikt köp under ett år bör kuuna medföra motsvarande minskning i kravet på förslagsanslaget under följande år, torde det i allt fall ej gärna kuuna komma i fråga att, såsom styrelsen föreslagit, tillmötesgå styrelsen i nu ifrågavarande hänseende genom att verkställa en höjning i förevarande anslag, som är av *ordinarie* natur.

Enligt min mening torde alltså nu ifrågavarande post i styrelsens beräkning kuuna utan olägenhet helt och hållet utgå, varigenom den av styrelsen beräknade slutsumman skulle nedbringas med ytterligare 40,000 kronor.

Posten »direktörens representationspenningar» har styrelsen föreslagit höjd från 200 kronor till 500 kronor. Då det sålunda föreslagna beloppet är att betrakta som ett förslagsanslag, högst, samt direktören givetvis ej är berättigad att uppbära beloppet i dess helhet under annan förutsättning än att hans representationskostnader under året i verkligheten uppgått till denna summa, torde intet vara att erinra mot den föreslagna förhöjningen.

Beträffande övriga poster å utgiftssidan i styrelsens beräkning har jag ingen anmärkning att framställa. Emellertid vill jag framhålla, att Bonastyrelsen vid sin beräkning icke haft anledning att taga hänsyn till den utökning av anstalten med en del av förut omförmälda Rösiohemman, som skulle komma till stånd i händelse av bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 124 till innevarande års riksdag. Tillkomsten av elevkolonien å dessa hemman, vilken beräknats omfatta 10 à 12 elever, torde kunna antagas komma att på nu förevarande anslag ställa ett ökat krav av omkring 10,000 kronor.

Då styrelsen beräknat utgifterna från anslaget till sammanlagt 405,000 kronor, men jag i det föregående gjort gällande, att å ena sidan i de av styrelsen föreslagna posterna böra kuuna företagas minskningar med sammanlagt omkring 90,000 kronor, men å andra sidan bör i visst avseende beräknas ett ökat krav å anslaget å 10,000 kronor, torde nämnda utgifters slutsumma kuuna sättas till 325,000 kronor.

Anslagets enda inkomstpost utgöres av den beräknade nettoinkomsten av anstaltens jordbruk, verkstadsdrift m. m., vilken inkomst av styrelsen för år 1920 uppskattats till 25,000 kronor. Vid denna beräkning har styrelsen ej tagit hänsyn till inkomsten av den del av

Rösiöhemmanen, som, vid bifall till nyssnämnda proposition, skulle komma att läggas under Bonastyrelsens förvaltning. På grund härav och då styrelsens nu ifrågavarande uppskattning synes vara dikterad av en väl starkt utpräglad försiktighet, håller jag före, att nu förevarande inkomstpost bör kunna höjas till 35,000 kronor.

Enligt nu verkställda beräkning skulle alltså kunna ifrågasättas, att nu förevarande anslag för år 1920 sattes till 290,000 kronor och att anslaget, som i innevarande års riksstat är upptaget med 175,000 kronor, följaktligen skulle höjas med 115,000 kronor. Då emellertid de ökade behov, som framträtt på nu ifrågavarande område, till en del torde vara att tillskriva allenast tillfälliga kristidsförhållanden, lär den erforderliga medelförstärkningen ej böra i sin helhet ske i form av ökning av det ordinarie förslagsanslaget. Jag hemställer därför, att detta ordinarie anslag äskas höjt med allenast 75,000 kronor till 250,000 kronor samt att återstoden 40,000 kronor begäres beviljat å extra stat för år 1920 i form av ett förstärkningsanslag till det ordinarie anslaget.

Såsom här ovan omformäls hava tvångsuppföstringssakkunniga med hänsyn till sitt förslag om provisorisk förläggning till Bonaanstalten i ett under år 1919 nyuppfört gymnastikhus av ett 30-tal elever utöver de 220, för vilkas underhåll och vård det ordinarie förslagsanslaget till nämnda anstalt för nu ifrågavarande år beräknats till 175,000 kronor, ifrågasatt (jfr sid. 69), att till förstärkning av detta anslag skulle å 1919 års tilläggsstat äskas anslag dels till beredande av avlöningar till ökat antal befattningshavare dels ock till bestridande av ökade driftkostnader. Till det förra ändamålet beräknade de sakkunniga för såväl Bona- som Venngarnsanstalten ett belopp av 10,000 kronor och för det senare ändamålet vid samma anstalter tillhopa 50,000 kronor, därav 10,000 kronor för Bonaanstalten och 40,000 kronor för Venngarnsanstalten.

Vad angår de sålunda anmälda anslagsbehoven föreligger, vid det förhållande att jag icke ansett den föreslagna provisoriska förläggningen av elever i gymnastikhus vid Bona böra komma till stånd, ingen anledning att äska den ifrågasatta anslagsförstärkningen, så vitt angår Bonaanstalten. För underhåll och vård av det högre antal elever, som kunna komma att intagas i denna anstalt, i händelse av bifall till förslaget om viss del av Rösiöhemmanens läggande till anstalten, torde anstaltens ordinarie förslagsanslag kunna anlitas. Den redan inträffade nedgången i priset å vissa förnödenheter och den inkomst av dessa hemman, som redan under år 1919 blir disponibel, böra medföra, att något anslagsöverskridande för täckande av nu ifrågavarande behov icke behöver äga

rum. Eventuellt ökat behov av tillsynspersonal torde, efter därom hos Kungl. Maj:t av anstaltens styrelse gjord hemställan, kunna fyllas genom anställande av extra förmän eller extra arbetsledare.

b) Anslaget  
till avlönande  
av tjänstemän  
vid Venngarns-  
anstalten.

(Förslags-  
anslag,  
högst)

1) Direk-  
törens avlö-  
ningsför-  
mån.

Beträffande anslaget till avlönande av tjänstemän vid Venngarns-anstalten, vilket anslag till sin natur är förslagsanslag, högst, föreligga, på sätt redan nämnts, nu till avgörande en del spörsmål, som avse dels avlöningsförhöjningar för vissa befattningshavare dels ock inrättande av nya tjänster.

Ett av dessa spörsmål är frågan om avlöningsförhöjning för *direktören* vid anstalten. Denne uppbär årligen enligt nu gällande avlöningsstat (se sid. 60) dels såsom direktör kontant avlöning av 3,900 kronor dels ock såsom tillika predikant vid anstalten så stor del av predikantarvudet 1,200 kronor, som Kungl. Maj:t bestämmer. Venngarns-styrelsen har nu föreslagit, att hans avlöning såsom direktör måtte höjas till 4,350 kronor.

Redan vid behandlingen av förutnämnda proposition nr 338 till 1917 års lagtima riksdag gjorde jag, på sätt redan förut erinrats, gällande, att det — redan med den storlek Venngarnsanstalten nu äger — vore önskvärt, att den avlöning, som tillkommer direktören såsom sådan, sattes till det belopp styrelsen nu förordat. Jag framhöll, att spörsmålet om en sådan lönesförhöjning borde upptagas till behandling i samband med en kommande prövning av behovet av särskilda avdelningsföreståndare vid anstalten samt av därmed sammanhängande organisationsspörsmål.

Såsom redan förut omnämnts och jag strax får tillfälle att närmare beröra, tvingar den betydande utvidgning, som Venngarnsanstalten skulle komma att undergå enligt de sakkunnigas, av mig förordade förslag, till upptagande nu av frågan om inrättande därstädes av tre avdelningsföreståndarbefattningar. Samma hänsyn gör det nödvändigt att nu — utan att avvakta den mera definitiva omorganisation av anstalten, som tvångsuppföstringssakkunniga ställt i utsikt — till behandling upptaga jämväl frågan om förbättrade avlöningsförmåner för direktören.

Därvid är då att uppmärksamma, att den förändring i åliggandena för anstaltens olika befattningshavare, som de sakkunniga nu föreslagit, icke berör direktören. Denne skulle alltså — i trots av att anstalten skulle komma att få elevantalet nära fördubblat — fortfarande komma att bestrida dels samtliga direktörsgöromål i oförminskad utsträckning och dels, så länge han tjänstgör även såsom predikant, de honom i

denna hans egenskap tillkommande åligganden. Med tanke på det omfattande arbete, som, på sätt Vennngarn-styrelsen också betonat, åvilar den, som vid en anstalt av nu ifrågavarande slag och planerade storlek skall tjänstgöra som pastor och religionslärare, synes det mig tydligt, att vid en blivande omorganisation av Vennngarnsanstalten det skall — lika litet här som vid Bona — visa sig möjligt att i längden hava direktörstjänsten och predikantbefattningen förenade, åtminstone icke under annan förutsättning än att vederböraude på något sätt beredes väsentlig lindring i arbetet. Något förslag i sådan riktning föreligger emellertid icke nu. Att i avvaktan härå dröja med genomförandet av en avlöningsförbättring för direktören synes mig icke vara i överensstämmelse med billighet och skulle dessutom innebära en allvarlig risk för att man ej skulle fortfarande kunna få befattningen besatt med fullt kompetent och lämplig person. Enligt min mening bör alltså en höjning redan nu ske i ifrågavarande befattningshavares lönesförmåner. Att en dylik avlöningsförbättring tillföres honom i den formen att, såsom Vennngarnsstyrelsen föreslagit, hans avlöning som direktör höjes från 3,900 kronor till 4,350 kronor, synes mig lämpligt och på intet sätt ägnat att föregripa den mera genomgripande lönereglering för anstalten, varom de sakkunniga förklarat sig framdeles vilja framlägga förslag.

Enligt tvångsuppföstringssakkunnigas förslag skulle vid Vennngarnsanstalten, efter dennas provisoriska utvidgning till att kunna mottaga intill 200 elever, genomföras en liknande indelning av eleverna i avdelningar som den, vilken redan är gällande vid Bona. För sådant ändamål ävensom för tillfredsställandet av anstaltens behov av lärarkrafter skulle där inrättas tvenne nya befattningar, nämligen dels, på sätt redan Vennngarnsstyrelsen föreslagit, en tjänst, vars innehavare med hänsyn till det stora antal elever, som skulle stå under hans närmaste ledning — nämligen alla de till den nuvarande elevbyggnaden förlagda — skulle hava till uteslutande funktion att vara *avdelningsföreståndare*, dels ock en befattning som *andre lärare, tillika avdelningsföreståndare*. Därjämte skulle nuvarande *lantbruksinspektoren* bliva *tillika avdelningsföreståndare*. Nu nämnda befattningshavare skulle få sina avlöningar sätta i relation till de avlöningar, som tillkomma motsvarande tjänstemän vid Bona. Lantbruksinspektoren skulle alltså få sin begynnelseavlöning höjd från 2,050 kronor till 2,550 kronor samt de båda ålders- tilläggens belopp höjda ett vart från 200 kronor till 400 kronor och andre läraren skulle få en begynnelseavlöning av likaledes 2,600 kronor

2) Inrättande  
av avdel-  
ningsföre-  
ståndare-  
befattningar  
m. m.

med två ålderstillägg, vartdera såsom nu å 200 kronor, under det att den nye befattningshavare, som skulle vara endast avdelningsföreståndare, skall få åtnöja sig med en begynnelseavlöning av 2,050 kronor samt ålderstillägg i likhet med andre läraren.

Mot tvångsuppföstringssakkunnigas förslag i nu ifrågavarande del har jag intet att erinra. Därigenom att andre läraren och lantbruksinspektoren komma att fungera även såsom avdelningsföreståndare synes hava blivit på ett ändamål-enligt sätt sört för att en var av de elevavdelningar, som skulle komma att tillsvicare bliva förlagda till de föreslagna gymnastik- och verkstadsbyggnaderna, bliva satta under ledning av var sin föreståndare. Jag vill dock framhålla, att ett rea'iserande av de sakkunnigas förslag i nu förevarande del givetvis ej bör verka prejudicierande med avseende å den mera definitiva organisation av Venn-garnsanstalten, vartill de sakkunniga förklarar sig vilja framdeles av-giva förslag.

De sakkunniga hava hemställt, att föreskrift måtte meddelas därom, att andre läraren vid Venn-garn skall vara delaktig i folkskollärarnas pensionsinrättning i överensstämmelse med de föreskrifter, som i sådant hänseende meddelats beträffande de vid statens uppföstringsanstalt å Bona anställda andre läraren och tredje läraren. Jämväl denna hem-ställan, som i avgivet utlåtande förordats av skolöverstyrelsen, bör enligt min mening bifallas.

3) Assistent-  
befattningens om-  
ändring till  
en bokhållar-  
tjänst med  
förhöjd  
avlöning.

Att assistenten vid Venn-garnsanstalten i samband därmed, att han genom anstaltens utvidgning får sitt arbete väsentligen utökat, på sätt de sakkunniga hemställt, får sin begynnelseavlöning höjd från 2,050 kronor till 2,550 kronor, synes mig ej vara annat än i överensstämmelse med billighet. Det synes mig vara av synnerlig vikt, att de befattningshavare vid uppföstringsanstalterna, som skola vara räkenskapsförare och uppbördsmän och därigenom få en betydelsefull uppgift beträffande den ekonomiska förvaltningen vid anstalterna, bliva så avlönade, att fullt kompetenta personer kunna erhållas och trygghet vinnes för ordentlig och sakkunnig redovisning av dem anförtrödda värden, vilka givetvis med anstalternas växande omfattning bliva allt större. Jag förenar mig alltså i de sakkunnigas förslag om löneförbättring för assistenten vid Venn-garnsanstalten ävensom därom, att åt denne befattningshavare i sammanhang därmed gives den benämning av *bokhållare*, som tillkommer närmast motsvarande tjänsteman vid Bona.

Jag begagnar dock tillfället att här giva uttryck åt den uppfattningen, att vid en blivande mera definitiv omorganisation av uppföst-

ringsanstalterna bör tagas i övervägande, huruvida icke åt nu ifrågasvarande befattningshavare bör givas en tjänsteställning mera motsvarande den, som kamrerarna vid vissa av våra fängvårdsanstalter intaga.

Enligt de förslag, som framställts först av Venngarnsstyrelsen och därefter av tvångsuppföstringssakkunniga, skulle efter genomförandet av den av mig förordade utvidgningen av Venngarnsanstalten, denna tillföras ett vä-entligt ökat antal *förmän*. Utöver i anstaltens stat nu upptagna 13 förmän, därav 3 med förordnanden som gruppledare, skulle erfordras ytterligare 9 förmän, därav 2 med förordnanden som gruppledare. Anstaltens förmanskår skulle alltså enligt detta förslag komma att omfatta 22 förmän, därav 5 med gruppledareförordnanden. Med hänsyn till anstaltens beräknade elevantal av 200 torde, med den erfarenhet man hittills haft särskilt vid Bona, den sålunda föreslagna utökningen ingalunda vara för stor, utan tvärtom få betecknas som ett minimum. Förslaget i denna del bör alltså enligt min mening vinna understöd.

4) Nya förmansbefattningar

I händelse av bifall till mina i det föregående förordade förslag till ordnandet av avlöningsförhållandena vid Venngarnsanstalten, skulle alltså från och med den 1 januari 1920 böra för denna anstalt fastställas en ny avlöningsstat av följande utseende:

Resultat.

## Avlöningsstat för statens uppfostringsanstalt å Venngarn för år 1920.

|                                                              | Oredu-<br>cerat<br>belopp | Pen-<br>sions-<br>avgift<br>mot-<br>svarande<br>belopp | Redu-<br>cerat<br>belopp | Tjä-<br>st-<br>görings-<br>pennin-<br>gar eller<br>motsva-<br>rande | Arvode<br>för<br>särskilt<br>uppdrag | Summa  |                                                                                                                        |
|--------------------------------------------------------------|---------------------------|--------------------------------------------------------|--------------------------|---------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|--------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 direktör .....                                             | 3,000                     | 150                                                    | 2,850                    | 1,500                                                               | —                                    | 4,350  | Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.                                  |
| 1 förste lärare .....                                        | 1,900                     | 100                                                    | 1,800                    | 1,100                                                               | —                                    | 2,900  | Efter 5 år kan lönen höjas med 400 kronor och efter 10 år med ytterligare 400 kronor.                                  |
| 1 lantbruksinspektör, tillika avdelningsföreståndare .....   | 1,600                     | 50                                                     | 1,550                    | 1,000                                                               | —                                    | 2,550  | Efter 5 år kan den del av arvudet, som motsvarar lön, höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor. |
| 1 andre lärare, tillika avdelningsföreståndare, arvode ..... | 1,600                     | —                                                      | —                        | 1,000                                                               | —                                    | 2,600  | Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.                                  |
| 1 bokhållare (räkenskapsförare och uppbördsman) .....        | 1,600                     | 50                                                     | 1,550                    | 1,000                                                               | —                                    | 2,550  | Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.                                  |
| 1 avdelningsföreståndare .....                               | 1,200                     | 50                                                     | 1,150                    | 900                                                                 | —                                    | 2,050  | Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.                                  |
| 1 maskinist .....                                            | 1,000                     | 30                                                     | 970                      | 550                                                                 | —                                    | 1,520  |                                                                                                                        |
| 1 förman med förordnande såsom gruppleddare .....            | 800                       | 25                                                     | 775                      | 500                                                                 | 200                                  | 1,475  | Efter 5 år kan lönen höjas med 50 kronor och efter 10 år med ytterligare 50 kronor.                                    |
| 4 förmän med d:o .....                                       | 3,200                     | 100                                                    | 3,100                    | 2,000                                                               | 800                                  | 5,900  |                                                                                                                        |
| 1 förman .....                                               | 800                       | 25                                                     | 775                      | 500                                                                 | —                                    | 1,275  |                                                                                                                        |
| 16 förmän .....                                              | 12,800                    | 400                                                    | 12,400                   | 8,000                                                               | —                                    | 20,400 |                                                                                                                        |
| 1 husmoder, jämte fri kost .....                             | 700                       | 25                                                     | 675                      | —                                                                   | —                                    | 675    | Efter 5 år kan lönen höjas med 50 kronor och efter 10 år med ytterligare 50 kronor.                                    |
| Predikant, arvode .....                                      | —                         | —                                                      | —                        | —                                                                   | —                                    | 1,200  |                                                                                                                        |
| Summa kronor .....                                           | —                         | —                                                      | —                        | —                                                                   | —                                    | 49,445 |                                                                                                                        |

Anm. Med undantag av predikanten erhålla alla fri bostad, fri uppvärmning (eller bränsle) och elektrisk belysning (enligt styrelsens bestämmande). Huggning och sågning av bränsle ävensom armatur och lampor för elektrisk belysning bekostas dock alltid av befattningshavaren. Förmännen och husmodern bekomma beklädnadsersättning, en var av de förra med 100 kronor och den senare med 50 kronor för år. Befattningshavare må kunna tilldelas trädgårds- eller planteringsland (enligt styrelsens bestämmande).

Därest direktören tillika ombesörjer predikantens göromål, må han få åtnjuta så stor del av predikantarvodet, som Kungl. Maj:t bestämmer.

För det fall, att direktören åtnjuter båda de för befattningen uppförda ålderstillägg, skall det pensionsavgift motsvarande belopp, som skall avdragas å lönen, utgöra 200 kronor.

Befattningshavare vid anstalten må i fråga om rätt till ålderstillägg räkna sig till godo tid, varunder han varit innehavare av motsvarande eller jämförlig befattning vid anstalten under den tid den utgjort vårdanstalt för alkoholister.

Därest predikant icke enligt avtal med styrelsen äger att genom anstaltens försorg åtnjuta fria resor, erhåller han resekostnadsersättning enligt fjärde klassen i resereglementet, att utgå från det såsom biurag till driftkostnader för anstalten beviljade förslagsanslaget.

Förslagsanslaget till kost och beklädnad åt eleverna vid Venn-garnsanstalten m. m. har för år 1920 av Venn-garnsstyrelsen beräknats till 200,000 kronor. Mot denna styrelsens beräkning har jag att göra en del liknande erinringar som de, vilka av mig framställts beträffande Bonastyrelsens beräkning av motsvarande anslag i fråga om Bona. Sålunda torde, i enlighet med det betraktelsesätt, som jag gjort gällande vid behandling av sist berörda anslag, posterna till elevernas kosthåll och beklädnad samt avgående elevers utrustning, vilka poster av Venn-garnsstyrelsen föreslagits till ett sammanlagt belopp av 124,450 kronor, kunna nedbringas med tillhoppa omkring 20,000 kronor, samt vidare posten till »inköp av förråd av beklädnad, bränsle m. fl. varor samt till rörelsekapital» å 20,000 kronor kunna helt och hållet utgå. Jämväl med avseende å posten »direktörens representationspenningar», vilken post beträffande Venn-garnsstyrelsen är ny och av dess styrelse upptagits med 300 kronor, tillåter jag mig hänvisa till vad jag nyss yttrat beträffande motsvarande post i fråga om Bona.

c) Anslaget till kost och beklädnad åt eleverna vid Venn-garnsanstalten.

(Förslagsanslag.)

Enligt min mening skulle alltså, med de utgångspunkter beträffande anstaltens storlek m. m. som Venn-garnsstyrelsen lagt till grund för sina beräkningar, nu förevarande anslag lämpligen kunna för år 1920 äskas med ett belopp, som med 40,000 kronor understiger det av styrelsen föreslagna, 200,000 kronor, eller således med 160,000 kronor.

Emellertid hava, på sätt förut nämnts, tvångsuppfostringssakkunniga gjort gällande, att den utvidgning av anstalten, som enligt deras av mig förordade förslag skulle komma till stånd, skulle på nu förevarande anslag ställa ett ökat krav av 125,000 kronor. Detta belopp, vid vars beräkning de sakkunniga lära lagt till grund i huvudsak samma synpunkter som de, vilka varit bestämmande vid Venn-garnsstyrelsens uppskattning, torde av liknande skäl som de, vilka föranlett en jämkning i det resultat, vartill denna utmyunat, kunna utan risk nedsättas med omkring 15,000 kronor. Den höjning av anslaget, som utvidgningen av anstalten skulle påkalla, skulle alltså belöpa sig till 110,000 kronor och anslaget bör följaktligen för år 1920 äskas med 270,000 kronor.

I det föregående (sid. 99) har jag, i samband med yttrande över av tvångsuppfostringssakkunniga ifrågasatt äskande av anslag å 1919 års tillägsstat av medel till personalavlöningar och elevers vård och underhåll under nämnda år i anledning av föreslagen provisorisk förläggning vid Bona- och Venn-garnsanstalterna av större antal elever än för vilka anslagen för år 1919 beräknats, uttalat, att, vad Bonaanstalten anginge, på av

mig angivna skäl någon förstärkning av anslaget på föreslaget sätt icke syntes behöva äga rum. Vidkommande Venngarnsanstalten torde däremot, med hänsyn till det betydligt ökade antal elever, som enligt tvångsuppfostringssakkunnigas, av mig biträdda förslag skulle där redan under år 1919 intagas, en förstärkning av det för år 1919 å extra stat anvisade förslagsanslag böra beräknas å tilläggsstat för nämnda år. För tillämpning redan under senare delen av år 1919, i mån av behov, av det här ovan intagna förslag till avlöningsstat för Venngarnsanstalten för år 1920 skulle enligt verkställd beräkning erfordras ett belopp av omkring 9,000 kronor. Till elevers kost och beklädnad m. m. torde böra beräknas en höjning i anslaget av omkring 30,000 kronor, vadan förstärkningsanslaget torde böra äskas med ett till 40,000 kronor utjämnat belopp.

d) Anslag till  
avlönande av  
tjänstemän  
vid Bäckaskogs-  
anstalten.  
(Förslags-  
anslag,  
högst.)

De sakkunniga hava föreslagit att för vård och tillsyn av de elever, 36 till antalet, för vilka Bäckaskogsanstalten till en början är avsedd att anordnas, skulle anställas en lärare, tillika avdelningsföreståndare, och tre förmän med förordnande såsom gruppleddare, samtliga med samma avlöningsförmåner som motsvarande befattningshavare vid Venngarnsanstalten. Nu omförmälda befattningshavare skulle uppföras å avlöningsstat. Läraren, vilken i likhet med de å Bonaanstalten anställda andre läraren och tredje läraren borde hava sådan kompetens, som erfordras för anställning såsom lärare vid folkskola, skulle vara delaktig i folkskol-lärarnas pensionsinrättning enligt samma bestämmelser, som gälla beträffande nyssnämnda lärare vid Bonaanstalten.

En lantbruksinspektör, erforderlig för skötseln av egendomen, och en bokhållare, som skulle vara räkenskapsförare och uppbördsman, kunde, enligt de sakkunnigas förslag, tillsvidare avlönas av medel, som inflyta å gårdsdriften. Avlöningarnas belopp skulle bestämmas av Kungl. Maj:t efter förslag av anstaltens styrelse.

Jag ansluter mig till de sakkunnigas förslag beträffande Bäckaskogsanstaltens personal och dess avlöningsförmåner.

Vid bifall till det av mig förordade förslaget skulle alltså komma att för år 1920 fastställas följande

## Avlöningsstat för statens uppfostringsanstalt å Bäckaskog för år 1920.

|                                                           | Oreducerat<br>belopp | Pensions-<br>avgift<br>mot-<br>svarande<br>be-<br>lopp | Redu-<br>cerat<br>belopp | Tjänst-<br>görings-<br>pennin-<br>gar<br>eller<br>motsva-<br>rande | Arvode<br>för<br>särskilt<br>upp-<br>drag | Summa |                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------|----------------------|--------------------------------------------------------|--------------------------|--------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------|-------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 lärare, tillika avdelnings-<br>föreståndare, arvode ... | 1,600                | —                                                      | —                        | 1,000                                                              | —                                         | 2,600 | Efter 5 år kan den del av<br>arvodet, som motsvarar<br>lön, höjas med 200 kro-<br>nor och efter 10 år med<br>ytterligare 200 kronor. |
| 1 förman med förordnande<br>såsom gruppledare ...         | 800                  | 25                                                     | 775                      | 500                                                                | 200                                       | 1,475 | Efter 5 år kan lönen höjas<br>med 100 kronor och<br>efter 10 år med ytter-<br>ligare 100 kronor.                                     |
| 2 förmän med d:o .....                                    | 1,600                | 50                                                     | 1,550                    | 1,000                                                              | 400                                       | 2,950 |                                                                                                                                      |
| Summa                                                     | —                    | —                                                      | —                        | —                                                                  | —                                         | 7,025 |                                                                                                                                      |

*Anm.* Samtliga befattningshavare erhålla fri bostad med bränsle. Förmännen bekomma beklädnadsersättning, en var med 100 kronor för år. Befattningshavare må kunna tilldelas trädgårds- eller planteringsland (enligt styrelsens bestämmande).

Befattningshavare vid anstalten må i fråga om rätt till ålderstillägg räkna sig till godo tid, varunder han omedelbart före sitt tillträde till befattningen varit innehavare av motsvarande eller jämförlig befattning vid annan statlig uppfostringsanstalt av nu ifrågakommande art eller ock vid statens förutvarande vårdanstalt för alkoholister vid Venngarn.

Då anstalten är avsedd att träda i verksamhet den 1 april 1920 skulle för tillämpning nämnda år av förestående avlöningsstat erfordras i runt tal 5,270 kronor, vilket belopp torde böra utgå å extra stat såsom förslagsanslag, högst.

Till bestridande av utgifter för de å Bäckaskogsanstalten intagna eleverns kost och beklädnad med mera hava de sakkunniga beräknat för nio månader av år 1920 skola åtgå 38,000 kronor. Av jordbruksdriften har ett belopp av 20,000 kronor antagits bliva disponibelt till bestridande av ifrågakommande utgifter, vadan ett särskilt anslag till elevernas kost och beklädnad med mera å 18,000 kronor ansetts behöfligt.

Då jag på i annat sammanhang anförda skäl icke funnit mig kunna för närvarande tillstyrka äskande av anslag till införande av elektrisk belysning vid den föreslagna Bäckaskogsanstalten och de sakkunniga vid beräkning av det anslag, varom nu är fråga, bland utgifter för eldning och belysning upptagit årsavgift för elektriskt ljus — enligt de sakkunnigas utredning synes avgiften beräknad till 3,000 kronor — lärar, även om andra belysningsmedel alltså måste tillgripas, en reduktion av nu ifrågakommande utgiftspost kunna äga rum. En nedsättning av det beräknade anslaget torde ock kunna ske med hänsyn därtill, att det samma tydligen uppskattats efter samma grunder, som följts vid beräk-

e) Anslag till  
kost och be-  
klädnad åt  
elever vid  
Bäckaskogs-  
anstalten  
med mera.

Förslags-  
anslag

ningen av anslagen till driftskostnader vid Bona- och Venngarnsanstalterna, vilka anslag jag dock på förut anförda skäl funnit kunna något reduceras.

Det av de sakkunniga föreslagna anslaget till kost och beklädnad åt de vid statens uppfostringsanstalt å Bäckaskog intagna elever med mera, 18,000 kronor, torde därför kunna minskas med 5,000 kronor och alltså uppföras med 13,000 kronor att utgå såsom förslagsanslag å extra stat.

Overledning  
och överin-  
seende vid  
Bäckaskogs-  
anstalten.

Mot de sakkunnigas förslag beträffande Bäckaskogsanstaltens överledning och överinseendet över densamma har jag icke funnit något att erinra.

Samman-  
fattning.

Enligt de förslag, som jag sålunda i det föregående förordat, skulle av riksdagen behöva äskas följande *engångsanslag* (jmf tablån på sid. 52 och följ.).

|                                                                                                                                |                |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| Till byggnadsarbeten m. m. vid Venngarn .....                                                                                  | kronor 414,000 |
| Till vissa ändringsarbeten vid Bona, erforderliga för<br>den nya övervakningsavdelningen .....                                 | » 5,000        |
| Till inlösen av arrenderätten vid Bäckaskog ävensom<br>av inventarier, byggnader, foder och spannmål där-<br>städes m. m. .... | » 432,355      |
| Till reparation av vissa hus vid Bäckaskog, anskaffande<br>av inventarier m. m. ....                                           | » 80,000       |

Summa kronor 931,355.

Dessutom skulle följande *driftkostnadsanslag* behöva äskas med här nedan angivna belopp, nämligen

|                                                                                          |                |
|------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| Ordinarie förslagsanslaget till Bonaanstalten för år 1920 .....                          | kronor 250,000 |
| Förstärkningsanslag till samma anslag .....                                              | » 40,000       |
| Förslagsanslag, högst, till Venngarnsanstalten för år 1920 .....                         | » 49,445       |
| Förslag-anslag till Venngarnsanstalten för år 1920 .....                                 | » 270,000      |
| Förstärkningsanslag till förslagsanslaget till Venngarns-<br>anstalten för år 1919 ..... | » 40,000       |
| Förslagsanslag, högst, till Bäckaskogsanstalten för år<br>1920 .....                     | » 5,270        |
| Förslagsanslag till Bäckaskogsanstalten för år 1920 .....                                | » 13,000       |

Summa kronor 667,715.

Engångsanslagens och driftkostnadsanslagens sammanlagda slutsumma skulle alltså bliva 1,599,070 kronor.

Av dessa anslag skulle äskas:

å tilläggsstat för år 1919:

|                                                                                                                         |                |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| samtliga engångsanslag utom det i nyssnämnda tablå sist upptagna å 80,000 kronor eller således anslag å tillhoppa ..... | kronor 851,355 |
| samt av driftkostnadsanslagen det till förstärkning av förslagsanslaget till Veungarusanstalten för år 1919 å .....     | » 40,000       |
| summa kronor                                                                                                            | 891,355        |

samt å 1920 års stat:

|                                                                                                                |               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| engångsanslaget till reparation av vissa hus vid Bäckaskog m. m. å .....                                       | kronor 80,000 |
| samt samtliga driftskostnadsanslag utom det nyss nämnda å 40,000 kronor eller således anslag å tillhoppa ..... | » 627,715     |
| summa kronor                                                                                                   | 707,715.      |

I propositionen om tilläggsstat för år 1919 äro för nu ifrågasvarande ändamål (vid punkt [15] under rubriken »Ökat anstaltsutrymme m. m.») beräknat allenast 485,000 kronor eller således ett belopp som med 406,355 kronor understiger det belopp å 891,355 kronor, som enligt de av mig förordade förslagen skulle begäras å samma stat. Anledningen härtill är den, att vid nyssnämnda propositions avlåtande hänsyn ej tagits till det då ännu ej framkomna Bäckaskogsprojektet. Emellertid är att märka, att, vid bifall till Kungl. Maj:ts i annat sammanhang framlagda förslag, i 1919 års tilläggsstat, sådan den i förutberörda proposition beräknats, skulle komma att göras besparingar å i det närmaste samma belopp som det, vartill nyssnämnda brist uppgår. De besparingar jag åsyftar äro

|                                                                                                                                                                        |                 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| dels en å .....                                                                                                                                                        | kronor 109,000. |
| som skulle komma till stånd vid bifall till den i det föregående omnämnda propositionen nr 124 om utökning av Bonaanstaltens jordområde med viss del av Rösiöhemmanen, |                 |
| dels ock en å .....                                                                                                                                                    | » 285,000.      |
| som skulle göras vid bifall till en förut i dag beslutet proposition om vidtagande av provisoriska åtgärder till vinnande av ökat fängelseutrymme.                     |                 |

Summa kronor 394,000.

Ännu ej täckt skulle alltså återstå en brist på 12,355 kronor. Härvid är dock att märka, att, på sätt jag strax får tillfälle att nämna,

å 1920 års beräknade stat skulle komma att göras en besparing avsevärt överstigande detta belopp.

I innevarande års statsverksproposition äro för nu ifrågavarande ändamål beräknade följande belopp å 1920 års stat, nämligen:

|                                                                            |                |
|----------------------------------------------------------------------------|----------------|
| vid punkt [40]: ordinarie förslagsanslaget till Bonaanstalten .....        | kronor 425,000 |
| vid punkt [41]: ett förslagsanslag, högst, till Venn-garnsanstalten ... .. | » 47,000       |
| vid punkt [42]: ett förslagsanslag till samma anstalt .....                | » 325,000      |
| Summa kronor 797,000.                                                      |                |

I statsverkspropositionen är alltså för dessa ändamål beräknat ett sammanlagt belopp, som med 89,285 kronor *överstiger* det belopp å 707,715 kronor, vartill anslag enligt de av mig förordade förslagen skulle äskas å 1920 års stat.

Departement-  
schefens  
slutliga  
hemställan.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* medgiva,

ej mindre att den till Venn-garn tillsvidare förlagda allmänna uppfostringsanstaltens karaktär av provisorium må upphöra och där upprättas en permanent statlig uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare;

än även att den under domänstyrelsens förvaltning stående, nu på arrende åt enskild person upplåtna Bäckaskogs kungsgård i Kiaby socken av Kristianstads län må, mot vederbörlig nedskrivning i statens domäners fond, från och med den 14 mars 1920 disponeras för statens egen räkning till upprättande därstädes av ytterligare en allmän uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare;

*dels* anvisa under andra huvudtiteln

på *tilläggsstat för år 1919:*

för utförande vid statens uppfostringsanstalt vid Venn-garn av följande byggnads- och ändringsarbeten m. m., nämligen uppförande av ett gymnastikhus, ett verkstads-hus och fyra tvåfamiljshus, utvidgning av köksavdelningen, komplettering av kokanordningar och ångpanneavdelningen, reparation av hus vid torpet Vela samt inredning av tre enkel-

rum å nuvarande anstaltsbyggnadens vind ävensom för anskaffande av inventarier ett reservationsanslag av 414,000 kronor; och

till anordnande vid statens uppfostringsanstalt å Bona av en övervakningsavdelning ett reservationsanslag av 5,000 kronor; samt

på *extra stat för år 1920*:

till beredande åt kungsgården Bäckaskogs nuvarande arrendator av gottgörelse för det arrendatorn måste före nu löpande arrendeperiods utgång frånträda arrendet ävensom till inlösen av arrendatorn tillhöriga byggnader samt levande och döda inventarier med mera ett reservationsanslag av 432,355 kronor; och

till reparation av vissa byggnader vid Bäckaskog, avsedda till bostäder för elever och befattningshavare, ävensom till anskaffning av inventarier till elevbostäderna m. m. ett reservationsanslag av 80,000 kronor;

*dels* höja det under andra huvudtiteln till statens uppfostringsanstalt å Bona uppförda *ordinarie* förslagsanslag från dess nuvarande belopp 175,000 kronor med 75,000 kronor till 250,000 kronor;

*dels* till förstärkning av nämnda *ordinarie* förslagsanslag på *extra stat för år 1920* anvisa ett förslagsanslag, högst, 40,000 kronor;

*dels* ytterligare bevilja

på *extra stat för år 1920*:

a) till avlönande av tjänstemän vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn ett förslagsanslag, högst, 49,445 kronor;

b) till kost och beklädnad åt de vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn intagna elever m. m. ett förslagsanslag av 270,000 kronor;

c) till avlönande av tjänstemän vid statens uppfostringsanstalt å Bäckaskog ett förslagsanslag, högst, 5,270 kronor;

d) till kost och beklädnad åt de vid statens uppfostringsanstalt å Bäckaskog intagna elever m. m. ett förslagsanslag av 13,000 kronor; samt

på *tilläggsstat för år 1919*:

till förstärkning av det å *extra stat* för samma år beviljade förslagsanslaget till kost och beklädnad åt de vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn intagna elever m. m. ett förslagsanslag, högst, 40,000 kronor;

*dels* ock besluta, att andre läraren vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn och läraren vid statens uppfostringsanstalt å Bäckaskog skola vara delaktiga i folkskollärarnas pensionsinrättning i enlighet med de bestämmelser, som i sådant avseende äro gällande beträffande andre läraren och tredje läraren vid statens uppfostringsanstalt å Bona.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan räcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:  
*Gustaf Sandström.*

## Register.

|                                                                                                                                 | Sid. |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Inledande anmärkningar .....                                                                                                    | 3    |
| I. Behovet av ökat antal anstaltsplatser .....                                                                                  | 6    |
| Departementschefens yttrande angående I .....                                                                                   | 16   |
| II. Olika förslag till platsbristens avhjälpande .....                                                                          | 17   |
| A. Av tvångsuppfostringssakkunniga verkställda förberedande undersökningar .....                                                | 18   |
| a) Tuna .....                                                                                                                   | 20   |
| b) Leckö, Laholm, Härderup och Bäckaskog .....                                                                                  | 22   |
| c) Resultat .....                                                                                                               | 23   |
| B. Av tvångsuppfostringssakkunniga eller eljest föreslagna byggnadsarbeten vid Venngarn och Bona .....                          | 24   |
| 1) Huvuddragen av tvångsuppfostringssakkunnigas byggnadsförslag .....                                                           | 24   |
| 2) Byggnadsarbeten m. m. vid Venngarn .....                                                                                     | 26   |
| 3) Byggnadsarbeten m. m. vid Bona .....                                                                                         | 29   |
| C. Tvångsuppfostringssakkunnigas förslag om upprättande av en, tillsvidare provisorisk, uppfostringsanstalt vid Bäckaskog ..... | 32   |
| D. Sammanfattning av engångsutgifterna för genomförandet av samtliga framförda förslag .....                                    | 52   |
| III. Driftkostnadsanslagens beräkning .....                                                                                     | 54   |
| A. Bonaanstaltens driftkostnadsanslag för år 1920 .....                                                                         | 54   |
| B. Venngarnsanstaltens driftkostnadsanslag för år 1920 .....                                                                    | 59   |
| C. Ökade driftkostnadsanslag beträffande Bona och Venngarnsanstalterna för år 1919 .....                                        | 69   |
| D. Driftkostnadsanslag för den föreslagna nya anstalten vid Bäckaskog .....                                                     | 70   |
| IV. Bör Venngarnsanstalten ombildas till en uppfostringsanstalt av permanent natur? .....                                       | 73   |
| Departementschefens yttrande angående IV .....                                                                                  | 81   |
| V. Böra uppfostringsanstalter av nu förevarande slag utrustas med särskilda gymnastikbyggnader? .....                           | 85   |
| Departementschefens yttrande angående V .....                                                                                   | 87   |
| VI. Departementschefens yttrande angående II och III .....                                                                      | 87   |
| Sammanfattning .....                                                                                                            | 108  |
| Departementschefens slutliga hemställan .....                                                                                   | 110  |